בס"ד

לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לנבחני דרשו

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין ע. (30 ד')	חיפה	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	ביתר ע.
כניסת שבת	19:14	19:29	19:23	19:24	19:12	19:22	19:29	19:26	19:13
יציאת שבת	20:31	20:33	20:32	20:35	20:32	20:33	20:31	20:34	20:31
ר"ת	21:06	21:03	21:05	21:06	21:04	21:04	21:04	21:02	21:05

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

פרשת פנחס יח - כד תמוז | **דף היומי -** זבחים עט - פה | **משנה ברורה -** סימן שט"ז סעיף ט' עד תחילת סימן שי"ז | **מוסר -** קונטרס ליקוטי אמרים מתחילת פרק ד' עד תחילת פרק י' | **קנין חכמה -** פרק ט עד פרק י 'והנה ודאי כי מלאכת'

יום חמישי ט"ו תמוז תשע"ח | פניני פרשת בלק | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

"במהלך השנים קמו בארץ ישיבות רבות, אבל איש לא הקים ישיבה על שמו של אדוננו הקדוש, רבינו חיים בן עטר זצ"ל, אשר היה מהדר אחר יהודים שהתרחקו מעל פני ה', ומביאם ללמוד תורת אלוקים חיים. באותה עת גמלה בלבי החלטה, כי בעזר ה' אבנה מקום תורה לזכר איש האלוקים הקדוש הזה. ואכן, תכף לאחר מלחמת ששת הימים הקמנו את הישיבה!"

ראש ישיבת 'אור החיים', הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א, על הקמת הישיבה

"מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב" (במדבר כ"ד, ה')

בתי המדרשות לא יעקרו לעולם

חז"ל אומרים (סנהדרין קה ע"ב), כי כל ברכותיו של בלעם נהפכו לקללות, מלבד ברכת "מה טבו אהליך יעקב" המכוונת כנגד בתי כנסיות ובתי מדרשות.

בלעם הרשע בקש שבתי הכנסיות ובתי המדרשות של עם ישראל יעקרו מן העולם. שלא יהיו תלמודי תורה, שלא יהיו ישיבות, ושלא יהיו כוללים.

אמר לו הקב"ה: אמנם נתתי לך רשות ללכת עם שרי מואב ולדבר, אבל עם ישראל ישאר חי וקים לעד, כי יש להם את בתי המדרשות שיתעוררו ויקומו מחדש דור אחר דור!

על כן נותרה ברכת "מה טבו אהליך יעקב" בעינה, ועד סוף הדורות לא יעלה בידי הרשעים לעקר את התורה מעם ישראל.

ואכן עד ימינו רואים אנו בחוש כיצד בתי המדרש והישיבות הקדושות מתרבים בכל עז ומרחיבים את גבולות הקדושה והיראה.

להקים ישיבה על קברו

מימי חרפי היתה נפשי קשורה בתורתו של מאורן של ישראל, הנר המערבי, עמוד הימני, פטיש החזק ה"אור החיים" הקדוש. הייתי מתענג על הלמוד הקדוש בצורה נפלאה עד מאד. לאחר מלחמת ששת הימים, כשהעיר העתיקה נפתחה לכניסת יהודים, חפצתי לראות את מקום ישיבתו הקדושה של רבנו חיים בן עטר. מקום שעל פי השמועה התגלה בפניו אליהו הנביא זכור לטוב.

שמעתי כי המקום נמצא בשכונת הארמנים, ומה השתוממתי לראות כי בית מדרשו של ה"אור החיים" הקדוש הפך לאורוות חמורים גדושה ברפש ובזהמה.

במהלך השנים קמו בארץ ישיבות רבות, אבל איש לא הקים ישיבה על שמו של אדוננו הקדוש, רבנו חיים בן עטר זצ"ל, אשר היה מהדר אחר יהודים שהתרחקו מעל פני ה' ומביאם ללמד תורת אלקים חיים. באותה עת גמלה בלבי החלטה, כי בעזר ה' אבנה מקום תורה לזכר איש האלקים הקדוש הזה. ואת זאת חפצתי, לקרב את עם ישראל, לאהב כל יהודי הרחוק ביותר ולהסתכל על נשמתו החצובה מכסא הכבוד.

ואכן, תכף לאחר מלחמת ששת הימים הקמנו את הישיבה. בתחילה יסדנו שיעור תורה שהתקיים מדי שבת, ולאחר מכן שיעור תורה שנאמר בכל יום, כדי לקרב את ישראל בעבותות אהבה לה' ולתורתו.

ה' נתן לי את העוז ותעצומות הנפש להיכנס למקומות שונים ומשונים, ולמשוך לבית המדרש צעירים שהיו משחקים ברחובות בשבת...

ישנו יהודי חסיד, ראש ישיבה נכבד, המתגורר בשכנות לישיבה. הוא אב למשפחה ברוכת ילדים ומרובת הוצאות, ולמרות זאת הוא תורם לישיבה סכום נכבד מדי חודש בחדשו.

כשנפגשנו שאלתי אותו בתמיהה: "אני מתפלא על כבודו, הרי יש לך בנים רבים, שעליך לתמוך בהם, מדוע אתה מתאמץ כל כך למען הישיבה?"

"תדעו לכם", השיב לי שכני ראש הישיבה בהתרגשות, "אני מחשב זאת כדמי חסות, אני חוסה בצלכם"...

"אתה חוסה בצלנו?!" התפלאתי, "מדוע?"

"כי לפני הקמת הישיבה, הילדים הקטנים שלי לא היו מעיזים לצאת החוצה לאחר השעה שבע בערב. עם רדת החשכה היה פחד אימים לצאת לרחובות. היו מסתובבים פה בחורים פוחזים שהטילו את חיתתם על האזור כלו. והנה במשך הזמן, בזכות ישיבתכם הקדושה, כולם הפכו לתלמידי חכמים וירא שמים!"

בקרבת מקום התגוררו פושעים גברתנים, שלא החוק איים עליהם, לא קציני המבחן, לא הרווחה ולא הסעד. אף אחד לא הצליח להרתיע אותם. אבל התורה הקדושה המסה את לבבם עד שברבות הימים הם הפכו לצדיקים גמורים. אנשים לא האמינו למשמע אזניהם: כיצד יתכן שפלוני יושב ומקשיב לשיעור תורה, מי מעז לדבר אתו בכלל? אבל לימדנו אותו ואת חבריו קהלת,

המשך בעמוד 13 <<<

באחד הימים הובא לפניו נדיב, שתרם סכום של מיליון דולר עבור אחזקת תורה, ומלויו בקשו שהרב יברכו. שאלו רבינו: "האם סבור אתה שלתרום מיליון דולר זו מצוה?". ואז חייך רבינו ואמר: "המשנה אומרת 'מצוה גוררת מצוה'. הבה ונראה אם היא תגרור בעקבותיה עוד מצוה, ואתה תסכים להתחייב לתת עוד מיליון... אם תסכים, נווכח שאכן זו מצוה"

רבי שלמה לווינשטיין שליט"א, עם צרור 'סיפורי כסף' ממרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

"מִלֹּא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב" (במדבר כ"ב, י"ח)

ישנו הידור מיוחד בנתינת צדקה, מכסף שהוא בוודאי כשר. כך סיפר אחד מתלמידי מרן:

"בהיותי בחור, נהגתי פעמים רבות ללוות את רבינו בצהרים, בדרכו מהישיבה לביתו. מאחר שכידוע, הוא נוהג ללכת כשראשו כפוף למטה ועיניו בארץ, הזדמנו לו בדרך קבע מציאות רבות. פה עט, שם עפרון או שעון... בכל פעם שהבחין במציאה היה נעצר, ואני הזדרזתי להרימה, כדין זקן ואינה לפי כבודו.

"באחד הימים הבחין בדרך בעשרה שקלים, הוא הזדרז להרימם בעצמו וייעד אותם לצדקה. שאלתיו בדרך צחות: 'לא מגיע לי פעם אחת להרוויח?'...

"הוא השיב: 'זה הכסף הכשר ביותר. זו פרנסה שנשלחת לאדם משמים, ולכן כדאי להדר ולתת ממנו צדקה'. אחר הוסיף לבאר את דבריו: 'כל כסף שמקבלים על עבודה - יש בו חשש גזל, שמא העבודה לא היתה מושלמת, מלבד דמי שידוך ומציאה. בהם אין שום חשש, שכן תשלום השידוך אינו על עבודה אלא על התוצאה, וכסף המציאה אף הוא אינו שכר, אלא שהתורה קבעה כי ניתן לקחתו. מה שנהגו לתת צדקה, אין זה מחמת חשש שאולי אין לקחת אותו. אלא אדרבה - דווקא מכיוון שזהו ודאי כסף כשר, כדאי לקיים בו מצוה בהידור!'.

"הוא המשיך וסיפר: 'הרב שך זצ"ל שח לי, כי בפדיון הבן של נכדו, רכש חתנו, רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א, את מטבעות הפדיון אצל ה'חזון איש'. ה'חזון איש' הורה לו, שלאחר הפדיון יקנה אותן בחזרה מהכהן וישיבן לו, אך מראש לא יאמר לכהן שזו מתנה על מנת להחזיר. מיד לאחר הפדיון היתה צפיפות גדולה בבית, והרב ברגמן לא הצליח למצוא את הכהן, רבי אברהם מרדכי כהן, אביו של הגאון רבי אהרן כהן מחברון. רק כשהתיישבו לסעודה, הבחין בו כשהוא נכנס מבעד לפתח הבית.

"הרב ברגמן הזדרז לגשת אליו, ולבקש ממנו לקנות את מעות הפדיון, אך רבי אברהם מרדכי הביט בו בצער ואמר: 'חבל שלא אמרת לי מראש שתרצה לקנותן, כבר הלכתי לביתי וחילקתי אותן לקופות צדקה'. 'מה הענין לתת אותן לצדקה, ומדוע כל כך מהר?'- הקשה הרב ברגמן.

"השיב הכהן: 'כסף פדיון הוא ודאי כסף כשר, ולכן כדאי להשתמש בו לצדקה!'. כשחזר הרב ברגמן וסיפר ל'חזון איש' את הסיבה להפסד המטבעות, הגיב ואמר: 'כך היא הנהגת א ערכלעכער אידן!'".

הלוואה במתנה גמורה

סיפר רבי ליפא ישראלזון שליט"א:

יהודי שהסתבך בחובות לווה מרבינו מאה אלף שקל. במשך זמן רב נשאר חייב לו ולא פרע את חובו.

אחרי תקופה ארוכה השיג את הסכום הנדרש, ובא לרבינו להשיב לו את כספו. רבינו דחה אותו באומרו: "לא! נתתי את הכסף לצדקה ואינך צריך לשלם לי מאומה!".

הלה נבהל. מאה אלף שקל זה הרבה כסף! הרגיש מאוד לא נעים והתחנן לפני רבינו שייקח ממנו לכל הפחות חלק מהסכום.

רבינו בשלו: "אינני צריך את הכסף הזה. פעם הוא היה שלי, אבל אתה היית נצרך ונתתי לך אותו בתורת צדקה, נתינה גמורה!". ההוא מתחנן: "משהו, לפחות עשרת אלפים שקל..."

אמר רבינו: "טוב, אם אתה רוצה אקח משהו, אבל דע לך שמה שאתה נותן זו מתנה, לשם ההרגשה הטובה שלך, ואם רצונך - יכול אתה באותה מידה לתת את הכסף הזה לצדקה. לי אינך חייב שום דבר!".

כלב טוב

מעשה היה במשולח של אחד ממוסדות התורה, שרצה לצאת לחו"ל לאסוף תרומות, וניגש לרבינו לקבל חוות דעתו. רבינו נתן לו ברכת הדרך, אך התנה עמו שני תנאים: ראשית - שכל תרומה שיתרמו לו - יתן תודה לנותן, גם אם הסכום מזערי, ושנית - שבכל יום ילמד גמרא.

הסכים הלה לתנאים ויצא לדרכו לחו"ל.

פעם נקש על דלת של עשיר ובקש את תרומתו. העשיר אמר לו שימתין למטה, ונתן לו בפי הכלב מעטפה עם כסף. הלה נרתע למראהו המפחיד של הכלב, אך התעשת, התגבר על פחדו ולקח את הכסף. תוך כדי כך נזכר שעליו לעלות למעלה לומר תודה לנדיב.

עלה ונתן לו תודה, ואמר לו: "יש לך כלב טוב, שהוא נתן לי את המעטפה...".

הנדיב חייך ואמר: "מנין לך שיש מושג של כלב טוב?"

פתח לו האיש את הגמרא (בבא קמא טו ע"א) והקריא לפניו: "אמר רבי אלעזר: מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו", מכאן שיש כלב טוב. שמח הנדיב כמוצא שלל רב, ובקש עמו לבוא לחמיו שגר בקרבת מקום, להראות לו את הגמרא הזאת. בתחילה סרב המשולח, אך לאחר שהפציר בו הסכים ובא עמו, וסיפר לו שחמיו לא מדבר עמו במשך ארבע עשרה שנה, משום שהוא מגדל כלב. כך השלימו בינהם, וכל אחד נתן לו עשרים וחמישה אלף דולר עבור המוסדות...

כשהוא שמח משליחותו שהוכתרה בהצלחה, חזר לארץ ובא להודות לרבינו. הוא אמר לו שבזכות מה שיעץ לו לומר 'תודה רבה', הרוויח חמישים אלף דולר. ענה לו רבינו ואמר: "לא בזכות עצתי שתאמר 'תודה' הרווחת את הסכום הנ"ל, אלא בזכות שלמדת גמרא, וכך ידעת שלא מגדלים כלב רע!"...

המיליון שגרר מיליון

לרוב, קבלת תרומה בסך גבוה במיוחד, יוצרת בקרב המקבלים כבוד גדול כלפי התורם. הם חוששים מפני כל אמירה ותגובה שלא תמצא חן בעיניו, ואולי חלילה תגרום לו למשוך את תרומתו ולהתחרט עליה.

רבינו, אשר לא חת מפני איש, לא נרתע מאמירת דעתו בצורה חד משמעית, שאינה משתמעת לשני פנים, גם כאשר עמדו על הפרק תרומות של סכומים עצומים.

כך למשל, סיפר רבי מרדכי בלוי שליט"א, כי באחד הימים הובא לפניו

המשך בעמוד 7 >>>

אינני יכול לשכוח, ביום שהתקיימה הנחת אבן הפינה לבנין הישיבה 'בית מאיר', נעמד הרב מפוניבז' זצ"ל לנאום: "כאשר אני רואה שאחרים בונים ישיבות נוספות - אני שמח עוד יותר מאשר כשאני בונה לבד. ואם תשאלו מה פתאום יותר? אסביר לכם"...

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל, על העין הטובה

"אִם יִתֵּן לִי בָּלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב" (במדבר כ"ב, י"ח)

הכל יודעים את דברי המשנה באבות (ה,יט): "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו - מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים - מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה - מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה - מתלמידיו של בלעם הרשע".

נפגשים לפעמים באדם מבוגר זקן, ואחד הנוכחים לוחש - "הוא תלמיד של הרבי הזקן מגור" ; "הוא היה תלמיד של ה'חפץ חיים' , ממש כך!..." או - "הזקן ההוא אכל על שולחנו של הרבי מבעלזא זי"ע"; "הוא שמע שיעורים מהרבי הקדוש במשך שנה וחצי, מוראדיג!"

כולם יוצאים מגדרם מרוב התפעלות! זכורני שהציעו לי פעם ללמוד בחברותא עם אדם פלוני, תלמיד של ה"חפץ חיים" זצ"ל. אה, כמה שמחתי אז על ההצעה!

וכאן במשנה, בדברי חז"ל הקדושים אין מליצות, והם אומרים ומכריזים כי כל אחד מאתנו יכול להיות תלמיד של אברהם אבינו! פחד נורא! בילדותי התפללתי בבית הכנסת 'לדרמן'. התפלל אתנו יהודי זקן וצדיק, קראו לו רבי אליהו וינר זצוק"ל, הוא היה השוער של הגאון רבי גדליה נדל זצ"ל. יהודי זקן. ותמיד היו מצביעים עליו לאמר: "הוא למד אצל ה'חפץ חיים'!" ובאמת הוא היה שופך פנינים מה"חפץ חיים".

לאחר תקופה הגיע ללדרמן (מצרפת) הגה"צ הרב חייקין זצ"ל, "זה התלמיד של החפץ חיים! זכה לשבת עם החפץ חיים בשולחן אחד" - היו מסתכלים עליו בדרך ארץ.

לפני כמה שנים נפטר בירושלים צדיק וגאון מתלמידי ה'חזון איש', רבי חיים ברים זצ"ל. געוואלדיג. הוא היה בעל רגש שלא בנמצא, מלבד צדקותו ותורתו. זכורני פעם אחת שפתח ואמר לבחורים בישיבת סלבודקא: "רבותי, תלמידים, אתם יודעים למה אני זכיתי, שאתם לא זכיתם?" הסתקרנו לשמוע. "אחת עשרה שנים שהייתי תחת הרקיע עם החפץ חיים"... הוא התגורר בירושלים, וה"חפץ חיים" היה בראדין, אבל בעוד ה"חפץ חיים" חי, היה גם הוא בעולם - "תחת אותה כיפת שמים היינו ביחד". אמר.

וכאן יש לנו להיות "מתלמידיו של אברהם אבינו ע"ה!"

"האבות הן הן המרכבה". הזוהר הקדוש אומר באחד המקומות: "הנח להם לאבות העולם לית אינון בר אינשי" והרבי רבי שלום שבדרון זצ"ל היה מצטט את דברי חז"ל: "אילו רצו האבות לקבוע דירתם בעליונים היו עושים" - אם היו מחליטים, ברגע אחד היו מחליפים דירה מכאן לשם.

והנה, לי - ולכל אחד מהשומעים - יש אפשרות להיות תלמיד של אברהם אבינו.

כיצד? "כל מי שיש בו שלושה דברים הללו, הרי הוא מתלמידיו של אברהם אבינו".

תראו בפרוש רבנו יונה על המשנה, שמדייק מלשון המשנה ומבאר, כי המשנה מאריכה וכופלת, כדי לחדד את ההבנה ולהדגיש לנו כי בל נטעה לחשוב שקיימים עוד דברים מלבד שלושה דברים הללו! לא, כל השלמויות האחרות של אברהם אבינו ומעלותיו לרבי רבבות של מעלות נשגבות, מקורם בג' דברים אלו. עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה - הם שורש כל המעלות הטובות שבעולם. וכן להפך בבלעם. מבהיל ומרעיד, בהן טמון כל הטוב והרע.

דברי רבנו יונה הללו, הם מציאה גדולה.

עין טובה - 'פרגון' לזולת

תבינו, כי אינני מדבר לאחרים אלא לעצמי. ויש לדעת כי בענינים הללו, לא די לדבר בהם, אלא יש חשיבות ראשונה במעלה להחדירם פנימה - להלכה למעשה ממש.

הבה נראה מה הכוונה "עין טובה".

בעברית ישנה מילה "מפרגן" - לפרגן לשני. זה הפשטות לכאורה. ברש"י במשנה כתוב מעט אחרת: "עין טובה - אין לו קנאה על חברו, וחביב עליו כבוד חברו ככבודו".

"שמעת? שמעת?" אומר פלוני לאלמוני "יענק'ל בערל, אתה בטח מכיר אותו, הוא התמנה לדיין בבית דין של..."

"מה?!" הלה מתמלא חוסר פרגון, "למדתי אתו ב'כולל', היו אברכים טובים ממנו, והוא דיין?! הרי בשעתו לא היה שפיץ [מתכוון שהוא עצמו היה יותר שפיץ...]. נו, עולם משונה". קשה לו לעכל...

מה אכפת לך, תשמח עם אותו חבר! "עין טובה". תאמר להפך: "מה?! הוא נהיה דיין, אה, ברוך השם, איזו שמחה! תראו איך מסתובבים העניינים בעולמנו, כמה הוא חשוב ונכבד, כי חז"ל אומרים אלף נכנסים למקרא ואחד יוצא להוראה, והנה בדיוק הוא, החבר שלי - זה שיצא להוראה, נפלא!" כך תדבר.

דוגמה נוספת. מספרים לך: "אתה שומע, זה החבר שלך נהיה מחותן עם המשפחה המפורסמת, עם הגאון והצדיק, שידוך כזה לא להאמין, אנו חברים בעבודה עשרים שנה והוא..."

ה"עין הטובה" אומרת לפרגן, לשמוח עמו - "אני שמח, יופי, כמה טוב שעשה את השידוך הזה!".

מהיכן נובעת ה"עין טובה"?

ממצות "ואהבת לרעך כמוך". הוא אוהב את השני. אם הבן שלו יתמנה לתפקיד - כמה הוא ישמח? תאהב את השני כמוך. ממש כמוך.

"הוא בונה, ברוך השם!..."

אספר לכם מעשה אמיתי שהיה, נזכרתי בו בזכות הצבור.

פלוני, תלמיד אחת הישיבות מאז, סיפר לי את העובדה שהתרחשה לפני כחמישים שנה.

אחד מראשי הישיבה שלהם סבל מאסטמה, כך שפעמים לא מועטות היה נתקף בקוצר נשימה בעיצומו של שיעור, ה' ישמור, דרכי הנשימה נסתמו. באותו רגע הוא היה מפסיק כמובן לדבר, יוצא למרפסת הפתוחה, ובאויר הטוב של ירושלים היה תופס לעצמו נשימה במשך דקות ארוכות, לפעמים רבע שעה, עד שחזר לעצמו.

התלמידים ידעו שבדרך כלל עד כרבע שעה, או לפחות עשר דקות, הוא לא ישוב לאמירת השיעור. היו לומדים לעצמם עד שהרב ישוב, מקווים בסבלנות להתאוששותו ורפואתו.

ויהי היום, ובאמצע השיעור הוא לא יכול היה להמשיך, יצא אל המרפסת לחפש אויר. והנה, לא חלפו יותר משלושה רגעים והוא שב לתלמודו. הם ממש לא הכירו כזה דבר, אך כמובן לא שאלו שאלות.

לאחר השיעור, תלמידים מקורבים העזו והתעניינו: "היום היה מעשה נסים,

המשך בעמוד 21 <<<

באחד הימים שאל אותו אברך: באחד ממוסדות החינוך פוטרה מורה, ורעייתו התבקשה למלא את מקומה. "חלילה!" נרתע מרן שליט"א, "דם יהודי עדיין מבעבע שם בכיתה...". "אבל המורה פוטרה ללא כל קשר לרעייתי!...", טען האברך. "זה אמנם נכון", השיב מרן שליט"א. "אבל אברך כמוך! נו, שמור על עדינות הנפש, דם יהודי נשפך שם!"

הצצה על מקצת ממידותיו הנאצלות, של מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

"כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב" (במדבר כ"ג, כ"ג)

וזהו שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך (רש"י)

כבר משחר טל ילדותו, שם מרן ראש הישיבה רבי גרשון אדלשטיין שליט"א דגש מיוחד על עבודת המידות. כבר בהיותו רך בשנים ניכרו בו ניצני ההטבה ותכונות מיוחדות של רגישות לזולת, ולמרות שהיו בו מעלות גדולות מעל בני גילו לא התנשא ולא התפאר אפילו לא במשהו. הגיע לידינו מעט אפיזודות מלאות הוד ומפיקות נוגה, המשתלבות האחת לחברתה, מגלמות צורה בוהקת של חסיד אמיתי, ונותנות המחשה חיה לדברי בעל ה'מסילת ישרים' (פרק יט): "כללו של דבר הרחמנות וההטבה צריך שתהיה תקועה בלב החסיד לעולם, ותהיה מגמתו תמיד לעשות קורת רוח לבריות ולא לגרום להם שום צער".

בהזדמנות סיפר מרן שליט"א לאחדים מתלמידיו, כי בימי ילדותו נהג לשיר 'סולו' בשמחות בר מצווה, עד שפעם אחת שם לב כי בעקבות כך נמשכת תשומת הלב אליו וכולם מביטים בו תחת שיביטו בחתן הבר מצוה, מאז חדל לשיר 'סולו'. [התלמידים שאלוהו איזה שיר ידע לשיר 'סולו' ומיקד את תשומת הלב אליו? והוא השיב: 'אשרינו מה טוב חלקנו' התלמידים אמרו כי הם אינם מכירים, והוא החל לשיר את השיר בניגון מתוק ושובה לב]. דוגמא מזערית של רגש לזולת שהיתה בו כבר מימי הילדות ממש.

עד לפני כעשרים וחמש שנה היה מרן שליט"א מגיע חזרה הביתה בשבת בבוקר בשעה מאד מאוחרת, הוא היה אומר לאשתו הצדקנית ע"ה כי הוא מתעכב מעט לאחר התפילה. אחד התלמידים ביקש פעם להתחקות אחריו, והעלה בידו את פשר האיחור. הוא הלך אחריו, והנה הוא רואה את מרן שליט"א נכנס לבניין מסויים, עולה כמה קומות, דופק אצל אחת המשפחות, מתעכב דקה שתיים ויוצא. שוב עולה לבנין אחר, דופק בבית נוסף, מתעכב דקה מועטת ויוצא. כך הולך מבנין לבנין ברחבי בני ברק. בירור קצר הבהיר לו, כי מרן שליט"א מסתובב בבתי כמה וכמה אלמנות ושבורי לב, כדי לאחל להם 'גוט שבת'. כך במשך שנים הסתובב מבלי שאיש ידע לאן הוא הולך ומה מעשיו, רחוק מעין רואים.

בתקופה מסוימת התקיימה קבלת הקהל אצל מרן שליט"א קודם שעת המנוחה בצהריים, אך לאחר תקופה הפסיק בכך, ואמר לאחד מבני הבית כי הסיבה שביטל את קבלת הקהל היא מפני שאינו מצליח להירדם בצהריים, "כיצד אפשר להירדם כשאתה שומע על צרות ובעיות של יהודים?!".

בעת שנשמעה אזעקה בימי מלחמת המפרץ, ראה יהודי יקר את מרן שליט"א נכנס לבנין ברחוב ראב"ד, עומד בחדר מדרגות וממתין לצפירת הרגעה. היהודי נכנס אחריו, עלה קומה ודפק בדלת אחד השכנים, משפחת פרידמן, וביקש כסא עבור מרן שליט"א. הוא הביא את הכסא והציע למרן שליט"א לשבת, אך הוא סירב. שוב ביקש מהרב לשבת, ושוב מרן שליט"א סירב בתוקף לשבת. תמה היהודי: "מה לא טוב בכסא הזה, שמא הרב חושש שיש בו שעטנז?!...". אולם תשובתו של מרן שליט"א היתה יותר ממפתיעה: "אתה לא רואה שיש לכסא שתי ידיות, איך אשב בשעה כזו על כסא מלכות כשכלל ישראל נמצאים בעת צרה וצער...".

עד לפני שנים אחדות היו טיפוסים שונים מעוררים בנפשם שהתקשרו מידי יום ביומו למרן שליט"א, והרבו לשוחח עמו במשך זמן ארוך על דא ועל הא, ומרן שליט"א היה יושב ומקשיב לדבריהם באריכות ובסבלנות, בטוב לב ובמאור פנים. כך גם תלמיד מספר שפעם ישב ולמד עם מרן שליט"א בצוותא, ובמהלך הלימוד בא יהודי המוכר כמוכה סבל, לביקור בבית מרן שליט"א, ובמשך חצי שעה או יותר ישב ופטפט עם מרן שליט"א, הוציא את זעמו ותסכולו על דבר פלוני ועל בעיה אלמונית, והדבר הפריע מאוד למרן שליט"א, אך הוא כדרכו בשקט נפשו בלם את פיו וגילה ענין בדברי אותו עלוב הנפש. "זה מצוות עשה של גמילות חסד שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, אין מי שיקשיב לו, לכן הוכרחתי לעצור", הסביר מרן שליט"א לתלמיד מאוחר יותר.

היה בחור קשה יום שהיה רגיל להטריד את מרן שליט"א חדשים לבקרים, ומרן שליט"א ברוב סבלנות ואהבה מעולם לא דחהו, קרבו בעבותות אהבה עד להפליא. פעמים רבות היה מרן שליט"א ניגש לבדו למחבת, ללא גינונים וללא רעש וצלצולים, מצית את האש, ופשוט מכין לו 'חביתה' לארוחות הבוקר...

אחד מותיקי התלמידים מספר לנו, כי תחילת הקשר ההדוק שלו עם רבו החל בעת שפנה פעם למרן שליט"א ללמוד עימו חברותא בשבת, ומרן שליט"א באופן נדיר הסכים. בתחילת הלימוד ביקש ממנו מרן שליט"א שיאמר לו את שמות הבחורים מבני-הישיבה שלדעתו זקוקים לעידוד כדי שיוכל לעודדם. התלמיד השיב בחיוך: "אני! אני זקוק לעידוד!". חייך מרן שליט"א ואמר: "נו, הרי בידך להתעודד, זה 'בידך', אך אני שואל על מי שאינו יכול לעודד את עצמו וזקוק לעידוד מבחוץ", והמשיך לומר: "אני מבקש ממך פשוט משום כך שאינני מכיר היטב את הבחורים, אך אתה תוכל להיות לי לעזר בענין הזה". בסוף הלימוד אמר לו מרן שליט"א, כי הוא מבקש ממנו שבכל שבת יביא לו לפחות שני שמות של זקוקים לעידוד, וכך נמשך הדבר שנתיים ימים. התלמיד שיתף אותנו בהתפעלותו הגדולה מדרכיו של מרן שליט"א; הרי לפעמים הבחורים בישיבה רואים את מרן שליט"א ניגש לבחור ושואלו בחום: "מה נשמע", "מה מחדשים", וזה נראה בעיניהם כבדרך אקראי. אך מאותה שיחה הבין כי לא בא בסוד קדושים, וכל מילה וכל צעד שעושה מרן שליט"א עם התלמידים, היא מערכת מופלאה של דאגה כנה להצלחת כל תלמיד ותלמיד, ומטרה קדושה יש לה להחיות את נפשם.

בענין זה מספר מקורבו של מרן שליט"א, הגאון רבי דניאל יעקובוביץ שליט"א, ראש ישיבת 'נחלת בנימין', כי מרן שליט"א אמר לו פעם בשם מרן הגרא"מ שך זצ"ל, כי תפקידו של כל ראש ישיבה ור"מ הוא להיכנס לבית מדרש בבוקר עם פשיטות חדשה כזאת, למי היום אני אעשה פה טוב, לחפש כל הזמן לעשות טוב לשוהים בה. לחיות בתחושה כי ישיבה זו הזדמנות לעשות המון טוב, יש בה הרבה אפשרויות לעשות טוב".

הרה"ג י. ו. שליט"א, מתלמידיו הקרובים של מרן שליט"א, משתף אותנו אברך ממקורביו של מרן שליט"א, הסתפק אם לעבור דירה. הוא הכיר את עולם היושר של מרן שליט"א, והכין מראש רשימה מושכלת ובה כחמש עשרה שיקולים לכל צד בספיקותיו. בשולי השיקולים הוסיף שיקול קצת תמוה: "התארחתי פעם באזור הדירה, והשכנים טענו שהילדים שלי עושים רעש בחצר". מרן שליט"א קרא את הפיסקה, נבהל, ושאל: "עושים רעש? רוץ לשאול רב!". על פניו לא היה מקום לדון בבעיית הילדים המרעישים

המשך בעמוד 23 <<<

"יום אחד מרן הגרא"מ שך קרא לי. כבר הייתי אברך ובאתי מירושלים. לא הבנתי מה קרה? הגעתי והוא אמר לי: 'אני רוצה שתעביר את זה לאבא' - ונתן לי צ'ק מקופל לשניים. לא פתחתי את הצ'ק, שמתי אותו בכיס. אז הגרא"מ שך אמר לי: 'לא כך, תסתכל'... פתחתי וראיתי צ'ק של חצי מיליון דולר..."

הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א, באלומות אור על אביו הגאון הגדול רבי בן ציון זצוק"ל

"מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב" (במדבר כ"ד, ה')

"אם חפצים אתם שאומר לכם את תחושות ליבי", פותח בפנינו הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א, בנו יחידו של הגאון הגדול רבי בן ציון זצוק"ל, וראש ישיבת 'אור לציון' שהוקמה על שמו: "זוהי התחושה שדווקא אני, כבן יחיד, להעיד שלמרות היותי בן יחיד, אני חש כיום את מה שחשתי מנערותי, שהיו לו לאבא הרבה בנים יחידים, כי הוא התמסר ורכש חיבה יתירה לתלמידיו הרבים שמכהנים היום כמרביצי תורה נודעים.

"מאז ומעולם היה מסתיר את גדלותו הנוראה, לבל ידע עליה איש. ישנם הרבה דברים שעדיין איננו רשאים לגלותם, גם עתה לאחר 20 שנה, וישנם דברים שהסתירם גם מאיתנו, מלבד אימי ע"ה, שאמרה לי בהזדמנות: 'רק אני והקב"ה יודעים מי זה אבא. תדע, שאבא הוא ענק שבענקים, האנשים אינם מכירים אותו כלל, ורק נראה להם שמכירים את גדלותו'.

"מור אבי, זכר צדיק לברכה, היה אישיות רבת אנפין. הוא היה מגדולי ראשי הישיבות, שהעמיד אלפי תלמידים. תלמידיו מגדולי ראשי הישיבות כיום, והוא מסר את חייו ואת נפשו כדי להעמיד תלמידים. 'מסר את נפשו' כפשוטו - הוא היה אומר שיעורים במשך ארבע שעות, וכשסיים היה כמעט מעולף ואחז בקירות כדי שלא ייפול".

ארבע שעות?

איך התלמידים החזיקו מעמד?

"היום אלה דורות אחרים. ירדו הדורות. בקושי שעה התלמידים מחזיקים, וככל שרמת השיעור יותר גבוהה, השיעור יותר קטן. אני למדתי גם אצל רבי שלמה זלמן אויערבך- שעתיים כל שיעור, בלי חכמות, והשיעורים היו כסדר. היום השתנו הדורות.

"בנוסף, המפעל הגדול והעצום של אבי מורי בעל 'האור לציון' זצ"ל, זה הקמת רשת תלמודי תורה. 'רשת החינוך התורנית', זה מפעל שהוא הקים כי הוא רצה להפוך את הבתים. המטרה היתה לא רק לחנך את הילדים. כל ילד שבא הביתה ומספר פרשת השבוע, האמא תתחיל להדליק נרות וישתנה כל הבית. הוא אמר: 'אני לא פותח תלמודי תורה לאברכים, 'ושננתם לבניך' - הם כבר ידאגו לעצמם. אני פותח דווקא לאלה שהבית ירוד. זה יהפוך את הדור. זה לא רק יגדל ילדים לתורה, זה יהפוך את כל הדור'.

"זו היתה יוזמה שלו. לא היה כסף בכלל, והוא לקח על עצמו את העול. הוא דיבר על זה לפני שנסע לחוץ לארץ, והכריז שעשרה תלמודי התורה הספרדיים הראשונים, שייפתחו מהיום בכל רחבי הארץ - הוא לוקח את המימון הכספי על עצמו. אף אחד לא הבין על מה הוא מדבר. הוא אמר שיסע לחוץ לארץ ויביא כסף, אבל הוא לא ידע איך אוספים כסף, לא הכיר צורת מטבע.

"יום אחד מרן הגרא"מ שך קרא לי. כבחור ישיבה למדתי אצלו, כעת כבר הייתי אברך ובאתי מירושלים. לא הבנתי מה הוא רוצה, מה קרה? הגעתי אליו והוא אמר לי: 'אני רוצה שתעביר את זה לאבא' - ונתן לי צ'ק מקופל לשניים. לא פתחתי את הצ'ק, שמתי אותו ככה בכיס. אז הגרא"מ שך אמר לי: 'לא כך, תסתכל'... פתחתי וראית צ'ק של חצי מיליון דולר. 'תמסור לאבא, זה מרייכמן'. אחר כך הביא עוד חצי מיליון - חלק הלוואה וחלק תרומה.

"בעצם הכל התחיל מזה, שאבא התיר לכמה מנהלי תלמודי תורה ספרדיים, להיכנס כחטיבה עצמאית למשרד החינוך, לא דרך ה'חינוך העצמאי', כמו שיש קבוצות נוספות. הגרא"מ שך שמע את זה וקרא לי אליו הביתה לשיחה מאוד ארוכה, כמעט שעתיים. הוא הסביר כמה זה מסוכן, שזה יפגע בחינוך על טהרת הקודש.

"הלכתי לאבא והוא אמר שהוא לא יכול להשיב תשובה לבדו. למחרת התאספו כמה רבנים, הגר"י צדקה , הגר"י עדס, והגר"י תופיק - חכמי 'פורת יוסף', ואני ישבתי איתם. הם החליטו לקבל את דעתו של הגרא"מ שך, אבל בתנאי שהוא יעזור להקים רשת עצמאית, כמו ה'חינוך העצמאי' האשכנזי, רשת ספרדית. השיקולים של אבא היו מסיבות רוחניות וחינוכיות. הגרא"מ שך הסכים: 'אם תשבו איתם, הם ידברו ביניהם בשפה שאתם לא מבינים, אז מה תעשו שם?', כך קמה לה הרשת בראשות רבני 'פורת יוסף'...".

דרכים בחינוך

אבי מורי ה'אור לציון' זצ"ל, היה מדבר הרבה פעמים בענין חינוך ילדים, שלעיתים יש לנהוג ברכות, ולעיתים בקשיחות. הוא היה אומר שהשמאל דוחה וגם הימין מקרבת יצליחו, אך ורק אם ההורים והמלמדים יזכרו שבנוסף למה שהם ילדיך או תלמידך, הם בני אברהם, יצחק ויעקב. ראויים הם ליחס מיוחד! ולכן צריך להשתדל למצוא בכל ילד את הנטייה החיובית בטבעו, לפתחה עמוק בנפשו, ולהטיל עליו תפקיד הערב לו ולעודדו, דהיינו להאמין בו ולפתח את יכולותיו, בין בדרך רכה ובין בדרך קשה, והדרך להאמין בילד, מסוגלת מאוד אם ההורה והמלמד ישימו לנגד עיניהם כמה שיותר, שהילד הזה אינו בן של פלוני ואלמוני, אלא הוא בנו היחיד של אברהם יצחק ויעקב, וברגע שיראה את זה כך, פתאום הגישה וההסתכלות שלו תהיה אחרת, ואת אותם דברים שהיה עושה איתו בפשטות, יעשה בהדרת קודש ובהצלחה יתירה".

"כמה וכמה פעמים אני נשאל ע"י מנהלי מוסדות - תלמודי תורה וישיבות קטנות וכדו' - שהוקמו ע"י אאמו"ר הגרב"צ זצ"ל, ואנכי משתדל לייעץ ולכוונם - אודות בחירת מגיד שיעור או מלמד מוכשר, שמצטיין במסירת שיעור וכדו' ובכושר הסבר מיוחד, האם זה מה שצריך לחפש. ואני אומר להם יסוד חשוב ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל: בקריאת שמע כתוב 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וגו'. ולכאורה קשה, מה הסמיכות של 'ושננתם לבניך', שממנו דרשו מצוות לימוד תורה לתלמידים, לאמצע הפסוקים העוסקים ב'ובשכבך ובקומך ובלכתך בדרך'.

"ומכאן יש ללמוד יסוד גדול, כשבאים לבחור רב ללמד תורה לתלמידים, צריך לשים את הדגש לא על דיבור רהוט, או מי שיודע לערוך חידושים נפלאים, אלא מי שמקיים בעצמו: 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך, ודברת בם בשכבך ובקומך ובלכתך בדרך'. זו הדוגמא אישית הראויה לרב.

"גדלותו העצומה בתורה הייתה בהעמדת תלמידים בצורה יוצאת דופן. בדיוק אתמול פגשתי יהודי מקטמון. הוא סיפר לי, שרבי וועלוועל מינצברג, אחד מגדולי ירושלים (רבה של העיר העתיקה) שהגיע מהעיר העתיקה לקטמון והיה גאון עולם, נהג לדבר עם מור אבי בלימוד כאשר היינו בקטמון. סבי, הגה"ק רבי יהושע שרבאני, התגורר בקטמון והיינו אצלו הרבה, וכך נפגשו. הוא סיפר, שהוא זוכר שכשהיו מדברים בלימוד, רבי וועלוועל היה לפעמים כל כך מתרגש מהסברות שאמר, שהיה תופס בשולי מעילו של אבי והיה מנשק אותם...

"כל מי שדיבר אתו בלימוד, ראה שעומד לפניו אורים ותומים בכל חלקי התורה... החלק השני היה- ההלכה. זה היה היופי המיוחד שבו - גם ראש

המשך בעמוד 21 <<<

איש יהודי דר בעיה"ק צפת, ושמו רבי משה שלייפשטיין שליט"א. מנין ימיו ושנותיו כבר עומד בליעה"ר על תשעים ותשע, והוא הולך על שתיים, בלא עזרת מקל, ונוהג ברכבו אשר גם הוא מנה לאחרונה 'יום הולדת ארבעים' - יוצא ונכנס כבחור צעיר בשנים, וזה המעשה שהוא תולה בו את אריכות ימיו...

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, על הבזיונות ושכרם

"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל בִּלְעָם לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם" (במדבר כ"ב, כ')

נוראות מצינו בדברי הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (בפרשתן) שהקשה היאך שייך שינוי רצון אצל הבורא יתב"ש, דמתחילה אמר לו 'לא תלך עמהם' ולבסוף כששלח שרים רבים ונכבדים מאלה אמר 'קום לך אתם'. אלא ביאורו, דהיה ברצון הבורא יתב"ש שבלעם יברך את בני ישראל, לאידך, הרי אי אפשר שרשע זה המשוקע כל כך בסיטרא אחרא יברך את בני ישראל, רק לאחר שנחל בלעם בזיונות ובושות נוראות - שעמדה האתון מלכת, והכה אותה, והיא השיבה לו מנה אחת אפיים - כמבואר בארוכה בגמרא (סנהדרין קה:) שכל מה שאמר בלעם לסובבים אותו הכחישתו האתון ועשאתו ללעג ולקלס ובכוחה של בושה נוראה כזו לזכך כל כך את האדם - אפילו רשע כבלעם, ומשם היה בידו לברך את עמו ישראל, ומהאי טעמא לא נתן לו הקב"ה רשות לילך בתחילה עד שבאו אליו שרים רבים ונכבדים להרבות ולהגדיל הבושה, ובזה לכה"פ יזדכך כפי הנדרש לו למען יוכל לברך את ישראל ויהא קיום לברכותיו.

סיפר הגאון ר' מרדכי אלימלך וואזנער שליט"א כי ביזהו מאן דהו בבושות נוראות והגדיל לעשות שהבזיון היה בסמוך לאביו הגדול בעל השבט הלוי זצ"ל, אמר לו אביו, אמרו חז"ל במדרש (ויק"ר טו ד) כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו, א"ל משה, אל תתייראו, אלו לאומות העולם אבל אתם לאכול ולשתות ולשמוח שנאמר (תהלים לב י) רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו. וקשה להולמו, וכי הנגעים נאמרו לאומות העולם, ועוד, מהו אומרו 'אתם לאכול ולשתות ולשמוח', וביאר השבה"ל, כי הנכרי אשר צריך לעבור זיכוך אין לו אין ברירה אחרת רק לעשותו מנוגע, אבל בני ישראל יש בידם כח הבושה ואז שפיר יש בידם 'לאכול ולשתות ולשמוח' כי הגיעו לידי הזיכוך בנקל ע"י הבזיון.

מסופר על איש יהודי שהגיע לרבו שה'גג' שעל מרפסת ביתו נפל ברוח סערה לתוככי חצר שכנו מלמטה, והלה הוזק בממונו והוא דורש ממנו ממון רב בעד תשלום ההיזק - רבי קדוש, מה אעשה, הוא מפריז יתר על המידה בסכום הממון שהוא מבקש, וכל זה על סמך שאשלם לו עד הפרוטה האחרונה מאחר שבניתי גג זה ללא כל אישור מהרשויות (עירייה) והנני מפחד שלא ימסרני למלכות, וברוב כעסו פלט קללה מלשונו - אתן לו את המעות והוא ישתמש בהם ל'רפואת הרופא'.

אמר לו הרב, הנהגתך דומה לבלק ובלעם - יש להם סכסוך ופחד מבני ישראל מיד הם קוראים לבלעם שיבוא ויקלל את בנ"י, שוטים שכמותכם, באותו כח שבפיך בקש ברכה לעצמך ותזכה לכל הטוב.

וכה היה אומר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע כי זהו ההבדל שבין יהודי לנכרי, כי הנכרי מחפש לקלל את רעהו ואילו היהודי ימהר אל רבו לקבל 'ברכתו', ואינו מחשב מה יהא עם רעהו המציק ומייסרו, אף אתה, אמר לו הרב, אם אתה מאמין שיש כח באמרי פיך - ברך את עצמך במקום לקלל את רעך.

ובכלל המידות היא ה'ותרנות' בין איש לרעהו - בפרט במקום שהדבר עולה לו בקושי, ואדרבה ככל שיגדל הקושי יגדל שכרו בעולם הזה גם כן.

איש יהודי דר בעיה"ק צפת ת"ו ושמו רבי משה שלייפשטיין שליט"א, מנין ימיו ושנותיו כבר עומדים בליעה"ר על תשעים ותשע, והוא הולך על שתיים (בלא עזרת רגל שלישי - מקל) ונוהג ברכבו, אשר גם הוא מנה לאחרונה 'יום הולדת ארבעים' - יוצא ונכנס כבחור צעיר בשנים, וזה המעשה שהוא תולה בו את אריכות ימיו: בימי נעוריו היה מגורי משפחתו בעיר לאנצהוט. בהתקרב יום ה'בר מצוה' שלו החל להכין את עצמו ובמשך שעות רבות חזר בע"פ את ה'הפטרה' עם 'טעמי המקרא' למען יכיר כראוי בבואו לעלות לתורה. בשב"ק הסמוכה ליום הבר מצוה שלו, והנה כמעט כבר הגיעו לאותה שבת מיוחלת, לפתע 'צמח' איזה 'חתן' העומד להינשא בשעטומ"צ בשבוע הבעל"ט וביקש את 'המפטיר' לעצמו.

רב העיר 'הרב שפירא' זצ"ל פסק שאין כל חיוב לכבד את החתן הלז על חשבון מיודענו ר' משה, כי הוא ואביו 'קבועים' בעיר ומתפללים בקביעות באותו ביהמ"ד והיכי תיתי שיהא ביד חתן אורח לקחת ממנו 'עלייתו', אבל ר' משה זה התגבר על רגשותיו - רגש של בחור צעיר, שהכין עצמו זמן רב כל כך את העליה וההפטרה. וכה אמר, נו, אנוכי נעשה בן י"ג שנה, הרי כמה פעמים י"ג שנה מונה כל איש במשך ימי חייו, אבל 'חתן' העומד לקראת הנישואין אין זה אלא פעם אחת בחייו, על כן אוותר לו על ה'עליה'... ואכן בזכות זכה ר' משה והוא כבר מתקרב לגמור פעם שמינית 'י"ג שנה' במנין ימי חייו, ובוודאי כהיום אינו מתחרט אלא הוא שמח ונהנה בכל רגע מימי חייו על הוויתור שקרע את עצמו באותה שעה.

הנה מדרך העולם לברך מיד בבקרו של יום ברכת שהכל נהיה בדברו על קאווע (קפה) ורמז יש בדבר, כי משקה זה נעשה ממים רותחים וחלב קר, מסוכר מתוק וקפה שהוא מר בטבעו, להורות לאדם מיד בתחילת יומו - איזה מקרה שיארע לך בחמימי או בקרירי, מתוק או מר, 'שהכל נהיה בדברו' - בדבר ה'.

וכה אמר הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (שערי קדושה א ו) 'ואם עיני שכל לך היה לך לחפש מי שיצערך כי חיים אתה מבקש לך'.

בליל שישי סיפר לי אחד מבאי החבורה מעשה נורא שאירע במשפחתו ביום שלישי פרשת חוקת שנה זו (תשע"ז), כי גיסו הבחור נפל נפילה 'שיש בה כדי להזיק' ולא היה מסוגל להזיז את רגלו אפילו כל שהוא, מיד הבהילו לבית הרופא ברח' הטורים בעיה"ק ירושלים, שם נעשו לו 'צילומים' ונמצא בהם כי שני שברים יש לו ב'קרסולו' וחייבים בדחיפות לנתחו פעמיים, גם 'הבטיחו' הרופאים שבכל אופן אין לו סיכויים להציג רגליו על הארץ עד כעבור עשרה ימים... לצורך הניתוח הועבר הנער לביה"ח 'שערי צדק' ומשם ל'הדסה' - עפ"י דעת העסקנים שליט"א, ובכל אותה העת קפץ הנער מגודל הייסורים שהגיעו עד לדרגת ייסורים 10 (שלא נדע, אבל דרגה זו גבוהה מאד) ולא הועילו סממני רפואה (משככי כאבים למיניהם), מה גם שבאופן כזה אי אפשר להרדים בעת הניתוח, אלא שבבואם לטפל בו גילו שה'צילומים' נשארו בבית הרופא ברח' הטורים, מיד נשלח שליח אחד - מבני משפחתו למהר להביא את הצילומים בדחיפות...

בהגיעו ל'הטורים' גילה כי באותה קומה שוהה אשה מבנות ישראל אשר לא ניתן לה בינה יתירה ולא מועטת, והיתה צועקת ומבזה את כל הנקרה בדרכה, ומחמת מעשה שהיה שם הרימה קול זעקה אדירה על 'שליח' זה, ולא נסתפקה עד שכל אותו הבנין (בן ששה קומות) שמע את חירופיה וגידופיה כלפי השליח (עד שנתערבו אנשי הבטחון [security] והלעיטוה בכמה כדורים להרגיע את סערת נפשה), השליח זכר ועשה מעשה - נשא את עיניו השמימה וביקש רחמים על קרובו השוכב תחת יסורים קשים ומרים

המשך בעמוד הבא >>>

>>> המשך מעמוד קודם

בבית החולים - בזכות שתיקתו על אלו הבזיונות... וכאן אירע נס ופלא, השליח אכן חזר לביה"ח עם הצילומים אבל אלו לא באו לכלל שימוש, כי בבואם לערוך את הניתוח ראו שהעצמות הושבו וחזרו למקומם כלא היה, ובתוך שני ימים - יום ה' בשבוע כבר הילך הנער על רגליו כאחד האדם.

כי זה כל האדם לדעת שאין בכוחו עשות מאומה, והרי הוא כמי שידיו כבולות, ואת הכל עושה הבורא,

סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל, פעם נכנס יהודי (שלא היה מחסידי טשורטקוב) אל הרה"ק מטשורטקוב זי"ע לקבל ברכת פרידה, כי כאן בארצות אירופה (יורופ) הנו 'מחוסר פרנסה' ובדעתו לעקור דירתו לארה"ב שם תבוא הרווחה לביתו. א"ל הרה"ק, אברכך בברכת הדרך, אבל שליחות אחת אבקשך לשלחך, שתמסור 'פריסת שלום' אל האלוקים של ארה"ב, נחרד האיש ושאל את הרבי וכי יש ח"ו שני רשויות... והרי הקב"ה יחיד הוא בעולמו ואותו הקב"ה שברא את כל העולם כולו נמצא בארה"ב ובאותה מידה גם כאן בטשורטקוב, ברחבי אירופה ובכל פינה נידחת שבעולם. א"ל הרה"ק, אכן, לזאת כוונתי, מדוע תדמה בנפשך כי בארה"ב תצליח בפרנסה יותר מכאן, הרי אותו הבורא שיפרנס אותך בארה"ב בידו לפרנס אותך כאן באירופה. אגב הלה אכן לא נסע, וניצלו חייו, כי היה לו טיקעט (כרטיס) להפליג בדרך ים באנייה הנקראת 'טיטאניק' ששקעה באותה הפלגה למצולות ים.

שמעתי מספרים, שהיה בחצר 'באיאן' בימי הרה"ק ה'פחד יצחק' זי"ע גביר גדול ועצום מאד, שמו היה הערשל'ע קאוונער, כגודל עשירותו כן גודל פשטותו, עד שבקושי הבין פסוק חומש, אך היה לו אמונה אדירה ואמיצה, גביר זה היה אחד מגדולי התומכים של ההויף בבאיאן, וכאשר היה מגיע לחצה"ק היו הימים ימי חג, מאחר וה'יושבים' ידעו אשר עכשיו לא יחסר המזג, כי הערשל'ע יפזר הרבה מעות למשקה ויוכלו לשבת הרבה בישיבת מרעים להתחזק באמונה ובעבודת השי"ת, הערשל'ע כמעט ולא ישב עמהם מחמת קוצר השגתו, אמנם פעם אחת עבר בעת ישיבת החסידים, ומחמת הכבוד צרפוהו לשיחתם, באותה שעה נדברו החסידים ביניהם בגדלות האמונה בהשגחה פרטית, אשר שום דבר לא זז בלא השגחה פרטית, גביר זה השגות גדולות לא היה לו, ולכן בשמעו כל העניינים האלו רצה להראות את כוחו, ונענה ואמר האמינו לי על דברתי, גביר גדול הנני ומנהל עסקים מסועפים, אל תדברו בענינים אלו, כי הנני אומר לכם מתוך ניסיוני הגדול, העולם איננו מתנהל לא ע"י 'השגחה' ולא ע"י 'פרטית' רק רבש"ע אחד הוא מנהל את כל העולם, כי הלא לפי רוב היקף מסחרו הכיר בכך שאי אפשר לאדם לנהל בעצמו 'עולם גדול' כזה.

מעשה באחד שרצה להתמנות ל'מלמד' בכיתה של 'ילדים מיוחדים', פנה הלה ל'מנהל' המוסד, ונקבע לו עת וזמן שיבוא למסור 'שיעור לדוגמא', גם המנהל ישב בשעת השיעור לראות האם באמת ראוי הוא לתפקיד זה, לא עבר זמן מתחילת השיעור והנה החל אחד התלמידים להקים קול מהומה ורעש בהזזת הכסא אשר ישב עליו הנה והנה, והפריע מאד למהלך השיעור, אך ה'מלמד' לא התפעל כלל, ולא רגז על תלמיד זה. אלא התייחס אליו בנחת ורוגע, והציע לתלמיד זה שיתן לו כסא אחר, כי נראה לו שאינו יושב במנוחה הואיל ו'אין הכסא שלם', וחזר השקט לכיתתו, והנה שוב לא עבר זמן רב ויעף על ראש 'המלמד' 'עראפלאנן' (מטוס) מנייר, ואף ממעשה 'חוצפה' זה לא יצא המלמד מכליו, לגעור ולהיות סר וזעף על התלמיד, אלא נענה כשבת שחוק נסוכה על פניו, ואמר, כידוע איתא בט"ז (או"ח נא א) שנפל פתקא מן שמיא והיה כתוב בה ברכת 'ברוך שאמר', אף אני זכיתי כעת ל'פתקא מן שמיא' ... פשיטא ואין צריך לומר, שאחר אלו ב' המקרים, קראו מיד המנהל לחדרו, והודיעו שנתקבל בברכה לעבוד במוסד זה, וסיכמו ביניהם את 'דיני ממונות', כשיצא המלמד מאת המנהל נפרד לשלום בחביבות יתר מכל תלמידיו החדשים, ועל כולנה הודה בלב שמח להני ב' מפריעים מחוצפים, בידעו שרק בזכות אלו המפריעים זכה להתקבל לרצון בפני המנהל, כי הם 'ניסו' אותו, ועמד בגבורה בניסיון... ומכאן, בבוא אליכם איזה 'מפריע' ומחוצף, אל נא תרגזו עליו, אלא אדרבה הכירו לו טובה כי כל חיי האדם אינו אלא 'שיעור לדוגמא' - שהקב"ה יושב וצופה על האדם היאך תהא הנהגתו אחר הפרעה כזו, ואחר מניעה כזו וכו'. ואדרבה כל זה מעלה אותו בדרגה למעלה למעלה...

בבקרו של יום מברכים 'שהכל' על קפה ורמז בדבר, כי הוא נעשה ממים רותחים וחלב קר, מסוכר מתוק וקפה שהוא מר בטבעו, לגלות לנו סוד מיוחד...

מעשה בבחור ירא שמים שניגש פעם אל ה'משגיח' והתלונן בפניו על ה'כעס' השולט עליו בכל עת ושעה, ובכה בפניו, רבי הושיעני, כי אינני מהלך ד' אמות מבלי לכעוס ולקצוף בריב ומדנים על כל אשר ייקרה לפני. א"ל המשגיח, הסכת ושמע למעשה אשר בפי, אולי ירווח לך, פעם עלו קבוצת גנבים על אניית נוסעים שהפליגה בהשקט ובטח, הללו עלו כנוסעים תמימים, מתוך מחשבה לפרוץ באמצע הנסיעה לחדרו של 'רב החובל' ולהכריחו להוביל את האניה כפי רצונם... על אם הדרך שמעו מחוץ לחדרו של רב החובל שבפנים מתנהל וויכוח גדול בין מנהיגי הספינה האם לעצור באיזה 'אי בלב ים' שעתידים הם תוך כמה דקות לעבור בסמוך אליו, או למהר בנסיעה ולא להפסיק באמצע כי אחד ממנהיגי הספינה מיהר מאד בדרכו... הגנבים ניצלו שעת הכושר זאת - שיש מריבה בתוככי החדר, פרצו לחדר וכפתו את כל מנהיגי הספינה בידיהם וברגליהם, ומעתה עשו בספינה ויושביה ככל העולה על רוחם.

והנה, אין צריך לומר שמשנכנסו הגנבים ושלטו על הנהגת הספינה פסק הויכוח בין מנהיגי הספינה... עתה פנה המשגיח לבחור, אמור נא האם נמשך כעסם של המנהיגים זה על זה, ענה הבחור שלא, ומדוע, כי נכנסו עתה למצב סכנה, והיאך יחשבו על דברי הבל כוויכוח שהיה ביניהם, א"ל המשגיח והרי לא נכנסו בזה לכלל סכנת חיים (שלא רצו אלו החוטפים להרגם רק לשדוד ממונם)... חשב הבחור היטב עד שהגיע למסקנא, שעד עתה חשבו את עצמם כ'מנהיגי הספינה' ולכן כעסו זה על זה - מה לך כי תחווה דעת ותתערב בענינים אשר אני שולט עליהם... אך ברגע שבאה חבורת גנבים וכפתו אותם ביד וברגל נוכחו לדעת שאינם מנהיגים כלל, ואין הספינה ויושביה תלויים לא בהם ולא בהחלטותיהם, ואדרבה הרי הם כפותים וכבולים בידי אחרים, מעתה סר מהם כל כעס וכל דין ודברים, וינוחו בשלום על מקומם, כאן סיים המשגיח את דבריו, בחור יקר, הנך כועס ומריב עם כל הנקרה בדרכך, כי נראה לך שבידך לנהל ולהנהיג את העולם ומצבך מטוב עד רע, כל זה עד שתכיר ותדע כי הבורא מנהיג את העולם והכל תלוי בידו ואתה כבול בידי הבורא יתב"ש, אז תבוא מנוחה ומרגוע לנפשך וכל סביבתך תתנהל על מי מנוחות בשלום ושלווה.

(קטעים נבחרים מתוך באר הפרשה - חוקת, בלק תשעז)

>>> המשך מעמוד 2 | רבי שלמה לווינשטיין שליט"א

נדיב, שתרם סכום של מיליון דולר עבור אחזקת תורה, ומלויו בקשו שהרב יברכו. פנה רבינו אל הנדיב ושאלו: "האם סבור אתה שלתרום מיליון דולר זו מצוה?".

המלווים, שכלל לא ציפו לשאלה מעין זו, נבוכו. אחדים מהם ניסו לומר: "בוודאי זו מצוה, וכי יעלה על הדעת שאין זו מצוה לתרום תרומה גדולה כזו עבור תורה?".

"רוצה אני ראיה שזו מצוה!" - הגיב רבינו לדבריהם.

שתקו הנוכחים, ואז התחייך רבינו ואמר: "המשנה אומרת 'מצוה גוררת מצוה'. אם אכן התרומה שתרמת נחשבת למצוה, הבה ונראה אם היא תגרור בעקבותיה עוד מצוה, ואתה תסכים להתחייב לתת עוד מיליון... אם תסכים, ניווכח שאכן זו מצוה"...

העשיר נהנה, התחייב על מיליון נוסף - וזכה לברכה חמה מרבינו.

בהזדמנות אחרת התקשר יהודי אמריקני מארצות הברית, וסיפר שהוא עומד לפני משפט, שאם יצא בו חייב, יאלץ לשלם עשרים מיליון דולר. הוא בקש ברכה להצלחה, תוך התחייבות לתת לצרכי אחזקת תורה חצי מיליון דולר.

אמר רבינו: "חצי מיליון זה לא רציני. אם אתה רוצה שותפות עם הקדוש ברוך הוא, עליך לתת לכל הפחות מיליון!"...

(מתוך 'ומתוק האור' הר' שלמה לווינשטיין - 'מפניני הגראי"ל שטיינמן')

האמא האריכה ימים ונפטרה בגיל 101. צאצאיה סיפרו שלמרבה הפלא, רבים-רבים מבני הקהילה היהודית בקופנהגן האריכו ימים מעל לגיל 100. כיהודים יראי-שמים החליטו לברר, ולנסות להבין במה השתנתה קהילה זו, שחבריה זוכים לאריכות ימים ושנים בצורה כה מופלגת. הלכו ת"ח בקהילה זו, וחיפשו בענין באופן יסודי. הם הגיעו למסקנה שהסיבה לאריכות הימים נובעת מכך...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על אריכות ימים, עלייה לרגל ואתונו של בלעם

"וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאָתוֹן" (במדבר כ"ב, כ"ח)

השאלה הגיעה מיהודי המתגורר בצרפת, המעונין לעלות לארץ ישראל, אלא שפרויקט העליה הזה יסתכם בכ-10,000 דולר. במקביל, הגיעה אליו פנייה דחופה לסייע לכלה יתומה, והשאלה שלו הייתה מה להעדיף; האם להשקיע את הסכום הנ"ל בעלייה לארץ ישראל, או בהכנסת כלה?

"כשהייתי אצל מרן הגראי"ל", סיפר הרב (הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א), "שטחתי בפניו את השאלה הנ"ל, ואמרתי שברצוני לפשוט את הספק מדבריו של ראש הישיבה, בספרו 'אילת השחר' על התורה, בפרשת בלק. על הפסוק (במדבר, כ"ב כ"ח) 'ויפתח את פי האתון וכו', מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים', אומר רש"י: 'זה שלש רגלים- רמז לו, אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה'. והקשה מרן בעל ה'אילת השחר' בספרו על התורה: מה המיוחד במצוות שלושה-רגלים, עד כדי כך שהאתון רמזה לו דווקא את המצווה הזו? וכי אין עוד מצוות בתורה?

"ומתרץ מרן, שבמצוות עליה לרגל בשלשה רגלים, יש זכות גדולה לעם ישראל, בכך שהם עוזבים את בתיהם וכל עסקיהם ובוטחים בה', ועולים לבית המקדש, ומתחזקים שם ביראת שמים, כפי המובא בתוספות במסכת בבא בתרא (כ"א א'). ולפי זה", אמר הגר"י זילברשטיין למרן, "רציתי לפשוט בשאלה הנ"ל, בראותנו את גודל-יקרתה של מצוות העליה-לרגל, אולי היא עדיפה על פני מצוות הכנסת-כלה".

מרן הגראי"ל שטינמן הגיב: "אבל את הסברא הזו על חשיבות שלושת הרגלים אמרה האתון" - - -

שאל המרא דאתרא: "הרי הדברים כתובים ומפורשים ב'אילת השחר'!".

מרן ראש הישיבה: "זה נכון, אבל גם ההסבר הזה היה כדי להסביר את דעתה של האתון" - - -

הסיפור המופלא שסיפר לי הגרי"ד גרוסמן

ובאשר לדברי רבינו 'החינוך', שאמר בשורש המצוה: 'לפי שאינו בדין לבוא בידיים ריקניות לפני המקום ברוך הוא', יש אכן יהודים רבים המתאמצים לא לבוא בידיים ריקות להיכל ה', ומשתדלים תמיד לקבל עלייה לספר תורה, ותורמים עבור זה סכומי כסף גדולים לבתי הכנסת'.

הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק וראש מוסדות 'מגדל אור', סיפר לי דבר מופלא שאירע בהיותו בכינוס רבנים בארה"ב.

"יש יהודי אחד", סיפר הגרי"ד, "שתמיד כאשר אני מגיע לאמריקה, הוא משתדל להיות לצדי ולסייע לי. פעם, כאשר הגעתי לכינוס הרבנים שהתקיים בפרשת 'בשלח', והיהודי ההוא נכח אף הוא במקום, ראיתי שהוא נתון במצב-רוח ירוד מאוד.

"כששאלתיו האם קרה לו דבר-מה, השיב האיש שאכן יש דבר המעציב אותו עד למאוד. 'בפרשה זו, פרשת 'בשלח', כשאני נמצא בביתי, הנני רוכש תמיד את העלייה לתורה של 'פרשת המן', ואף שצריך לשלם כסף רב עבור העליה הזו, אני עושה זאת ללא כל היסוס, ומשלם טבין-ותקלין. והנה, כשהגעתי הפעם לקראת שבת לבית המלון בו מתאכסן הרב, וראיתי שיש כאן כינוס חשוב בו משתתפים רבנים רבים, הבנתי שלא יהיה לי סיכוי לקבל את העלייה הזו, כיון שהיא תינתן לאחד הרבנים החשובים, ועל כך ליבי דווי'.

"שמעתי את דבריו של היהודי", סיפר הגרי"ד, "והבנתי שהוא צודק בהשערתו, ולא יכולתי הרבה לעזור לו".

הגבאי טעה בזהותו של האיש

"והנה מגיעה שעת הקריאה בתורה בשבת. הכהן והלוי עולים, ולאחריהם מקבלים הרבנים החשובים את עליות ה'שלישי', ה'רביעי' וה'חמישי', ואז מגיעים ל'ששי', היא העלייה של פרשת המן. התכוננתי עתה שהגבאי יכריז את שמו של הרב החשוב ביותר שהשתתף בכינוס, כמי שיקבל את העלייה הנכבדה. והנה הגבאי מכריז 'יעמוד'... ואני שומע את השם, וכמעט מתעלף...

"היה זה לא אחר מאשר 'היהודי הפשוט', שהצטער כל-כך על שלא יוכל לקבל את העלייה, והנה הוא נקרא עתה לתורה... לרגע חשבתי שאולי הוא הציע לגבאי סכומי-עתק, ולכן נתנו לו את העלייה, אבל ראיתי שגם הוא הופתע עד מאוד כששמע את שמו...

"מה התברר? - ליד הגבאי עמד אחד הרבנים החשובים, וכשהגיעו לעלייה של פרשת המן, הצביע הרב על היהודי שלנו, וטען באוזני הגבאי ש'זה הוא אחד הרבנים החשובים ביותר בירושלים, ולכן הוא זכאי לקבל את העלייה'... הגבאי ששמע את הטיעון, נאות על אתר לקרוא לו לפרשת המן.

"הרב ההוא טעה כמובן בזהותו של האיש, והיהודי שלנו זכה מן ההפקר בעלייה שכל כך רצה"...

איש לא היה מסוגל לתאר...

הגרי"ד גרוסמן אמר, שאפשר ללמוד מכאן כלל יסודי מאוד בעבודת ה', והוא, שאם האדם באמת רוצה להשיג משהו, גם אם לכאורה הדבר אינו בר-השגה כלל, הוא יכול ויכול להגיע אליו!

במקרה שלפנינו, איש לא היה מסוגל לתאר שהיהודי הזה יקבל עלייה כה חשובה, בנוכחות כל-כך הרבה רבנים חשובים, אבל כיון שהוא כל-כך רצה ושאף לעליה זו, סיבבו מן השמיים את הטעות הנ"ל, הכל כדי שיקראו לו לתורה...

למשמע הסיפור התעוררתי בשתי שאלות הלכתיות: האם אדם העומד מן הצד, ושומע שהרב אומר לגבאי שמדובר ברב חשוב מירושלים, ויודע שזו טעות, מחויב לומר לגבאי שהדבר אינו נכון, כדי למנוע את נתינת העלייה?

והתשובה היא, לענ"ד, שלא מחויבים לגלות את הטעות. וזאת על פי דברי הגמרא במסכת בבא בתרא (נ"ה א') ש'אינדיסקי' סיעתא דשמיא. פירוש הדברים, כפי שמובא ברשב"ם במקום, שממוני המלך הצטוו לאסוף מס

המשך בעמוד הבא >>>

<<< המשך מעמוד קודם

בסכום כסף מסוים מתושבי העיר, ודילגו על אדם אחד ולא גבו ממנו.

הדין הוא שאדם זה אינו מחויב לתת את החלק שלו, למרות שעקב כך יהיו שאר התושבים צריכים לשלם יותר, מפני שאם הממונים דילגו עליו, אין זה מפני ששכחוהו, כי הממונים לא שוכחים אף אחד, אלא היתה זו 'סיעתא דשמיא'.

ואם כן גם במקרה שלנו, כאשר רואים בבירור שהטעות בזיהויו של האיש היתה דבר שמימי, ומן השמים מעוניינים שהאיש ההוא יקבל את העלייה, לא מחויבים להודיע לו שזו טעות.

השאלה הנוספת שהתעוררה לי, היתה, האם היהודי בעצמו צריך להודיע לגבאי שחלה כאן טעות, והעלייה החשובה לא מגיעה לו. שכן, מצינו בדברי הירושלמי שמי שחושבים עליו שיודע שתי מסכתות, והאמת שהוא יודע רק אחת, מצוה עליו להודיע להם את טעותם.

ויתכן שיש חילוק. הירושלמי מדבר על מקרה שבו באדם עצמו אין טעות, אלא שהציבור חושב שהוא יודע שתי מסכתות, והאמת - שהאדם הזה אינו יודע כי אם אחת. לכן, חל עליו חיוב להודיע את הטעות, ש'הוא' יודע רק מסכת אחת.

אבל במקרה שהיה בארה"ב, הרי האדם שחושבים עליו שהוא מגדולי ירושלים, אינו האדם הזה בכלל, והטעות היא על האדם עצמו, ולכן יתכן שהוא אינו מחויב להודיע על כך מאומה.

◆◆◆

ה'סדר' ו'קביעות הזמן', עליהם מתעכב 'החינוך' במצוה זו, הם ערכי-יסוד חשובים ביותר בעבודת-השם של כל יהודי. ניתן לומר בוודאות, שאינו דומה כלל מי ששומר על סדריו, עיתיו וזמניו, למי שאינו מקפיד עליהם לשומרם.

הדברים הללו נכונים שבעתיים, כשמדובר בשמירת הזמנים והסדרים של התפילות ושיעורי התורה. רבותינו לימדונו שהמקפיד על סדריו, רוכש את הכלים המתאימים המאפשרים לו לעלות ולהתעלות עד בלי די. וכן להיפך, חלילה. מי שאינו יודע ששעה היא שעה וסדר הוא סדר, עלול ביום מן הימים למצוא את עצמו מחוץ למסגרת. והעובדות בשטח מדברות בעד עצמן.

בימי ה'שבעה' על אימו של הגר"ז כאהן, ר"מ בישיבת 'מאור התלמוד', ספרו מעשה מופלא עד מאוד.

האמא, שהיתה ילידת העיר קופנהגן בדנמרק, האריכה ימים ונפטרה בגיל 101. צאצאיה סיפרו שלמרבה הפלא, רבים-רבים מבני הקהילה היהודית בקופנהגן האריכו ימים מעל לגיל 100. כיהודים יראי-שמים החליטו לברר את הנושא, ולנסות להבין במה השתנתה קהילה זו מיתר אחיותיה, שחבריה זוכים לאריכות ימים ושנים בצורה כה מופלגת.

הלכו ת"ח בקהילה זו וערכו בדק-בית, בדקו וחיפשו בענין באופן יסודי, והגיעו למסקנה שהסיבה לאריכות הימים יוצאת-הדופן של הקהילה, נובעת מכך שהחברים מגיעים תמיד בזמן לתפילות, ולא מאחרים כלל. אל המסקנה הזו הגיעו לאחר מעקב ממושך אחר הנהגותיהם של בני הקהילה.

עד כאן הקפה ראשונה של הסיפור.

גם בקהילתווינה התרחש הפלא הזה

ההמשך היה, כשנציגים מטעם הקהילה הגיעו לביתו של מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל, וספרו לו על כל הענין. הגאב"ד נהנה מעצם הנושא, ושיבח מאוד את הקהילה שהתחקתה אחר הסיבה העשויה להביא לאריכות הימים, והפתיע את אורחיו בסיפור משלו, שחיזק את מסקנתם של ראשי קהילת קופנהגן.

"גם בקהילת ווינה, בה נולדתי", סיפר מרן הגרש"ז וואזנר זצ"ל, "התרחש הפלא הזה, כשרבים מחברי הקהילה האריכו ימים במיוחד. גם בקהילתנו ניסו להתחקות אחר הדבר, והגיעו למסקנה זהה, שהדבר נובע בשל ההגעה בזמן לתפילה.

"קהילת היהודים בווינה היתה קטנה מאוד", סיפר הגאב"ד, "וכל אחד הרגיש אחריות לבואו בזמן לתפילה, כדי להשלים את המנין. את נכונותה של המסקנה", המשיך הגר"ש וואזנר, "ראו בני הקהילה מתוך העובדה, שפעם נפטר אחד החברים בגיל 70, וכאשר החלו לבדוק אחריו, נודע שהוא אכן לא הקפיד להגיע לתפילה בזמן... גם הגויים שהתגוררו בווינה לא האריכו ימים, ולא הגיעו לגיל הזקנה של שכניהם היהודיים".

כל הדברים הנ"ל סופרו על הרבנית כאהן ע"ה. ואם חיפשנו ראיה לדברי 'החינוך' במצוותנו, עד כמה חשובה היא 'שמירת הזמן', ואם חיפשנו סיבה נוספת כדי לא לאחר לתפילה, הרי היא רשומה בפנינו.

יש לצין שהדברים מעוגנים בדברי חז"ל בגמרא, במסכת ברכות (ח' א') שם נאמר שהאדם המשכים ומעריב לבית הכנסת, זוכה לאריכות ימים.

"וכי בשביל זה טרח ראש הישיבה ונסע לחו"ל, כדי שתתפלל בשטיבלאך ותבוא אחר כך לאכול בחדר האוכל, כאילו שזו מסעדה?!"

'בשעה כזו אי-אפשר להיכנס לחדר האוכל'

באשר לשמירת הזמן, אספר דבר שראיתי בישיבת סלבודקה. כמו בכל הישיבות, סדר הבוקר התחיל בשעה 9, והמשגיח הגה"צ רבי משה טיקוצ'ינסקי זצ"ל היה עומד בפתח חדר-האוכל, שם סעדו הבחורים את ארוחת הבוקר, ובוחן-ובודק שלא יאחרו.

הייתי נוכח פעם כשאחד הבחורים הגיע בשעה 9 לחדר האוכל, ורצה להיכנס ולאכול. המשגיח גער בו על האיחור, ואמר שבשעה כזו אי-אפשר להיכנס לחדר האוכל, ובמיוחד שלא התפללת היום בישיבה; "וכי בשביל זה טרח ראש הישיבה ונסע לחו"ל, כדי שתתפלל בשטיבלאך ותבוא אחר כך לאכול בחדר האוכל, כאילו שזו מסעדה?!".

הבחור נבוך, ורצה כבר להסתובב וללכת לבית המדרש, אבל המשגיח עצר אותו, ואמר לו בחביבות: "הרי עדיין לא אכלת... וכי הנך חושב שארשה לך ללמוד במצב כזה... תעלה איתי לביתי, ושם אערוך לך שולחן ואגיש לפניך ממיטב המאכלים עד שתשבע, אז תלך ללמוד"...

מדהים היה לראות כיצד המשגיח שולט על מידותיו. כמשגיח, הוא היה צריך לפקח על שמירת הזמן, ואת התפקיד הזה הוא מילא בנאמנות רבה; אבל מצד שני לא יעלה על הדעת שבחור ייגש ללימוד כשהוא רעב, ולכן הזמינו המשגיח אחר-כבוד לביתו כדי לסעוד סעודת שחרית.

ומה קרה בישיבת פוניבז'?

מעשה דומה היה בישיבת פוניבז', כאשר המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מנע פעם מאחד התלמידים להיכנס לחדר האוכל בשעה מאוחרת, אבל כשהגיע בחור נוסף לא עצר בעדו.

ראה זאת הבחור הראשון ושאל בפליאה את המשגיח, "הכיצד? מדוע ממני נמנעה האפשרות לאכול, והבחור השני קיבל את ההיתר לכך?".

ענהו המשגיח: "וכי אינך יודע שמדובר ביתום?" ---

(מתוך 'מצוות בשמחה' - פרקי חיזוק שנאמרו ע"י הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א, בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן)

קבלו מתנה בשווי 1790 ₪
מיד ללא הגרלה
פרטים בעמוד 16
להצטרפות ולפרטים חייגו עכשיו 02-5609000

היה זה בקריית קרעטשניף שברחובות. הבחור הצעיר, חש מכאובים בשיניו. אמו רצתה להזמין עבורו תור במרפאת השיניים, העובדת עם קופת החולים בה הם מבוטחים, אך בנה ביקש שלא לגשת למרפאה זו, משום שרמת הצניעות בקרב באי המקום, אינה מן המשופרות

סיפור מופלא שאירע באחרונה, ושמעתיו בפרוטרוט מכלי ראשון שכן ביודעי ובמכירי קאמינא

הרב יעקב א. לוסטיגמן

"נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן" (במדבר כ"ד, ג')

הרבו רבותינו הקדמונים, לחקור את העניין שבלעם הרשע היה משתבח, לכאורה, בעובדת היותו שתום עין, ומה ראה לציין את שמו יחד עם המום ממנו סבל לכאורה?

חז"ל הקדושים כבר עמדו על כך, וביארו מה שביארו שהתריס כלפי מעלה, ועל כך נענש שנסתמה עינו באותו המעמד בו הלך לקראת נחשים, וישת אל המדבר פניו כדי לקלל את ישראל. ומיני אז ועד עתה, רבו כמו רבו הפירושים וההסברים לשאלה האמורה, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים.

ורבינו הבעל שם טוב הקדוש אמר, שבלעם היה מטמא את עצמו בכוונה תחילה, על מנת שתשרה עליו רוח הטומאה בה היה מתנבא, כמו שמבואר בזוהר הקדוש, אך כאן רצה הקב"ה להשרות עליו רוח נבואה מצד הקדושה, כדי שהברכות לישראל תהיינה בכליל השלימות, אלא שעל גוף טמא ומשוקץ כל כך, אין הקדושה יכולה לחול, שכל אחד ואחד מאיבריו היה טמא בכל מיני טומאה.

מה עשה הקב"ה? הקדים רפואה למכה, וסימא את עינו האחת של בלעם מעיקרא, כך שלא יכול היה לחטוא בה ולטמא אותה, כפי שעשה לשאר איברי גופו, ובהגיע עת דודים, כשרצה הקב"ה לברך את ישראל דווקא דרך גדול הנביאים שבנביאי אומות העולם, שרתה עליו הקדושה דרך האיבר היחיד בגופו של נטמא - עינו השתומה.

והדברים שמחים ומחזקים במיוחד, שהרי עלינו לדרוש קל וחומר: ומה בלעם הרשע, שרצה לטמא את כל גופו, ובמשך שנים עשה כל שביכולתו כדי להוסיף על עצמו טומאה, נותרה עינו האחת ככלי היכול לקבל השראת השכינה, רק משום שלא הצליח לחטוא בה, הרי אנו, בני אברהם יצחק ויעקב, המבקשים להישמר בקדושה ובטהרה, ושואפים לעשות רצון אבינו שבשמים, על אחת כמה וכמה שגופנו יכול להיות כלי לקבל שפע של קדושה וטהרה ממרומים, כמו שאמרו חז"ל שאדם המקדם עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה, והמקדש את עצמו מעט, מקדשים אותו הרבה.

◆◆◆

בהקשר הנ"ל אביא כאן סיפור מופלא שאירע באחרונה, ושמעתיו בפרוטרוט מכלי ראשון שכן ביודעי ובמכירי קאמינא.

היה זה בקריית קרעטשניף שברחובות, עיר ואם בישראל: בעל המעשה הנו בחור צעיר, שחש מכאובים בשיניו ונאלץ ללכת למרפאת השיניים. אמו רצתה להזמין עבורו תור במרפאת השיניים, העובדת עם קופת החולים בה הם מבוטחים, אך בנה ביקש שלא לגשת למרפאה זו, משום שרמת הצניעות בקרב באי המקום, אינה מן המשופרות...

ההורים שמחו לשמוע על בקשתו של הבחור, והחליטו לפנות למרפאה אחרת, בעלת אופי חרדי יותר, על אף שהיא אינה עובדת בשיתוף עם הקופה, והטיפול בה יהיה כרוך בתשלום כספי גבוה. ואכן הוזמן תור עבור הבחור, כשהוריו נערכים לשלם ככל שיתבקשו, ובלבד שלא יצטרך להכניס עצמו לניסיון של שמירת העיניים, חלילה.

בהגיע התור המיועד, הגיע הבחור עם אביו למרפאת השיניים, אך התברר כי נפלה טעות והתור שלו נדחה בשבוע, ליום שישי הבא. הדבר היסב להם עוגמת נפש במידה מסוימת, אך כמנהגו של רבי נחום איש גמזו הפטירו "גם זו לטובה".

בשבוע שלאחר מכן הגיעו למרפאה, התקבלו בכבוד, והבחור טופל על ידי הרופא במסירות רבה. כשסיימו את הטיפול והחלו לברר כמה עליהם לשלם, התברר שהם פטורים מתשלום, שכן בדיוק באותו השבוע, חתמה המרפאה על הסכם עם קופת החולים בה הם מבוטחים...

"אם היינו מתקבלים לתור המקורי, ביום שישי הקודם", אומר בעל המעשה, "היינו צריכים לשלם טבין ותקילין על הטיפול הזה. אך בזכות שמירת העיניים, וכמו שאמר קהלת 'שומר מצוה לא ידע דבר רע', זכינו שהטיפול נדחה בשבוע אחד, עד לאחר שההסכם עם קופת החולים, שאיש עוד לא שמע עליו, ייכנס לתוקף...", מסכם בעל המעשה.

◆◆◆

ובאמת עלול היצר להטעות את האדם, ולבלבל אותו במחשבות שאדרבה, אל לו להתרחק מהניסיונות, כי אם להתגבר עליהם, ובשמירת עיניים מופלגת הרי הוא מונע מעצמו ניסיונות, וממילא אינו זוכה לקבל שכר על ההתגברות.

אף אתה הקהה את שיניו, ואמור לו מה שכתב בספה"ק 'ישמח ישראל', בפרשת שלח, והביא בשם הרה"ק הרבי ר' בונים מפרשיחסא, שאלו היו דבריו של הנחש הקדמוני לאם כל חי, שאחרי שיאכלו מעץ הדעת, ויהיו יודעי טוב ורע, יוכלו להתגבר על הניסיונות ולעשות נחת רוח לפניו, ותשובת חוה היתה צריכה להיות שזה עצמו, שהיא מתפתה לאכול מעץ הדעת כדי לעשות נחת רוח לבורא ית"ש, זהו ניסיון בפני עצמו, ועליה להתגבר על הניסיון שנמצא עתה לפני, במקום לחפש להתגבר על ניסיונות עתידיים...

וכך מספר הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ (הובא בעלון 'טיב הקהילה'): הגאון החסיד רבי חיים זצוק"ל מבריסק, נצרך פעם לעבור עם משפחתו לדור בעיר אחרת לתקופה מסוימת, בעקבות קרבות מלחמה עזים שניטשו באותה עת בבריסק.

והנה בהגיעם שמה, גילה ר' חיים לתדהמתו שמצב הצניעות באותה עיר הוא בכי רע, ונתיירא מאוד על שמירת קדושת העיניים שלו ושל בני ביתו. לפיכך היו יושבים בביתם כשכל החלונות, הדלתות והתריסים מוגפים וסגורים כל היום, והאירו את הבית באור הנרות גם במשך היום, לבל יכשלו חלילה בראיה אסורה!

והנה יום אחד, הגיע אליו לביקור אחד מן האריות שבחבורת סגל תלמידיו, ובהגיעו אל הבית התפלא לראות שהכל סגור ומסוגר על מנעול ובריח באמצע היום, ונצרך לנקוש בחוזק על שערי הדלתות, עד ששמעו את נקישותיו ופתחו השערים בפניו.

לאחר שנכנס פנימה, תמה בפני רבו ושאל ממנו פשר דבר, מדוע הכל כאן חשוך ומסוגר כך באמצע היום?

המשך בעמוד 23 <<<

לאחר הדרשה אמר לי אחד המתפללים: "שמעתי אתכם, אני רוצה מאד לתרום, אבל אין לי. אחרי מאמץ אצליח לתרום 5 דולר... אבל לא תרצו לקחת ממני סכום כזה. אני מבין אתכם, זה מעליב"... חיבקתי אותו ואמרתי לו: "חס ושלום, זו זכות בשבילנו לקבל ממך. 5 הדולרים שלך שווים בעינינו יותר 50,000 של אדם עשיר!"

הגה"צ רבי אריה שכטר שליט"א, על כוחה של מסירות נפש

"מַה טֹּבוּ אׇהָלֶיךָ יַעֲקֹב" (במדבר כ"ד, ה')

בכל בוקר אנו מבקשים בברכות התורה: "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו" - שהתורה תהיה מתוקה בפינו, "ובפיות צאצאינו" - שהתורה תהיה מתוקה גם בפיות ילדינו, והמתיקות תעבור גם לנכדינו, "וצאצאי צאצאינו", ובזכות זה יחזרו בתשובה אנשים רבים, עד שיהיה מצב שהתורה תהיה מתוקה בפיות "וצאצאי כל עמך בית ישראל". ממילא יתקיים "כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה".

נתאר לעצמנו מצב, שבו כל עם ישראל יושבים ולומדים. איזו מציאות נפלאה! אולם, לצערנו, בדורנו רוב עם ישראל מרוחק, המצב הרוחני ירוד. למרות הכל, אסור לנו לשכוח: בכל יהודי נשמה יהודית, והניצוץ היהודי פועם בו!

פעם הוזמנתי להכנסת ספר תורה בצפת. הלכתי באחד מרחובות העיר ושאלתי ילדים: "אמרו לי, ילדים יקרים, אמרתם היום 'מודה אני'?". הם לא ידעו על מה אני מדבר... קשה לתאר את עוגמת הנפש שהיתה לי.

כיום, ברוך ה', אנו זוכים לראות אלפי יהודים שחזרו בתשובה בגיל שלושים-ארבעים, יהודים שחללו שבת בפרהסיה ואכלו נבלות וטרפות, וכיום הם שומרי תורה ומצוות המקפידים על קלה כבחמורה. רבים מהם תלמידי חכמים ובני תורה, שהקימו דורות ישרים ומבורכים. האין זה מוכיח כי כל יהודי הוא ספר תורה?

ילדים שאינם יודעים מה זה 'מודה אני', מה זו קריאת שמע, הם ספרי תורה שמתגוללים ברחובות! ואם נזכה להכניסם תחת כנפי השכינה ולהביאם לתלמודי תורה, לישיבות - תהיה זו בעצם הכנסת ספר תורה!

במשך הדורות קמו ממשיכי דרך לתרבות המצרית, אחד מהם היה דור ההשכלה.

לפני שההשכלה הארורה נעצה את ציפורניה, לא היה שייך שיהודי יתנהג כמו גוי. פשוט לא היתה מציאות כזו! כשיהודי רצה לחלל שבת - הוא התנצר. אתה רוצה להתנהג כגוי? תמיר את דתך!

אך השקפת המשכילים יצרה מציאות חדשה: אתה יכול לכפור בה', להשליך מעליך את התורה והמצוות, ויחד עם זאת להיות יהודי. לשיטתם, זה לא סותר! ספרי המשכילים, שהיו מלאים כפירה ובזוי חכמים, חוללו שמות בעם ישראל. צעירים רבים סרו מהדרך. סכנה גדולה רחפה על עם ישראל.

ראשוני המשכילים עוד הלכו עם זקן ופאות ולבשו לבוש חרדי. הם היו צריכים להציג את עצמם כחרדים, אם לא כן - לא תהיה להם השפעה ועמלם יהיה לריק. בזמן מאחר יותר, התגלה קלונם ברבים. הם התבוללו, צאצאיהם המירו את דתם, ומכל אותם רשעים ארורים לא נשאר זכר, מלבד כמה שמות רחובות...

פעם אמרתי בהלצה, שכשאומרים על הרשעים הללו "ימח שמם וזכרם", בעצם מעניקים להם ברכה. ומדוע? כשם שבכל פעם שלומדים מתוך ספרו של צדיק אחרי פטירתו, שפתיו דובבות בקבר, נשמתו מתעלה, והוא מקבל על כך שכר - כך גם המשכילים הרשעים, להבדיל אלף אלפי הבדלות, בכל פעם שספריהם מלאי הארס נקראים על ידי יהודים, וגורמים להם להתרחק מה' ומתורתו, שפתותיהם של המשכילים דובבות בגיהנום, והם נענשים שם על כל הארס שהפיצו.

ואז, מתוך המכות שמפליאים בהם שם בגיהנום, הם מתחננים על נפשם: "די, מספיק נענשנו, איננו יכולים יותר! די, תמחקו אותנו! ימח שמנו!".

ספרי הלימוד של תלמידי בתי הספר החילוניים בישראל, מלאים ארס וכפירה של אותם משכילים. בכל יום, כשכאן לומדים בספריהם, שם בגיהנום יש פעילות ערה... כל כמה רגעים - מכות נמרצות...

הרב קרלנשטיין הוסיף נופך לדברי: יום אחרי יום אין להם מנוחה בגיהנום. והנה יום אחד, בבת אחת נהיה להם שקט. השקט הזה נמשך חדשיים תמימים, ולאחר מכן שבו המכות היומיות. הם לא הבינו מה קרה, ואז סיפרו להם: "תגידו תודה, זו היתה תקופת 'החופש הגדול'"...

ממסירות נפש רק מרוויחים

בעלי תשובה רבים משנים את חייהם מקצה לקצה, ומתמסרים למען כבוד שמים. הקב"ה עושה נסים ונפלאות, ומשלם להם על מסירות נפשם ביד רחבה.

באחד הסמינרים נגש אלי יהודי וספר לי: "כבר עשרים וחמש שנה אני עובד בחברת החשמל, שבעה ימים בשבוע. כעת זכיתי להכיר באמת, ואני רוצה לחזור בתשובה, אך אני יודע שאם אבקש ממעסיקי לא לעבד בשבת, אפוטר לאלתר, מה עלי לעשות?".

השבתי לו: "בהיבט הרוחני, אנחנו יודעים שכל מי שמוסר נפשו על השבת אינו מפסיד. השבת היא מקור הברכה, ומי ששומר עליה מתברך. וברמה הארצית: תודיע למעסיקיך שחזרת בתשובה, ואינך יכול לעבוד בשבת. אם הם ירצו לפטר אותך - הם ייאלצו מבחינה חוקית לשלם לך פיצויים של עשרים וחמשה חודשי עבודה, ויתכן שיותר. יש לך מקצוע רציני. אם יפטרו אותך, כמובן לאחר תשלום פיצויים, תציע את עצמך בשוק החופשי, ובוודאי תזכה לקבל הצעת עבודה טובה".

האיש שמע לעצתי, ולא הפסיד...

במקרה אחר, פנה אלי שוטר באחד הסמינרים עם אותה בעיה: "בעבודתי במשטרה אני חייב לעבוד בשבת, כיצד אוכל להמשיך בעבודתי כבעל תשובה?".

גם לו השבתי כי בדוק ומנוסה, שכל מי שמסר נפשו על השבת - לא הפסיד.

לא ידעתי מה עלה בגורלו, והמקרה נשכח מלבי. כעבור שתיים עשרה שנה, בסיום אחת הדרשות בבני ברק, נגש אלי יהודי מכובד, עטור זקן ופאות, מלווה בשלשת ילדיו, ילדי חמד. לא זיהיתי אותו. הוא אמר לי: "אני השוטר מהסמינר לפני שתיים עשרה שנה... ברוך ה', הפסקתי לעבוד בשבת, עברתי לגור בבני ברק והקמתי משפחה חרדית"...

מסירות נפש של חמשה דולרים

למסירות נפש יש כח. בשנת תשכ"ח אספנו כסף לישיבה הספרדית הראשונה במונסי, שהקמנו בשיתוף עם רבי אברהם בדוש זצ"ל. הישיבה נזקקה לתשלום ראשוני של כחמשת אלפים דולר. הרב בדוש ואני דרשנו בשבת בבית הכנסת, וחממנו את הלבבות. על פי הציפיות, חשבנו להשיג כמה מאות דולרים. היתה סיעתא דשמיא גדולה, ועד יום ראשון היה בידינו כל הסכום, פלאי פלאים!

לאחר הדרשה בשבת, ניגש אלי אחד המתפללים ואמר: "שמעתי אתכם, אני רוצה מאד לתרום, אבל אין לי. אחרי מאמץ אצליח לתרום חמישה דולרים... אבל מן הסתם לא תרצו לקחת ממני סכום כזה. אני מבין אתכם, זה מעליב"...

חיבקתי אותו ואמרתי לו: "חס ושלום, זו זכות בשבילנו לקבל ממך! חמשת הדולרים שלך שווים בעינינו יותר מחמשים אלף של אדם עשיר! זה כסף של מסירות נפש, והוא יביא ברכה מרובה וסיעתא דשמיא מיוחדת להצלחת התלמידים!".

(מתוך הגדה של פסח 'אריה שאג')

מיד הלך הגאון רבי בן ציון פלמן לביתו של אותו אדם, וביקש ממנו להשיב את המחברות היקרות של אביו שהשאילו לו, אבל להפתעתו, אמר לו שהמחברות אבדו לפני זמן רב, וכאשר ימצאם מיד ישיבם. כשנודע לאביו שאבדו המחברות, היתה לו עגמת נפש גדולה. עברו כמה שנים, והאדם שלח שליח לבניו שהמחברות של אביהם נמצאות ברשותו, אלא שאביהם אמר לו במפורש שהוא נותן לו אותם במתנה!

הסיפור המיוחד על המחברות עם חידושי התורה של גדולי עולם, שנעלמו...

"לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב" (במדבר כ"ג, כ"א)

הגאון רבי שמואל פלמן זצ"ל- אביו של הגאון רבי בן ציון זצ"ל, משרידי דור דעה אשר זכה לצקת מים ולקבל תורה מגאוני הדור שלפני המלחמה. בבחרותו למד בישיבת טלז, והיה מתלמידיו המובהקים של רבי חיים טלזר. בנוסף לזה גם למד במשך כמה שנים בחברותא עם הגה"ק רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, והכין עימו את שיעוריו, ובמשך תקופה זכה גם לשמוע שיעורים מפי רבי שמעון שקופ זצ"ל.

ברשותו של ר' שמואל היו כמה מחברות של שיעורים, שכתב בבחרותו מאת אותם גאונים שזכה לשמוע את שיעוריהם.

בשעתו בעת שכתב את השיעורים עמל רבות, בכדי שיצא מתחת ידו דבר נאה ומדויק. ובאמת השיעורים היו כתובים בצורה ברורה ובהירה, באופן שגם מי שלא מונח בסוגיא יכל לעיין בהם ולהבין את תוכן הדברים. המחברות הללו היו יקרות אצל ר' שמואל כאוצר יקר, הן מצד תורת רבותיו הגאונים שהיו חשובים לו מאד, והן מצד רוב עמלו שהשקיע בהם באותם שנים. משום כן היה שומרם מכל משמר, וגם כאשר עלה לארץ העלה עימו את אותם מחברות, כשהוא שומר עליהם שלא יאבדו או יתקלקלו בטלטולי הדרכים.

המחברות הללו היו לו כזיכרון יקר לאותם ימים נעלים, ובכל עת שלמד סוגיות שקשורות לאותם נושאים הכתובים במחברות, היה שב והוגה בתורת רבותיו, לומד ומחכים בהם בהבנת הסוגיא.

דבר המחברות הקיימות ברשותו היה ידוע לחבריו וידידיו מאותם ימים, ומפעם לפעם היו ראשי ישיבות ותלמידי חכמים מבקשים ממנו בהשאלה את המחברות, כדי ללמוד בהם, או להעתיק מהם חלקים הנצרכים לצורך תלמודם. ור' שמואל נהג בעין טובה, והשאיל להם המחברות, כשהוא שב ומדגיש שהם מאד יקרות לו, ויזהרו לשומרם בשמירה מעולה, ומיד לאחר הלימוד להשיבם אליו.

המחברות שלא הוחזרו

באחד מהימים בעת זקנותו של ר' שמואל, ביקש ממנו אדם שהיה ידוע בתור אדם חשוב ומגיד שיעור, את המחברות כדי ללמוד בהם, ור' שמואל כדרכו נתן לו את המחברות. אבל משום מה אותו אדם לא מיהר להחזיר את המחברות, הזמן כדרכו חלף ועבר, והמחברות לא שבו ליעדם.

עברה תקופה ור' שמואל שכבר היה מבוגר נחלש, והיה קשה לו לקרא מתוך הספר. באחד הימים אמר לבנו הגרב"צ, שברצונו להיזכר שוב באותם שיעורים שכתב בבחרותו, ומשום כן הוא מבקש ממנו שבכל יום בעת שיבוא אליו לבקרו שיקרא לפניו כמה חידושי תורה מהמחברות הללו.

הגרב"צ הזדרז מיד לעשות רצון אביו, וכשרצה לקחת את המחברות ממקומם הקבוע, לא נמצאו המחברות. כשבירר היכן המחברות, נודע שלקחם אותו מגיד שיעור לפני תקופה ארוכה, ועדיין לא השיבם.

מיד הלך הגרב"צ לביתו של אותו אדם, וביקש ממנו להשיב את המחברות, מכיון שאביו עתה זקוק להם.

אבל להפתעתו, במקום להחזיר לו את המחברות, אמר לו שהמחברות אבדו לפני זמן רב, ואינו יודע היכן הם, וכאשר ימצאם מיד ישיבם.

כשנודע לר' שמואל שאבדו המחברות, היתה לו עגמת נפש גדולה, וצערו היה ניכר עליו מאוד. עקב כך, למחרת הלך שוב הגרב"צ לביתו של אותו אדם שלקחם, וסיפר לו שהדבר מאוד מצער את אביו שאבדו המחברות, ולכן מבקש ממנו שיעשה את כל מה שביכולתו בכדי לחפש שוב את המחברות, בתקוה שימצאם ויחזירם אל אביו במהרה. הוא הוסיף וסיפר לו את מצבו של אביו, שקשה עליו עתה העיון בספר, וברצונו להיזכר בדברי התורה של שנות בחרותו, ומאוד חשוב לו שיקרא לפניו עתה את החידושים שמתוך המחברות. אותו אדם השיב שהוא ישתדל לחפש עוד פעם את המחברות, ומיד שכשימצאם יחזירם. עברו כמה ימים והגרב"צ שב ודרש בשלום המחברות החשובות, אבל התשובה היתה שלילית שהם לא נמצאו.

הגרב"צ שב וביקש ממנו שיעשה מאמץ מעבר לחיפוש שעשה עד כה, ויחפש במקומות שלא עלה על דעתו לחפש שם, אולי בכל זאת המחברות נמצאות אי שם בפינות הבית. והוא כמקודם הבטיח שיעשה את ההשתדלות הזו.

לאחר שעברו עוד כמה ימים שב הגרב"צ ודרש בשלומם, ושוב יצא ממנו בתשובה שלילית, שאינו מוצאם באף מקום. הגרב"צ הוסיף וביקש שבכל זאת לא יתייאש ויוסיף לחפש את זה עוד, אולי ימצאם, והוא הבטיח שימשיך בחיפושים אחר המחברות.

עברו כמה ימים, ואע"פ שמאוד לא היה נעים להגרב"צ לשוב ולדרוש אצל אותו אדם על דבר המחברות, אבל מצוות כיבוד אב גברה אצלו על כל השיקולים האחרים, ואזר אומץ לשוב לברר מה עלה בגורל החיפושים אחר האבדה, משום שהרגיש שאילו היו עתה המחברות אצל אביו, היה מקריא לו את החידושים הכתובים בהם, היו החידושים הללו מחזירים אותו לימים עברו ומתוך כך היה יכול להתחזק במידה מסוימת, והיה לו בזה רפואה זעירא. מצוות כיבוד אב החביבה דחפה אותו לעשות את כל המאמצים, בכדי לברר ולשדל את המאבד שישוב ויחפש אחר האבדה, ומשום כן שב ודפק ברביעית בבית המאבד, להראות כמה האבדה הזו חשובה לבעליה, ואולי מתוך כך יתעורר לחפש אחריה היטב ולהשיבה. אבל לאכזבתו התשובה היתה שלילית כקודמותיה.

הדבר היה מאוד אכפת להגרב"צ, במיוחד כשראה איך אביו משתוקק לשמוע את אותם חידושים, אבל בכל הפעמים ששב וביקש מהמאבד שיחפשם, התשובה הסופית היתה שלילית, שהמחברות אבדו ממנו לחלוטין.

השקר הגלוי

עברו כמה שנים, וזמן קצר לאחר שר' שמואל נפטר, אותו אדם שהמחברות היו כל העת ברשותו, שלח שליח שיאמר בשמו לבניו של ר' שמואל שהמחברות של אביהם נמצאות ברשותו, אלא שאביהם ר' שמואל אמר לו במפורש שהוא נותן לו אותם במתנה!

בני המשפחה היו בהלם מוחלט, איך הוא מעיז לשקר במצח נחושה? הרי הכתבים הללו היו כל כך יקרים אצל אביהם, ותמיד כשהשאילם לאחרים היה מתנה את הדבר בהחזרתם בהקדם האפשרי, ואיך פתאום כאן נתן לו אותם במתנה. זאת ועוד, שהוכיח סופו על תחילתו, שבהתחלה כשביקשו ממנו את הכתבים, הוא לא אמר שר' שמואל נתן לו אדם במתנה אלא אמר שהם אבדו לו, ועתה לאחר שר' שמואל נפטר שאין המת מכחיש את החי פתאום המציא לו טענה חדשה שהוא קיבל את זה במתנה. היו אף כאלו שהסיקו את המסקנה המתבקשת, שבוודאי הכתבים היו אצלו כל העת ולא

המשך בעמוד הבא <<<

>>> המשך מעמוד קודם

אבדו ממנו לרגע, אלא שבחיי ר' שמואל ידע שר' שמואל יקום ויכחישו ויאמר שלא נתן לו זאת במתנה מעולם, לכן המציא ואמר שהם אבדו, ואילו עתה לאחר פטירתו שאינו יכול להכחישו קם ואמר שקיבלם במתנה.

הפלא היה עצום, איך אדם יכול לעשות כזה מעשה, בזמן שיודע שהכתבים חשובים מאוד לר' שמואל, ויכולים לעזור לו לצורך בריאותו.

האמת שבשקר

אמנם, כשענו זאת להגרב"צ, הוא דחה את כל הטענות, באומרו שיתכן שהאמת כדבריו ואביו נתן את המחברות לאותו אדם במתנה, משום שבעשור האחרון של אביו היה מאוד חלש, והיו זמנים שברוב חולשתו לא יכל להתרכז כראוי, ויכול להיות שבדיוק באותו זמן בא אותו אדם לבקש ממנו את המחברות, ור' שמואל לא הבינו כראוי ואמר לו שיכול לקחתם במתנה, אלא שכיוון שלא היה מרוכז אז כל צורכו ממילא בהמשך הזמן שכח שכך באמת אמר לו. על כן אין צורך לחושדו כשקרן, אלא שכך שמע מפורש מאביהם. ומה שבחיי אביהם התחמק מלהשיב את המחברות בטענה שהמחברות נעלמו, גם זה יכול להיות אמת שבעת ההיא המחברות אבדו לו, ורק עתה לאחר הפטירה שב ומצא את המחברות, ואילו היו המחברות מצויות בידו, היה משיב אותם כדי להשיב את נפשו של ר' שמואל, והיה מוסיף שקיבלם במתנה ונותנם עתה בתור השאלה, ובסוף ישיבו לו את המחברות. ולמה לחשוב אותו לשקרן, בעוד שכל דבריו יכולים להיות באמת אמיתיים?

אבל תשובותיו של הגרב"צ לא סיפקו את כולם, והיה מי שהמשיך לטעון בלהט שאינו מקבל את כל הסברות הדחוקות הללו שאכן אמת בדבריו, אלא הוא רואה את המעשה כמות שהוא שהוכיח סופו לתחילתו ותחילתו לסופו, כי שקר הוא דובר.

אמר לו הגרב"צ, "תראה אני מצידי עשיתי למען אבא זצ"ל את המקסימום שיכולתי לעשות, שהרי הלכתי אליו כמה פעמים ובקשתי ממנו שישיב את המחברות בכדי לשמח את אבא, ויותר מזה לא יכולתי לעשות בעת ההיא, אם כן מה יעזור לי שאני יחשוד אותו כשקרן שרצה להעלים ממני את הכתבים, הרי עכשיו זה לא יתן לי כלום, עדיף לי לחיות בתמימות ולהאמין שזה באמת אבד לו, מאשר לחשוד בו חשד שלא יביא לי שום תועלת".

דין תורה

היה אחד שהוסיף לטעון שעדיין לא מאוחר ואפשר לתבוע אותו בדין תורה שישיב את המחברות. גם לזאת סירב הגרב"צ ואמר, "מה זה יעזור עכשיו לאבא זצ"ל שנתבע את אותו אדם לדין תורה, הרי כל הבלגן הזה לא יביא שום תועלת לאבא. אם כן עדיף להשקיע את אותו זמן וכח של הגשת תביעה לבית הדין, בלימוד משניות לעילוי נשמת אבינו זצ"ל אשר בזה תיטיב לו הטבה נצחית בעולם שכולו טוב".

(מתוך 'שלמים מציון' תשע"ז)

>>> המשך מעמוד 1 | הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א

משלי, דניאל ואת דברי ה"אור החיים" הקדוש. התורה משכה אותם כמגנט, עד שלבסוף הפכו כולם להיות קדושים וטהורים. כל זאת בזכות האהבה שנטע ה"אור החיים" הקדוש!

לאחר מכן באו לישיבה קצינים בכירים. הם הרגישו חובה להגיע לבית המדרש, כדי לראות מי הם בדיוק הדתיים, החרדים והישיבות. הם היו יושבים פה בכל פעם שלוש שעות רצופות ומתבשמים מהתורה ומקדושתה. עם הזמן נרקמה בינינו ידידות קרובה, וכך החלו להזמין אותנו לשאת דרשות בבסיסי הצבא. הלכנו לצאלים, לשארם א-שיך, לרפידים, לצריפין ולמקומות נוספים בכל קצוות הארץ, וזכינו לקרב רחוקים ולהרבות תורה לזכרו של רבנו חיים בן עטר זצ"ל.

השמחה הגדולה שלנו היא, על כך שהקב"ה נתן לנו את הזכות להמשיך את תורת ה"אור החיים" הקדוש, ולחרט את שמו של רבנו חיים בן עטר על הישיבה המאירה באור פני ה"אור החיים".

אי זה בית אשר תבנו לי

הגאון הקדוש רבי גרשון מקיטוב זצ"ל, גיסו של ה"בעל שם טוב" הקדוש, שעלה לארץ ישראל, שאל את ה"אור החיים" הקדוש, מדוע הוא מדבר עם אנשים שאינם יראי שמים. השיב לו רבנו חיים בן עטר: "מה אעשה, כך היא דרכי לקרב את הרחוקים!"

זו היתה דרכו של ה"אור החיים" הקדוש אשר קרב רחוקים והחזירם לצור מחצבתם, וזו היא דרכם של מוסדות הישיבה הקרויה על שמו של ה"אור החיים" הקדוש.

ה"אור החיים" הקדוש כתב במפרש במכתביו, כי כל אלו שימשיכו ויתמכו בישיבתו, הוא ימשיך עליהם בתפילתו, הן בחיותו והן לאחר שילך לעולם שכלו טוב. ואכן, כל מי שסייע ביד ה"אור החיים" הקדוש ראה פלאות.

כך ארע גם בהקמת ישיבתנו הקרויה על שמו. אנו לא עשינו מאומה, רק הושטנו את היד, והצדיק פעל עבורנו.

בתחילה חשבנו להקים בנין עבור מאה וחמישים תלמידים, על פני חצי מהשטח העומד לרשות הישיבה כיום. אבל היתה התנגדות מהשכנים, ונוצרו מניעות רבות. התאזרנו בסבלנות, פיצינו את התושבים שגרו באזור בדמי מפתח ואת בעלי החניות והמפעלים שהיו מסביב. אט אט, הסירו כולם את התנגדותם, והבנין החדש קם ונבנה באותן אבנים של הבנין הישן.

והיה טרם יקראו ואני אענה

תורתו של רבנו חיים בן עטר מכרזת עליו בכל העולם כלו. בכל מקום ובכל עדה לומדים בספריו הקדושים. בכל בתי החסידים לומדים בכל יום ששי ובשבת את פרוש ה"אור החיים" הקדוש.

ומאחר ותורתו מכרזת עליו, זכאי הוא לניסים ולנפלאות שנעשים בכח לימוד תורתו, וכן בזכות הסיוע והתמיכה בישיבה ובמוסדותיה, שהוקמו לזכרו וקרויים על שמו. הדבר ברור כשמש בצהרים - אדם המתחבר לאור העליון הזה, רואה ישועות גדולות.

אברכים, בעלי בתים ואנשי עסקים רואים ישועות גדולות עד מאד. אנשים שבורים ורצוצים עלו מעלה, וגורלם התהפך לטובה.

מעשה ביהודי אמיד שהפקיד אחרים על עסקיו, וכל היום היה יושב והוגה בתורה, כשהוא מתפרנס מהרווחים. אולם האיש לא זכה לילדים, והוא היה שבור ורצוץ. הרופאים הרימו ידיהם ביאוש והודיעו, כי בדרך הטבע קטנים סכוייו לזכות לצאצאים.

לאחר שהאיש התאמץ והרים תרומה נכבדה למוסדות הישיבה, אמרתי לו כי בעזר ה' ה"אור החיים" הקדוש יעמד למעלה בתפילה שיזכה לזרע של קימא. ואכן לאחר שנה זכה לבן, על אף פליאת הרופאים!

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מעשה בחסיד גור שהיה בא בדרך קבע לשעורים בישיבה. היה לו בן מבוגר שלא זכה למצוא את זווגו.

אמרתי לאיש שיבוא להילולת ה"אור החיים" שנערכת על ידי הישיבה. ואכן האיש הודיע שיבוא והתחייב להניף תרומה מכבדת עבור הישיבה, כשהוא מבקש לזכות לישועה כבר בשנה הקרובה. והנה ראו זה פלא! יום קודם הילולת ה"אור החיים" הקדוש, הביא לי האיש את ההזמנה לחתונת בנו ואמר: "מחר ההילולא, והיום החתונה!"

בישיבה היה בחור, שחקן כדורגל לשעבר, שעזב כסף וקרירה לאחר שנפשו חשקה בתורה. קבוצות ענקיות ומפורסמות שיחרו את פניו, אך הוא דחה את כולן ואמר: "איני יכול, אין זה מתאים לי יותר!"

הבטיחו לו: "לא נשחק בשבת, אם אתה רוצה נקצה חדר מיוחד בשבילך כדי שלא תהיה עם כולם. תקבל הכל, רק תחזור לשחק!" אבל הבחור ויתר על כל ההצעות המפתות עקב רצונו ללמד תורה!

באחת ההילולות לזכר ה"אור החיים" הקדוש שנערכו על ידי הישיבה, הוא תרם סכום הגון, וברכנו אותו בזווג הגון בזכות ה"אור החיים" הקדוש. הבחור התקשה להאמין בקיום ברכתנו, אבל בשעה טובה ומוצלחת הוא נכנס לחופה כבר בסוף אותה השנה.

מלבד זאת הוא זכה לקבל פי שנים מהסכום שתרם, ושנה לאחר מכן הוא תרם שוב את אותו הסכום.

אלו דברים ברורים כשמש בצהרים - זהו הכוח של תורת ה"אור החיים" הקדוש. זהו כוח הקשר לצדיק קדוש עליון זה. כאשר האדם מתקשר לצדיק הוא זוכה לישועות גדולות. ובפרט כשהוא עוזר לתורה הקדושה שתמשיך להתקיים ולתורתו של הצדיק להתפרסם בעולם!

כל מי שמתחבר והולך בדרך זו - מרעיפים עליו משמים שפע טובה וברכה!

(קטעים מתוך הספר הנפלא 'משכני אחריך' במדבר)

"כבוד הרב", הוא אומר בסערת רגשות, "לא תאמינו מה קרה! התברר כי מוכר הדירה לא היה אלא נוכל, שהשתלט על דירה לא לו, ועשה מצג שווא של מכירה. הוא לקח את הכסף ונמלט לחו"ל!!"

ככל שנדע ונאמין ונפנים, שתוצאות מהלכינו נקבעו מראש, יש לעולם תוכנית סדורה ומדוייקת כי כך רצה מי שקובע את התוכניות - ייקל עלינו!

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"כִּי בָרוּךְ הוּא"! (במדבר כ"ב, י"ב)

פרשת השבוע הנוכחי, הינה פרשה ייחודית ומרתקת, המספקת הצצה לכבשונו של עולם, וחושפת טפח מהאהבה העצומה של אבינו שבשמים לבניו אהוביו. הפרשה מתארת התכנסות שני רשעים המתחרים זה בזה בשנאתם העזה לעם ישראל, ומנסים כל דרך לפגוע בעם הנבחר. בלק החושש מעם ישראל ומתאר אותו כעם המכסה את הנוף ומסתיר את שדה הראיה, ובלעם שנענה ברצון לקריאה לבוא ולהשתמש בכוחותיו העילאיים כדי להזיק, לפגוע ולהרע לעם ישראל.

לאורך כל הפרשה, שזור חוט שני מעניין, שכדאי להתבונן בו ולגלות תובנה מעניינת. בלק מבקש לקלל את העם היהודי, ושולח משלחת לבלעם - להזמינו בקריאת חירום להתגייס למטרתו הנלוזה. בלעם היה רוצה ללכת, אך 'פתאום' משתבשת התוכנית והוא נאלץ לסרב להזמנה.

בלק לא מוותר, שולח שרים נכבדים יותר, מבטיח הון תועפות ומוכן לשלם בית מלא כסף וזהב - ואינו מבין כי בלעם היה מקלל גם בחינם, אך הוא פשוט לא יכול. בסופו של דבר הוא מצליח לצאת לדרך, ושוב תוכניתו משתבשת, אתונו מקרטעת, רגלו נתקעת, דו שיח מוזר ופלאי בין בלעם לאתונו, התוכנית המקורית מופרעת ומשתבשת...

בלעם עדיין לא מבין את המסר, ומנסה להתחכם, בטוח שבסופו של דבר מזימתו תצליח. גם בלק מתאחד עמו ויחדיו הם מגייסים כל כלי אפשרי: מנסים להתגבר על זכות אבות של עם ישראל, בודקים מקומות בהם אירעו צרות לעם ישראל, מכניסים עין הרע ומזכירים חטאי עבר, הכל כדי להצליח ליישם את התוכנית המקורית - לקלל את עם ישראל. כל תחבולה נעשית, כל תכסיס מנוצל, כל תרגיל מנוסה...

אך ללא הצלחה. בלק זועם על הכישלון הצורב, בלעם נאנח ומנסה להתנצל, וחושף שהוא לא יכול לעשות כלום, וכל הכלים שיפעיל - אינם שווים מאומה, כי בורא עולם מנהל את העולם. 'אנחנו יכולים לנסות, לעשות, להשתדל, לתכנן, ליזום מהלכים, לנסות כלים ולבצע תכסיסים' - אומר בלעם לבלק, 'אבל בסוף, רק מה שהשם רוצה יקרה, רק התוכנית עליה בורא עולם החליט תצא אל הפועל!'

זהו אחד המסרים החשובים העולים מפרשת השבוע, ופותחים לנו את העיניים. מתברר, שבני אדם עושים תוכניות, מנסים פעולות, רוקמים מהלכים בסתר ובגלוי, מתוך מטרה להגיע ליעד מסויים ומבוקש. כשהמהלך לא מצליח, כשהתוכנית נכשלת, כשקושי לא צפוי משבש את ההגעה ליעד - אנו עשויים להתאכזב, נוטים להישבר, עלולים להצטער...

כמה שמחה ואושר נוסיף בחיינו, אם נתבונן ונשנן שבאמת בורא עולם כבר הכתיב מראש את התוכנית, חקק מזמן את מידת ההצלחה, קבע לפני זמן רב את השלכות כל פעולה. נכון שנדרשנו לעשות את חלקנו - להשתדל כמידת יכולתנו, אך כפי שביאר בהרחבה בספר חובת הלבבות שער הביטחון פ"ג, השתדלות זו הינה חובה המוטלת עלינו לקיימה, אף שמידת הצלחתנו לא תלויה בה, ונקבעה מראש בידי בורא עולם.

מדי בוקר אנו מברכים 'שעשה לי כל צרכי' - בלשון עבר, בהודאה להשם הטוב כי כבר עשה את כל צרכנו. וכי אנו יודעים האם נצליח היום? וכי אנו בטוחים כל כך בתוצאות היום הזה, האם תוכניותינו יסתייעו, האם נעמוד בלוח הזמנים הצפוף שקבענו, והאם נוכל בסוף היום לחייך בסיפוק על הצלחת היום? אז איך כבר בתחילת היום אנו מודים על צרכי היום הזה שנעשו כבר, כמרוצים ומאושרים מהתוצאות שעדיין אינן ידועות?

ביאר הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל: אדם קם בבוקר, ותוכניותיו להיום כבר סדורות ומוכנות, לא רק מה הוא רוצה לעשות, אלא גם כמה באמת יספיק, כמה באמת יצליח, אלו קשיים יצוצו בדרכו ועד כמה יצליח להניב תוצאות. הכל כבר קבוע, מוכרע, רק לא ידוע לנו, ובמשך היום, עם כל דקה שחולפת, אנו מגלים מה התוכניות האמיתיות שנקבעו לנו...

לכן אנו מברכים מראש 'שעשה לי כל צרכי' בלשון עבר, תוך אמירה לבורא עולם: 'תודה אבא שבשמיים, שכבר סידרת לי מראש את כל התוכניות. כמה טוב שאני לא צריך להיות מודאג ולחוץ מה יקרה היום, כמה משמח לדעת שהיום שלי סודר כבר בידיים כל כך טובות... על כך תודה, אבא שבשמיים, שכבר הכרעת וקבעת עבורי את הספקי ותוצאות יומי!'

ככל שנהיה מודעים יותר לכך, ככל שנהיה בטוחים יותר ברעיון הזה, החיים שלנו יהפכו למאושרים ושמחים, כי אנו יודעים שהכל כבר מסודר מראש, איננו יכולים להועיל ולהזיק, רק לעשות השתדלות כמידת יכולתנו המועטה. בורא עולם סידר מראש את התוכניות לטובתנו, 'בטחו בה' עדי עד!'

ציפיה, מאמץ, אכזבה...

היה זה בשנת תשנ"ג, לפני קרוב לחצי יובל שנים. בסימן טוב ובמזל טוב חגגה משפחת א. את שמחת אירוסי בתם, עם חתן מופלג בתורה ויראת שמים המתגורר בארצות הברית. כמקובל, סיכמו ההורים ביניהם את העניינים הכספיים, ונקבע כי הורי הכלה, משפחת א., יטפלו ברכישת דירה לזוג הצעיר בבני ברק עוד קודם החתונה, ומועד החתונה ייקבע רק אחרי רכישת הדירה לבני הזוג, כדי להבטיח את כניסתם לקורת גג משלהם כבר בליל הנישואין.

כבר למחרת היום, התקשר אבי הכלה למתווכים שונים בעיר, וביקש כי יציעו בפניו דירות. במשך תקופה ממושכת התרוצצו ההורים והכלה בין דירות שונות, בניסיון לאתר את הדירה המתאימה. אלא שחודשים רבים חולפים, כבר חצי שנה נקפה - ודירה אין, ומועד החתונה מתעכב, ומתעכב, ומתעכב...

במשך אחד עשר חודשים, קרוב לשנה, נמשכה מלאכת החיפוש האינטנסיבית. קרובי משפחה גוייסו, מכרים עודכנו, מתווכים ניסו, ההורים התרוצצו, והכלה לא הפסיקה להתפלל, עד שבסופו של דבר נמצאה הדירה המבוקשת, העונה על כל הקריטריונים:

סביבת מגורים טובה, לצד דירה נאה. אמנם הבנין ישן, אך גודל הדירה סביר. המחיר קצת יקר - 117,000 דולר, אך אפשר לעמוד בו. יש להזדרז לחטוף את הדירה לפני שיהיה מאוחר. עד שנמצאה הדירה המיוחלת ואפשר להתקדם לחתונה, אי אפשר לאבד הזדמנות כזו...

'יש לי הרבה קופצים' - סח להם המוכר בחיוך מסתורי, 'אני לא ממהר לחתום... הראשון שיהיה פה עם כל הכסף במזומן - זוכה בדירה!' - הלחיץ.

המשך בעמוד הבא >>>

'אנחנו ממהרים להביא את הכסף', - השיבו ההורים מיד, 'רק אנא, אל תמכור למישהו אחר! עד שמצאנו דירה, כבר 11 חודשים מתעכבת החתונה! תן לנו כמה שעות, ונביא לך את כל הכסף!' אך המוכר מיהר להשיב: 'אני לא מחכה לאיש, הראשון שמביא את כל הכסף - זוכה בדירה!'

ההורים יצאו מהדירה הנכספת, מרוצים אך לחוצים. מצד אחד - סוף סוף נמצאה הדירה, אפשר להתחיל להתכונן לחתונה. מצד שני - יש לגייס סכום עתק תוך כמה שעות. הם התחילו בבנק, משם לגמ"חים, וגם ביקשו הלוואות מקרובי משפחה. 'תבינו, זו לא דירה על הכף, זו החתונה כולה! אתם יודעים כמה אנחנו מחכים לרגע הזה, לחתום חוזה ולהתקדם לחתונה!'

כולם ניסו, בשעות הקרובות היה ביתם כמרקחה. כולם התרוצצו, משלוחנים התאמצו, שיקים נפדו, תוכניות חיסכון נשברו. בשעה תשע וחצי בערב נקשו ההורים בדלת הדירה כשמאה אלף דולר, שטרות ירוקים במזומן, בידיהם... 'תיכנסו!', קיבל אותם המוכר בחיוך רחב, כשעיניו נוצצות לנוכח השטרות המסודרים, 'הבאתם את כל הכסף?'

'כמעט', השיב המחותן, 'הבאנו מאה אלף דולר. השאר נשלים בימים הקרובים מאוד!' - הבטיח, מנסה לדבר על לב המוכר שלא מיהר לסגור. 'המתינו קמעא' - ביקש מהם, 'יש כאן עוד מישהו, נראה מה הוא מציע...' - אמר, ועבר לחדר הסמוך. אחרי רבע שעה מתוחה ולחוצה חזר אליהם כשבפיו הודעה קצרה ומאכזבת מאוד: 'מצטער, הוא הצליח יותר מכם, הביא את כל הכסף, עד הדולר האחרון, במזומן. סגרתי איתו!' - אמר קצרות, והחווה באצבעו על הדלת...

לא היה טעם להתווכח, לא היה ענין לבקש. היה ברור כי כלתה ונחרצה הגזירה, הרוכשים האחרים הביאו את מלוא הסכום ולכן זכו בדירה הנכספת. בני הזוג א. ובתם הכלה יצאו מהדירה שבורים ומאוכזבים, וצנחו על הספסל הראשון ברחוב בחוסר אונים...

גם הדמעות לא המתינו מלבוא, וכהרף עין פרצו מעיני הכלה כנחל שוצף. 'אוי, כמה חיכינו...' - ביכתה בצער, 'כמה רצינו, כמה התאמצנו, כמעט הגענו לדירה, כמעט הגענו לחתונה! איזו אכזבה!'- זעקה בכאב, ואביה לא מצא את המילים לחזק את נפשה השבורה...

הכשלון שהצליח...

שעה ארוכה של הפנמת הכאב חלפה, עד שהאב התאושש. 'בבנין הסמוך גר הרב טויסיג', אמר לבני משפחתו, 'אעלה אליו ואסיח את אשר אירע, אולי ימצא מילים בפיו לנחמנו!' - הוסיף בתקוה, וכעבור כמה דקות נקש בדלת בית הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א, אשר סיפר לנו את הסיפור והעיד בפנינו על פרטיו.

מיד כשנכנס ותיאר בארוכה את הפרטים, לא הצליח גם האב לכבוש את דמעותיו. ההמתנה הארוכה הציפה אותו, האכזבה הקשה לא נתנה לו מנוח, הדירה האבודה נראתה לו ככאב שאי אפשר להכיל. הרב טויסיג האזין בקשב רב, שמע את כל הפרטים, ונאנח בהשתתפות בצער. רק אחרי כמה דקות, השיב ואמר: 'מה שעברתם באמת כואב ומאכזב, אך אספר לכם שיש ברשותי ספר קטן בשם 'קונטרס הצוואה', ואני נהנה לעיין בו ולהתעודד במצבים כאלה, הבה נעיין בו יחדיו...'

הרב טויסיג והמחותן החלו לעיין בין סעיפי פרק א' בספר, בו מתאר המחבר התמודדות של אדם שרצה רווח מסוים, משרה נחשקת או דירה מבוקשת, והתאכזב לגלות שמישהו אחר שם ידו על המציאה והצליח להשיגה, והותיר אותו מאוכזב מאחור... הוא מעודד את הקורא לבל יתאכזב ויישבר, כי 'אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, וכי מה שמוכן בשבילך - בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך... וגם יכול שעל ידי מניעת הרווח מזה ירוויח ממקום אחר יותר...' - כלשונו.

הרב סיים לקרוא והסביר למחותן בפנים מאירות: 'אנשים עשויים לחשוב: הרי הייתי יכול לחתום את העסקה הזו ולהרויח ממנה יפה - איך פתאום מישהו זר נכנס לתמונה והצליח? הרי הייתי כמעט סגור על הדירה המקסימה הזו, המיקום, הנוף, המחיר - הכל התאים לי... - איך זה שפתאום מישהו אחר לקח אותה? הרי תכננתי להשיג את המטרה בדרך מסויימת - מה גרם לכך שהתוכנית השתבשה, שנסיונותי כשלו?'

המחותן הקשיב מרותק, הוא חש כי הדברים מיועדים בדיוק ללבו, הן כך בדיוק הוא מרגיש! והרב הוסיף והסביר: 'אך כמה טוב ומחזק לגלות, שהמחשבה הזו מוטעית מיסודה. הן לבורא עולם יש תוכנית סדורה מראש, מי ישיג את העסקה הנוצצת, מי יקבל את המשרה הנחשקת, ומי יגור בדירה המרווחת! הוא כבר קבע והכריע מי יצליח ועד כמה, הן הכל כבר קבוע, ברור ונחרץ, מלמעלה!

רק אנו - בני האדם, עשויים לטעות ולחשוב שאנחנו עושים משהו, כאילו קובעים מה יהיה, כאילו מאמצינו יכריעו את הכף... אבל באמת זהו משחק דמיוני, כי בורא עולם כבר קבע את התוכנית ואת הדרך ואת התוצאה ואת ההשלכות, והחלק שלנו מתחיל ונגמר בלעשות השתדלות במידת האפשר, ואם לא הצלחנו - זהו סימן מובהק כי משמים סידרו אחרת, והתוכנית האלוקית הסדורה קובעת משהו אחר, טוב בהרבה!'

המחותן התרגש, והודה בחום על הדברים מחממי הלב, שפתחו לו צוהר חשיבה חדש והבנה מעמיקה עד כמה אין להתאכזב ואין להישבר, כי התוכנית כבר מסודרת, ובוודאי גם בתו הכלה תגיע לדירה היעודה לה. 'חזק והתחזק!' - סיים הרב טויסיג, 'תאמין כי הכל מלמעלה, עשית את שלך והקדוש ברוך הוא יש לו דרך משלו, והוא יובילך לדירה הנכונה!'

'אנשים עשויים לחשוב: הרי הייתי יכול לחתום את העסקה הזו ולהרויח ממנה יפה - איך פתאום מישהו זר נכנס לתמונה והצליח?

המשך הסיפור מפתיע, אפילו מטלטל. לא חלפו 24 שעות, וביום המחר, בשעת ערב מאוחרת, התקשר אבי הכלה שוב לבית הרב טויסיג. 'כבוד הרב,' הוא אומר בסערת רגשות, 'לא תאמינו מה קרה! התברר כי מוכר הדירה לא היה אלא נוכל, שהשתלט על דירה לא לו, ועשה מצג שווא של מכירה. הוא לקח את הכסף ונמלט לחו"ל, אף שהבטיח כי יתייצב היום אצל עורך הדין להסדיר את החוזה. לא ייאמן, ברוך המקום שהצילנו מידיו של נוכל רמאי זה!'

לא תמיד רואים בעיניים כי הקדוש ברוך הוא מציל, במקרה הזה לא היה ספק. הרי לו היה המוכר נענה לתחינות השבר של המחותנים והכלה - הכסף היה יורד לטמיון, לא היתה דירה וגם לא כסף! הקדוש ברוך הוא הצילם מהמוכר הנוכל, וממונם היה להם לשלל!

אך זו רק ההתחלה, כי יומיים אחר כך, שוב התקשר המחותן לביתו של הרב טויסיג. 'מגיע לנו מזל טוב', אמר בשמחה גלויה כשדמעות אושר קוטעות את שטף דיבורו, 'כי בדיוק היום התקשר אלי קבלן מוכר, והציע לי אחת משתי דירות אחרונות שנותרו בבנין שבנה. כבר חתמנו חוזה, על דירה חדשה וגדולה מקודמתה, ב-113,000 דולר, יותר זול מהעיסקה ההיא! הודו להשם כי טוב!'

הרב טויסיג התרגש עמו, משמח לשמוע סוף טוב לסיפור שנראה כאוב בתחילה... 'הרי זה בדיוק מה שראינו בספר' - המשיך המחותן בהתלהבות, 'שבאמת אין סיבה להצטער כשנוחלים אכזבה, כי זו התוכנית של בורא עולם, ובוודאי היא טובה ונכונה ומועילה! הרי בזכות השיבוש הזה - ניצלנו מהנוכל, וזכינו בדירה טובה וזולה יותר!'

מסלול החיים שלנו, כולל מגוון יעדים שאנו רוצים להגיע אליהם, אנו יוצרים תוכניות, מתאמצים באמת, רוקמים מהלכים ומנסים להצליח. אך לא תמיד המאמצים צולחים, תוכניות משתבשות, רעיונות נגנזים, לפעמים פושטת בלב אכזבה קשה ומרירה, כי היום לא הלך כמו שצריך, ופלוני זכה במשרה בה רציתי..., ופקק תנועה ביטל פגישה חשובה..., ואיחרתי את האוטובוס בחצי דקה..., קושי לא צפוי שיבש את התוכנית..., החברותא שכה חשקתי בה - בדיוק סגר עם מישהו אחר...

אך ככל שנדע ונאמין ונפנים שבאמת תוצאות מהלכינו נקבעו מראש, יש לעולם תוכנית סדורה ומדוייקת, ומה שהשתבש - כך רצוי וראוי, ומה שהלך - הצליח כי כך רצה מי שקובע באמת את התוכניות - ייקל עלינו לעבור את רגעי השבר הללו, ולנהל את חיינו ברוגע ובשלווה, ללא פחדים ולחצים מיותרים. הרי הכל נקבע בידי בורא עולם, הרי כבר ברור אם אצליח אם לאו ועד כמה, ואם אצליח להגיע ליעד הנכסף ומתי - אז מה יש לדאוג, ממה יש להילחץ?

לא כל מה שנראה לנו כהצלחה - הוא באמת כזה, ופעמים שהכישלון הוא ההצלחה הגדולה. רק בורא עולם שסידר את התוכניות וקבע אותן מראש, יודע והגדיר מה תהיה הצלחה ומה יהיה כישלון, ובאיזה מהם אזכה...

המשך בעמוד 23 >>>

אחינו בכל רחבי ישראל
חינו
המרכז לסיוע והכוונת תלמידים

קבלו מתנה בשווי 1790 ש"ח!

מייד ללא הגרלה!

חיפשתם להיות שותפים בזיכוי הרבים?
זו ההזדמנות שלכם!

ארגון 'דרשו' ו'אחינו' יוצאים במבצע ענק של תרומות ומתנות לתורמים לארגון 'אחינו' ולפעילות העניפה של קירוב קרובים ורחוקים, וסיוע נרחב ברוחניות וגשמיות לתלמידים בישיבות הקדושות להתקדם ולהעלות בדרך ה'.

התורמים יזכו בכרטיסי הגרלה להגרלה הגדולה של

50.000 ש"ח

פרס ראשון: **זכייה בסך 20.000 ש"ח** פרס שני: **זכייה בסך 10.000 ש"ח**
פרס שלישי: **זכייה בסך 5000 ש"ח** פרס רביעי: **זכייה בסך 1500 ש"ח**
פרס חמישי: **זכייה בסך 1000 ש"ח** פרס שישי: **זכייה בסך 500 ש"ח**
ועוד 6 הגרלות ביניים בסך **2000 ש"ח כל אחד**

ובנוסף, 'דרשו' מעניק מתנות באופן מיידי עד לשווי של

1790 ש"ח!

1

תרומה בסך 18 ₪ ל-15 חודשים סך תרומה 270 ₪
קבל מיידית מתנה בסך 400 ₪:
סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
+ כרטיס להגרלה הגדולה

4

תרומה בסך 18 ₪ ל-22 חודשים סך תרומה 396 ₪
קבל מיידית מתנה בסך 580 ₪:
סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
"חמשה חומשי תורה" בכרך אחד 'מהדורת דרשו'
ספר "דרש דוד" על המועדים, כרך א' או ב'
+ 2 כרטיסים להגרלה הגדולה

5

תרומה בסך
קבל
+

* ההגרלה הגדולה תתקיים אי"ה בחודש אלול תשע"ט

להצטרפות וקבלת

מקובר

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

תרומה בסך 18₪ ל-18 חודשים סך תרומה 324 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 460 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
סט "חפץ חיים ושמירת הלשון" מפואר'דרשו'
+ כרטיס להגרלה הגדולה

2

תרומה בסך 18₪ ל-20 חודשים סך תרומה 360 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 560 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
סט"חפץ חיים ושמירת הלשון" מפואר'דרשו'
+ 2 כרטיסים להגרלה הגדולה

3

18₪ ל-24 חודשים סך תרומה 432 ₪

מיידית מתנה בסך 630 ₪:

גביע כסף
סכין לחלות כסף
כף לעוגה כסף
3 כרטיסים להגרלה הגדולה

תרומה בסך 36₪ ל-20 חודשים סך תרומה 720 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 1350 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
"חמשה חומשי תורה" בכרך אחד 'מהדורת דרשו'
ספר "חפץ חיים" מהדורת 'דרשו'
ספר "מועד לדוד"
גביע כסף
כף לעוגה כסף
סכין כסף
+ 6 כרטיסים להגרלה הגדולה

6

תרומה בסך 36₪ ל-24 חודשים סך תרומה 864 ₪

קבל מיידית מתנה בסך 1790 ₪:

סט "משנה ברורה" מפואר מהדורת 'דרשו'
סט "חפץ חיים ושמירת הלשון" מפואר'דרשו'
"חמשה חומשי תורה" בכרך אחד 'מהדורת דרשו'
"דרש דוד" על התורה 3 כרכים
גביע כסף
כף לעוגה כסף
סכין כסף
+ 10 כרטיסים להגרלה הגדולה

7

המתנות: 02-5609000

בעבר שאלו אותי בחורים מישיבת 'כנסת יחזקאל' שאלה מעניינת: אחד מבני הישיבה התארס בשעה טובה ומוצלחת, והבחורים רצו לערוך לו 'סנטוחה', כמנהג בני הישיבות. האם מותר לשיר ב'סנטוחה'?

ב'שלושת השבועות' מחנכים את הילדים רק בגערות ועונשים אחרים או בליטוף ונשיקה וחלוקת פרסים מ'הכל בשקל'...

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

תתפלאו, אך יש יהודים שמחכים בכיליון עיניים כל השנה, בכדי להתאבל על חורבן בית המקדש, לנהוג את כל דיני האבלות הנהוגים בשלושת השבועות שאנו עומדים בהם. נכון, ישנו ריחוק עצום בינינו ובין אלוקינו. אין לנו מקדש, נביא וכהן גדול והחורבן ניצב למול עינינו בכל רגע ובכל נושא, ובכל זאת, הנה ואנחנו מתאבלים כעת על האובדן הזה, זה לא נפלא?!...

--נפלא? מה נפלא בזה?!

שני אוהבים היו קשורים זה לזה בעבותות אהבה מתוקים. הם לא נפרדו זה מזה אף פעם ותמיד ראו אותם יחד, לומדים בחברותא ומשוחחים, מפטפטים והולכים יחדיו, מתקשרים זה לזה בטלפון ואוכלים יחד.

לימים פרצה ביניהם מריבה גדולה, והשניים נפרדו אחד מהשני בחמת זעם. כולם היו כמרקחה ודיברו על הפרידה בין שני החברים האוהבים. כמעט שנה תמימה סברו כולם שזהו, שני החברים לשעבר רחוקים זה מזה ולבבותיהם נפרדו לצמיתות, ואז לפתע הגיע אחד מהשניים ורעמת שיער לראשו. הסובבים לו שמו לב שהוא חדל להאזין למוסיקה, והיו כאלו שסיפרו שבמשך תשעת הימים האחרונים הוא גם לא התרחץ, פשוט לא התרחץ. וכל זאת מדוע? "כי הוא מתאבל על הריחוק שלו מהחבר הטוב שלו", לחששו החברים בתדהמה. "הוא החליט להתאבל, מכאן ואילך, בכל שנה, במשך שלושת השבועות בהם התפתחה המריבה הגדולה ביניהם. הוא מתאבל ומבכה על אובדן הקשר שביניהם"...

ומה מרגישים מיד כולם? שהנה, האהבה הגדולה שבין שני החברים הטובים לא הסתיימה לה. אהוב אחד יוצא בכל יום וזועק מרה "קלני מראשי קלני מזרועי", בוכה מרה בכל יום על אובדן הקשר (כמובא במסכת ברכות על השכינה הקדושה, היוצאת בכל יום ובוכה על הריחוק), ואילו האהוב השני מקדיש 3 שבועות רצופים בכל שנה, כדי לבכות על אובדן הקרבה.

נכון, אנו רחוקים. אנו כבר לא נמצאים באותה רמה של אהבה וקשר מופלא, בינינו ובין ה'ידיד נפש' שלנו, 'ידיד נפש אב הרחמן'. אך כשאנו עצובים על האובדן הזה, אנו יודעים וחשים שהקשר והאהבה האין סופית שבינינו לבין אלוקינו עוד ישובו. הנה, לא שכחנו, לא הסחנו דעת מהרגעים הקדומים והנפלאים שהיו לנו יחד, לפני שהתרחקנו, ושני הצדדים יודעים שמדובר רק בעניין של זמן, עד לחידוש הקשר העמוק והאמיץ הזה בינינו. האין זה נפלא, מנחם ומרגיע?!

הרבי הקדוש רבי אלימלך זי"ע, ה'נועם אלימלך', כותב כי "כל רודפיה השיגו י-ה בין המצרים". הרודף להמליך את ה' יתברך עליו בימים אלו, מצליח להשיגו אל נכון ולהתקרב אליו ביותר בימים אלו, כי בתקופה זו, של הצער על הריחוק שבינינו לאבינו רועינו, אנו בעצם מתקרבים אליו דרך תחושות הצער על הריחוק ממנו.

בימים קדמונים, כך כותב רבינו רבי חיים פלאג'י זצ"ל, גזרו גזירה והסכמה, לפיה מיום י"ז בתמוז ועד תשעה באב לא ילכו לטייל בגינות ובפרדסים, לים ולנהרות. ה'שולחן ערוך' (תקנא, ט) מביא שישנם שלא אכלו בשר ושתו יין החל מי"ז בתמוז ועד לאחר תשעה באב. ואכן, היו קהילות ויהודים שנהגו שלא לאכול בשר ועוף כל 'שלושת השבועות', חוץ משבת. הגרי"א דינר שליט"א מספר על יהודים שאכלו רק בשבתות אלו כזית בשר, בגלל שהיו שבורים וחסרי מצב-רוח ולא התחשק להם בכלל. הם אכלו רק מעט בשר, כדי לכבד את השבת, וזהו. ישנן משפחות שב'שלושת השבועות' לא אוכלים גלידה, כי אלו ימי צער על הריחוק שבינינו לבין אלוקינו יתברך. ואמנם, מצד ההלכה הצרופה מותר לנסוע לים ולבריכה עד ראש חודש אב. ומותר לרחוץ בים אפילו לאלו שלא נסעו לים לפני י"ז בתמוז (הוראת מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל).

הספרדים יכולים להינשא עד ראש חודש אב, כפסק מרן השולחן ערוך, ואילו האשכנזים נוהגים כהרמ"א ולא מתחתנים כבר מי"ז בתמוז. ואמנם, ה'כנסת הגדולה' כותב שהיו קהילות ספרדיות שהצטרפו למנהג שלא להינשא עד ראש חודש אב, וגם רבינו ה'בן איש חי' כותב שלמרות שמנהג בני עדות המזרח להתחתן עד ראש חודש אב, בכל זאת ראוי לנהוג כ'כנסת הגדולה' ולא להינשא בכל 'שלושת השבועות'.

כאשר ספרדי עורך חתונה בשבועות אלו, כמנהג אבותיו, לדעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל מותר לאשכנזי להשתתף בחתונתו, כיוון שבעל השמחה נוהג לפי מנהגו, שיסודו מהררי קודש. אך הוסיף הגרי"ש אלישיב זצ"ל שראוי שהאורח האשכנזי ירקוד פחות בחתונה, ממה שרגיל לרקוד בדרך כלל. ואמנם לדעת הגר"נ קרליץ שליט"א אסור לאשכנזי להשתתף בשמחת נישואין בתקופה זו.

האשכנזים נוהגים לערוך סעודת אירוסין מי"ז בתמוז ועד ראש חודש אב, אך כתב ה'משנה ברורה' שלא ירקדו בריקודים ומחולות בסעודה זו, ולא בכל הסעודות שבימות החול של 'שלושת השבועות'.

מכיוון שנאסר על כולנו 'ריקודים ומחולות' מי"ז בתמוז, לכן נוהגים שלא להאזין לקלטות ודיסקים של מוסיקה בימים אלו. מרנן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגר"ש ואזנר זצ"ל ולהבחל"ח הגר"נ קרליץ שליט"א הורו, שאין להאזין אפילו לשירי רגש, וגם לא לשירים על חורבן בית המקדש. (וישנם המקילים בשמיעת מוסיקה שקטה ולא משמחת, ראו בספרי 'ויאמר שמואל' ובספר 'הלכות חג בחג' של הגרמ"מ קארפ על הלכות ספירת העומר). ומובא ב'כף החיים' שגם הספרדים אסורים בריקודים ומחולות בכל 'שלושת השבועות', למרות שמתחתנים הם עד ראש חודש אב, ורק במקום מצווה מותר להם לשמוע מוסיקה.

בעבר שאלו אותי בחורים מישיבת 'כנסת יחזקאל' בעירנו, שאלה מעניינת: אחד מבני הישיבה התארס בשעה טובה ומוצלחת והבחורים רצו לערוך לו 'סנטוחה', כמנהג בני הישיבות. 'סנטוחה' לאלו בינינו שלא למדו בישיבות, כוללת כיבוד קל ופיצוחים, ממתקים והרבה שירה. האם מותר לשיר ב'סנטוחה'? והתשובה היא: כן. מותר לשיר בפה, בלי תזמורת ומוסיקה, ואפילו בציבור וקהל. כך מובא בספרי הפוסקים וכך הורה מרן הגרי"ש

המשך בעמוד הבא >>>

אלישיב זצ"ל. וכן, ה'שדי חמד' כותב שניתן לשורר בפה שירי התלהבות לעבודת הבורא בימים אלו.

ה'אליה רבה' כתב בשם המהרי"ל להחמיר ולא לסייד את הבית או לצבוע את החדרים בכל 'שלושת השבועות' (כאשר מראש חודש אב הדבר אסור, כנפסק בשולחן ערוך). אך אם התחילו לצבוע אצלו את הבית לפני י"ז בתמוז, מותר לסיים את הצביעה, עד ראש חודש אב. ולשאלה מעניינת שיהודי שאל לפני שנתיים: "התפוצץ לי צינור מים בקיר של המטבח, וכל הקיר העלה עובש. האם מותר לי לצבוע את הקיר?" התשובה היא שמותר. כך הורה ה'דבר משה', הגר"מ הלברשטאם זצ"ל, שכל הסיוד והצביעה האסורים הם דווקא צביעה של תענוג ויופי, אך אם הסיוד הביתי נהרס משריפה או נזילה, פיח עשן וכדומה, מותר לסייד ולתקן את הקלקולים, אף בשבוע שחל בו תשעה באב.

רבי יהודה החסיד כתב ב'ספר חסידים': "יש חסידים מהחסידים הראשונים שלא היו אוכלים שום פרי חדש בין י"ז בתמוז לתשעה באב. כי אמרו שאיך נברך שהחיינו לזמן הזה?!" ה'שולחן ערוך' (תקנ"א, י"ז) פוסק ש"טוב להיזהר מלומר 'שהחיינו' בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצווה", והוסיף הרמ"א שאם היהודי לא ימצא את הפרי החדש לאחר תשעה באב, יכול הוא לברך עליו "שהחיינו" גם ב"שלושת השבועות". (והכוונה שלא יוכל לשמור את הפרי גם עד השבת הקרובה, כי בשבת אפשר לברך 'שהחיינו'- משנה ברורה).

ג'ורג' חייך בעגמומיות, הישיר מבטו למול עיני בנו ושאל: "אתה יודע איך חיה המלכה אליזבט? יש לה גם רכב משנת 2016 ומשכורת סבירה, או שהיא טובעת בים של כסף וכבוד?

לעומת זאת, סובר רבינו הגר"א ז"ל, שמדובר בחומרה יתירה וגם הט"ז מפקפק בדין זה. ומה קורה כשנולדה לכם בת, בשעה טובה ומוצלחת, בעיצומם של 'שלושת השבועות', ואתם נוהגים לברך 'שהחיינו' על לידת בת? - תברכו ברכה זו, ללא חשש, כפי שהורה הגר"ש ואזנר שליט"א ועוד פוסקי הלכה.

מותר לרכוש כלים ומוצרים חדשים מי"ז בתמוז ועד ראש חודש אב, אך אל תקנו בגדים וחפצים שאתם מברכים עליהם 'שהחיינו' בדרך כלל. אם מדובר בבגדים שבין כה וכה אינכם מברכים עליהם 'שהחיינו' (כי אינכם שמחים על לבישתם באופן מיוחד), כמו נעליים, גרביים, וכדומה, תוכלו לקנותם עד ראש חודש אב.

ומה קורה עם הזמנת מזגן חדש, רהיט לבית או ספה חדשה?

מאחר שעל רהיטים אנו מברכים ברכת 'הטוב והמטיב', כי כל בני המשפחה נהנים מהם ולא רק בעל הבית, לכן אפשר לרכוש מוצרים אלו, עד ראש חודש אב.

ואם מדובר בחפץ שרק הקונה נהנה ממנו (כמו כובע חדש), שצריך לברך עליו 'שהחיינו', עלינו לרוכשו רק לאחר 'שלושת השבועות'. אך אם לא יקנה עכשיו את המוצר, ייגרם לו הפסד כספי עקב עליית מחירים (או שישנה הנחה מיוחדת בשבועות אלו), או שהמוצר ייגמר בחנויות וכדומה, מותר לקנותם אף ב'תשעת הימים' (משנ"ב בשם 'פרי מגדים').

וכן יש להקל לרכוש מוצרים שלא נועדו להרווחה ותענוג או ייפוי הבית, ולכן מותר לאדם לרכוש אף ב'תשעת הימים' מכונית לצורך העבודה, מקרר במקום המקרר שהתקלקל או מזגן, כשהשרב הארצישראלי מכביד על בני הבית (שו"ת 'אגרות משה' ושו"ת 'ויברך דוד').

מסופר במדרש-איכה על יהודי שרדף אחרי חברו כדי להכותו במקל. רדף אחריו רבי אבהו וניסה למנוע ממנו להכות את חברו. "אני מתכוון רק להכותו במכה קלה, שלא תזיק לו", התנצל המכה ורבי אבהו השיב לו: "מאחוריך עומד שד ובידו אגרוף של ברזל. אם תכהו במקל שלך, יכה אותו השד מכת מוות". מסיבה זו כתוב ה'שולחן ערוך' שעל מלמדי התינוקות להיזהר שלא להכות את התלמידים בימים אלו. וכן, גם ההורים צריכים להיזהר שלא להכות את ילדיהם בימים טרופים אלה. וכמובן, צריך מאוד להקפיד שהילדים בשכונה, או האחים והאחיות בבית, לא ירביצו אחד לשני ב'שלושת השבועות'. ראשית, כי אסור לילדים להכות את אחיהם בכל השנה, ולא רק בימי 'בין המצרים', ושנית, ב'שלושת השבועות' ישנה סכנה מיוחדת וחמורה, בה כל מכה יכולה להזיק פי כמה ממכה סתמית בסתם יום רגיל. (ורגע, אם יענקי הרביץ למוישי, אל לנו ההורים להרביץ ליענקי בתור עונש על שהרביץ למוישי...). ב'שלושת השבועות' מחנכים את הילדים רק בגערות ועונשים אחרים, או בליטוף ונשיקה וחלוקת פרסים מ'הכל בשקל'...

◆◆◆

ג'ורג' היה אזרח אנגלי טיפוסי. היתה לו אשה טובה ושלושה ילדים מתוקים ומנומסים. המשפחה היתה שלווה ומאושרת. הבן למד בקולג' יוקרתי, הבת למדה רפואה והילד הקטן נהנה מלימודים בבית ספר מקומי וטוב של המעמד הבינוני ומעלה, בעיירה האנגלית בה התגוררו. הוא הרוויח משכורת יפה בעבודתו, משכורת סבירה של השכר הממוצע במשק העבודה הבריטי, והצליח 'לגמור את החודש', פחות או יותר. למשפחתו של ג'ורג' היה רכב צנוע ונחמד, שלא הופיע בקביעות במוסך, וגם היה לו די כסף לבזבוזים והנאות רגילות של אנגליים רגילים וממוצעים. כמו כן, באחד משבועות חודשי יולי-אוגוסט נסעו בני המשפחה לנוח בחווילת נופש בצפון בריטניה, והילדים השתעשעו בלונה פארק, בפארקי מים ובעוד אטרקציות חביבות, ככל חבריהם האנגלים המנומסים...

מידי פעם, בלי סיבה הנראית לעין, היו מביטים בני המשפחה באביהם, ג'ורג', ורואים כיצד הוא מתכנס לתוך עצמו ומתעצב אל ליבו. גו'רג' נהיה מדוכא ורגזן, וילדיו לא הבינו מדוע. מה קורה לו לאבא שלהם, שהוא בדרך כלל שמח וטוב לב, שלפתע הוא עצוב, מתכנס בתוך עצמו ומרגיש לא טוב מבחינה נפשית? באחת הפעמים שג'ורג' התנהג כך, בעצבות ועצבנות, דחק אותו בנו הגדול לקיר וביקש תשובות ברורות להתנהגות הזאת. "מה קורה, אבא? חסר לך משהו בחיים? יש לך ילדים טובים, משכורת סבירה, מכונית שנוסעת משנת 2016 ועוד חודש אנחנו נוסעים לחופשה השנתית שלנו. אז מה רע לך?".

ג'ורג' חייך בעגמומיות, הישיר מבטו למול עיני בנו ושאל: "אתה יודע איך חיה המלכה אליזבט? יש לה גם רכב משנת 2016 ומשכורת סבירה, או שהיא טובעת בים של כסף וכבוד? אתה יודע שהמלכה שלנו רשומה כאחת מעשרת העשירים בתבל, ויש לה את כל הזמן שבעולם לעשות מה שהיא רוצה?"

הבן צחק. "נו, אז מה?! מה אתה קשור להוד מלכותה?".

ג'ורג' השפיל את עיניו וענה: "לא תאמין, אבל אני הבן שלה. רבתי עם אמא, הוד מלכותה, לפני 38 שנה, והיא זרקה אותי מהארמון המלכותי. כעת לבני משפחתי יש מיליארדי דולרים בבנק והם חיים בדיוק כמו שבני מלכים צריכים לחיות, ואילו אני נמצא כאן, עם משכורת 'סבירה'"...

והנמשל מובן. ה'משנה ברורה' פוסק שבימי 'בין המצרים' עלינו להתאבל הרבה יותר מכל ימות השנה על החורבן. רבינו האריז"ל כתב שבימים אלו יש להתאבל כחצי שעה בחצות היום על הכאב הגדול, הצער האין סופי על כך שאנו הבנים של המלך, המלך שזרק אותנו מהארמון בגלל שלא שמענו בקולו ולא כיבדנוהו כראוי. נכון, יש לנו 'משכורת סבירה' ואולי גם 'רכב אלפיים ושש עשרה', אך אם היינו נשארים בארמון המלוכה, היה לנו את כל הטוב שבעולם, גם מבחינה רוחנית (שזה העיקר, כמובן) וגם מבחינה חומרית-גשמית, מדינית, כלכלית.

בימים אלו ראוי לומר בכל ארוחה, לפני ברכת המזון, את פרק "על נהרות בבל" ויש נוהגים לומר גם 'תיקון חצות' ("תיקון רחל") לאחר חצות היום, מלבד בערב שבת לאחר חצות וערב ראש חודש וערב תשעה באב עצמו (והספרדים נוהגים לאומרו בערב תשעה באב לאחר חצות).

נתחזק כולנו בסיבות שגרמו לחורבן הבית, כמו שנאת חינם וביטול תורה ועוד, נתאבל באמת, מתוך הלב, על הריחוק הגדול מארמונו של אבא, מלך מלכי המלכים יתברך שמו. נתאבל מתוך הלב ולא רק ננהג בפועל ובלי מחשבה, את אשר עלינו לנהוג. ונזכה לראות כבר היום את פני משיח צדקנו ובניין בית מקדשנו.

סיפר הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ: "בימי הנעורים, בא אליי יצר-הרע באשמורת הבוקר, ויאמר: 'נפתלי, השעה מוקדמת, עוד לא עלה השחר, שכב עוד קמעא'. מיהרתי לגעור בו: 'לך ממני! אתה כבר ער ועובד, ולי הנך מייעץ לשכב?!'"

הרה"ג רבי שמואל צבי גנץ שליט"א, מעלה מאוצרות דרשותיו, על זריזות עמידת האדם והשכמתו בבוקר

"הֵן עָם כְּלָבִיא יָקוּם" (במדבר כ"ג, כ"ד)

במעלותיהם של בני ישראל - העם הנבחר, מצא בלעם הרשע לנכון לשבח מידה נעלה וטובה זו של זריזות בהשכמת הבוקר לעבודת בוראם, כמאמר הכתוב בפרשתנו (במדבר כג כד): "הן עם כלביא יקום" - מפרש רש"י: "כשהן עומדין משנתם שחרית, הם מתגברים כלביא וכארי, לחטוף את המצוות, ללבוש טלית, לקרוא קריאת שמע ולהניח תפילין". אצל רועי שבטי - ישראל לדורותיהם, תפס ענין השכמת האדם ועמידתו בבוקר מקום נכבד במשנתם, בכך ראו אמצעי נעלה לחוש התקרבות עילאית לעבודת היוצר.

'בוקר אערוך לך ואצפה'

צדיקים רבים ראו בענין ההשכמה - שישכים האדם לעבודת הבורא, כמין כח נשגב לסייע סיוע שיש בו ממש, להצלחת האדם בתורתו במשך כל היום כולו, כאשר עיננו תחזינה דברי הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל (מובא בעץ החיים בס"ס 'נפש החיים'): "דבר מנוסה, שכשישכים אדם בבוקר, ויקבל על עצמו ביום ההוא עול תורה באמת, היינו שיגמור בליבו, שלא יתבטל בכל מיני ביטולים בודאי יצליח ביום ההוא בתורה, וכפי גודל קבלתו... כן יעזרוהו ביום ההוא בתורה". כך סברו הם לאמור, כי יש ביד ענין זה של ההשכמה בשחרית, ענין סגולי כהצלה וברכה במשך כל היום.

לא בכדי אף בלעם הרשע - להבדיל, כאמור מצא למנות מעלה נפלאה זו של זריזות בהשכמה, בין מעלותיהם של בני ישראל. בכך מפרש הרה"ק רבי יחזקאל מדעעש בספרו 'כנסת יחזקאל' על הכתוב: "ויקם בלעם ויחבוש את אתונו" (במדבר כ"ב, א') וברש"י [מקורו בסנהדרין קה ב]: "אמר הקב"ה, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם שנא' 'וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו'", ע"כ. ועל כך הקשה הרה"ק, דמשמע מדברי רש"י שזכות היתה לו לבלעם, באשר השכים בבוקר, וכנגדו העמידו את אברהם שקדם והשכים, בכדי לבטל את זכותו של בלעם. וכי איזו זכות היא להשכים כדי לקלל?! וביאר, שבלעם הרשע התכוון בהשכמתו, למען ילמדו ממנו בני ישראל, להשכים ולהקדים לעבודת השי"ת, ועל ידי כך שבזכותו יוסיפו חיל ואומץ בעבודתם, יהיה לו מקום וזכות לינוק מעט חיות מסטרא דקדושה, על כך אמר לו הקב"ה 'רשע, כבר קדמך אברהם', ובאם ירצו עם ישראל לנדוד שינה מעיניהם, ולקבל על עצמם עומ"ש והוספה בעבודת קונם באשמורת הבוקר, הרי יבחרו להיות מתלמידי אברהם אבינו עליו השלום, ולא ח"ו מתלמידי בלעם.

לדברים הללו, יהא נאה להסמיך מה שסיפר הרה"ק רבי שלום מבעלזא זיע"א, דבדידיה הווי עובדא, כשבצעירותו התגורר בשכנות לנפח גוי, ואותו נפח היה בתמידות ובשקידות משכים קום כבר בחצות הלילה, להיות ניצב על משמרתו בעבודת הנפחות. משהיו נשמעים הדי הלמות הפטישים ממעונו של הנפח, היתה הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה, קוראת ואומרת לבעלה הרה"ק: "שלום! שלום! קום לעבודת הבורא, שהרי הנפח כבר עסוק במלאכתו". ויהי באותו היום בו השכים הרה"ק מבעלזא והקדים את הנפח, בו ביום מת הנפח, ויהי לפלא. וביאר על זאת הרה"ק המהר"ש, שכיון ואותו היום לא גרם הנפח להשכמתו, לא היה לו-לנפח מאין לינוק את חיותו, ומאחר והוא היה קוסטא דחיותא דיליה, שוב לא סבל אותו העולם. הרי לנו גודל מעלת השבח במשכימי קום, עד כדי שלהבדיל, בלעם הרשע מנה זה בתשבחות על בנ"י.

בוא ושמע את עצתו של הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע, ואלו דבריו הנעלים (תורת אבות קפז): "כמה וכמה פעמים בקומי ממיטתי, הייתי חדל אונים וכאבן דומם. האב איך זיך א ראפ געווארפען פון בעט. זרקתי עצמי מהמטה. מפורסמים גם הם מאמציו של הרה"ק ה'אמרי אמת' מגור זצוק"ל, לאלו המסתופפים בצילו, שישתדלו להשכים ולקום בתמידות שעות אחדות לפני התפילה, כפי שאכן פעם קרא ואמר: "אינני מבין, איך אנשים אינם מפילים את עצמם בבוקר מן המיטה, כדי לברך 'שלא עשני גוי', ולקבל על עצמם עול מלכות שמים?!".

יתגבר כארי

כאמור, בקומו ממיטתו, יש לו לאדם להתגבר כארי, להתאזר ולהתאמץ בעוז ובגבורה, אף שפעמים עייף ומותש הוא, ויצרו תוקפו שיש לו לאגור עוד כוח למשך כל היום כולו. יסיר דעתו ממחשבות הללו, ויתגבר מיד להשכים קום.

סיפר הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זכותו תגן עלינו: "בימי הנעורים, בא אליי יצר-הרע באשמורת הבוקר, ויאמר: 'נפתלי, השעה מוקדמת, עוד לא השחר, שכב עוד קמעא'. מיהרתי לגעור בו: 'לך ממני! אתה כבר ער ועובד, ולי הנך מייעץ לשכב?!'" - - -

כך היו דרכיהם של צדיקים עד דורנו האחרון, לקום משנתם כבר בהשכמה. סיפרו מקורביו של כקש"ת האדמו"ר מזוטשקא זצ"ל, כי דרכו היתה לקום כבר בשעה חמש לפנות בוקר, ולא היה משנה לו כלל מתי הלך לישון בלילה הקודם. יש לציין על מנהג מופלא שהיה לרבינו, שמיד כשהיה מתעורר משנתו כבר לא המשיך לישון כלל ומיד היה קם, ולכן כשהיה לפעמים מתעורר בשעה ארבע, או אפילו בשעה שלוש לפנות בוקר, היה מתגבר כארי ממיטתו, נוטל ידיו ומיד חוזר לסדרי לימודו שהפסיק כמה שעות קודם. כמו"כ כשהיה הולך לישון, לא היה סוגר את הגמרא, אלא היה משאיר אותה פתוחה ומניח עליה מגבת, כדי שמיד כשיקום ממיטתו יוכל לחזור ללימודיו היכן שפסק, ללא השתהות יתר.

סיפר נאמן ביתו הרה"ח ר' פסח גולדשטיין ז"ל: "פעם נכנסתי לחדרו, וראיתי שהקפה שהגשתי לו לפני כן מתחיל להתקרר. אמרתי לו שכדאי שישתה את הקפה טרם שיתקרר, אך רבינו נענה לי באומרו: 'כששותים את הקפה כשהוא חם, זה לוקח זמן מהלימוד, אך כשהוא קר - הרי ששותים אותו במהירות, וזה לא לוקח זמן מלימוד התורה הקדושה!'...".

היה זה בכפר שימאני, בו התגוררו מתי מעט יהודים, שחלקם אף לא התפלל בבית הכנסת, עד שבימות החול היה בית הכנסת עומד בשממונו, ואף לא היה מתקבץ בו 'מנין' לתפילת שחרית.

עם כל זאת היה הגה"ק משימאני זצ"ל, משכים קום בבוקר בבוקר, וסובב על פתחי הבתים להעיר ולעורר את אחיו יהודי הכפר משנתם לתפילת שחרית, וגם כי הרבה לצעוק ולא נענה, הוא קורא והם אינם באים, לא מש ממנהגו זה, דבר יום ביומו - היה יוצא ומכתת רגליו בין בתי הכפר, ולבסוף בגפו יבוא לבית הכנסת.

המשך בעמוד הבא >>>

>>> המשך מעמוד קודם

בשכבך ובקומך

לבד מזאת, עוררונו רבותינו הצדיקים, כי סיכוייו של האדם החפץ באמת להשכים קום, ולהתגבר כארי למחרת היום, תלוי במידת מה כפי הנהגתו והליכותיו בלכתו לישון. מסופר, כי פעם הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זיע"א, שח בדבריו הקדושים החוצבים כל לב, על פסיקתו של המחבר: "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו", וכתב הרמ"א שם: "ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב". ולכאורה קשה, דהרי המחבר מדבר מענין השכמה, יתגבר כארי לעמוד, ומדוע כתב על זה הרמ"א בענין שכיבה. ופירש על כך דמכאן מוכח, שדרך ההשכמה תלויה בשכיבה, "ווייל אויב מ'גייט שלאפן ווי א יוד, שטייט מען אויף ווי א יוד, און אז מ'גייט שלאפן ווי א פערד, שטייט מען אויף ווי א פערד!!" [מפני שאם האדם הולך לשכב כמו יהודי, אזי הוא יקום כיהודי, אבל אם ישכב כמו סוס, תהא קימתו גם כן כמו קימת הסוס!!]. לכן כתב הרמ"א כהוספה על דברי המחבר, לגבי ההשכמה בהתגברות כארי לעבודת הבורא, שלזה נדרש תנאי קודם למעשה, שגם בשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ואז ממילא כשיקום בבוקר יתגבר כארי לעמוד.

יהא נאה להעלות בין בתרי השורות, את המעשה שפעם בא אל הרה"ק רבי יצחק מקאליש כפרי אחד, בבקשתו שיזמין לו השי"ת פרנסה כי הוא בדחקות גדול ל"ע. התחיל הרה"ק לשאול אותו על התנהגותו בביתו, מהבוקר בקומו ועד שכבו, והוכיחו הרה"ק באמרי נועם, באמרו: "ראשית חכמה יראת ה'", וכל ראשית יהיה קודש, ופירש הפסוק "ראשית עריסותיכם" כשקם מעריסתו ומשכבו "חלה תרימו לה'" ('חלה' מלשון 'ויחל' - לשון תפלה)- שיתפלל לה', ואמר לו כי לכן יחסר לו לחמו, ואך כאשר "בוקר אערך לך' אז 'ואצפה" - ישועתו בא תבוא.

את רוב תשובותיו כתב מרנא ורבנא בעל החתם סופר בהשכמת הבוקר

שח מרן הגאון בעל ה'שבט הלוי' זצוק"ל (מרשימות הרב אליהו נאה): חכמינו זכרונם לברכה בדבריהם הקדושים, משבחים ומפארים את המשכימים לקום באשמורת הבוקר.

וכן מצאנו לנכון אצל כל גדולי ומאורי האומה שנהגו כך. מסופר כי רבן של כל בני הגולה בעל ה'חתם סופר' זכותו תגן עלינו, כתב את רוב תשובותיו - מאות ואולי אלפי תשובות - בזמן השכמת הבוקר, וכידוע שמסיים בתשובותיו, וכך נדפס בספרו: "פרשבורג, כאור הבוקר יום פלוני ופלוני", דהיינו שכאור בוקר כבר גמר לכתוב את התשובה ["ספרא דמלכא" אוצר אמרות החת"ס, בהוצאת 'עוז והדר').

אלו דבריהם הנעלים של רבותינו הקדושים לדורותם, ילוו אותנו לדעת אל נכון, כי יש במעלה של זריזות והשכמת הבוקר כוח סגולי והשפעה רבה למשך כל היום כולו ולימים ועיתות רבים, להיות עולים ומתעלים בעבודת יוצרנו, לחוש תענוג אלוקי וקורת רוח, לקנות קניינים נצחיים בתורה, בתפלה ובתיקון המעשים.

(מתוך סדרת שיחות בחבורת 'באר יעקב' בהיכל בית המדרש 'נדבורנה' בעיה"ת אלעד יע"א)

>>> המשך מעמוד 3 | הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל

רגעים בודדים בלבד, וברוך השם הרב יכול להמשיך את השיעור"...

"אספר לכם מה התרחש באותם רגעים ספורים", אמר הרב. "יצאתי לשאוף אויר, היה לי קשה מאד - לא הצלחתי כמעט לנשום! אך כאשר עמדתי במרפסת ראיתי בבנין ממול, שאברך פלוני שאתם מכירים אותו, בעל משפחה ברוכת ילדים, והנה הוא בונה, יוצא החוצה - עם חדר וסוכה, חתיכה ראויה להתכבד. כל כך שמחתי בליבי: 'הוא בונה! הוא בונה, ברוך השם!' נכנס לי כל כך הרבה אויר, כזו שמחה, רחב לי. שאפתי אויר לראותיי והכל עבר לי"...

מעשה שהיה רבותי!

ה' יעזור לעם ישראל. כמה דיני תורה מגיעים לבית דין, הדיין שואל את התובע: "ר' איד, מה מפריע לך, הרי חמש עשרה מטרים מפרידים בין המרפסת שהוא בונה עד הבית שלך, היכן האויר שאתה צריך, וכי יש לך צורך בחמישים מטרים? [הלא בנבלה כתוב: "מרחיקים את הנבלה מהעיר חמישים אמה"], מה חסר לך?!"...

"לא, לא! כבוד הרב, הבניה מפריעה לי את הנוף, ממש מפריע! לא יכול!"...

לא אדבר, חלילה, כאן בתוך בית הכנסת, רע על יהודים, נדבר על גויים... נקווה שאצלנו לא קורה דיני תורה כאלו...

שמחה על תורה של אחרים

שמעתי בשיחה מפי הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל:

סיפרו לו על ראש ישיבה פלוני שנכנס באמצע הלילה, אחרי חצות, וראה שהיכל הישיבה שלו מלא בחורים ערים ולומדים. בשעה מאורחת עם שקידה מלאה, הפלא ופלא. מרוב שמחה, הוא יצא החוצה והתחיל לרקוד. אנשים שראו את הריקוד התבטאו - "איזו אהבת התורה!" הוא רואה שלומדים ופותח בריקוד נלהב של אהבת תורה.

אמר הרב וולבה: יכול להיות שהוא הגיע לדרגה מרוממת באהבת תורה, אבל בריקוד הזה לא ראינו את הנקודה הזו. אם היה נכנס לישיבה של מישהו אחר, רואה שלומדים, ויוצא בריקוד של שמחה - זו עדות אמת על אהבת התורה. אבל אם הוא רוקד כאשר אצלו בישיבה יושבים ולומדים - זוהי, לכאורה, שמחה על הצלחתו והשגיו האישיים. אין ראיה שאכן אוהב הוא את התורה בכל לבו.

אינני יכול לשכוח ביום שהתקיימה חנוכת הבית בישיבת "בית הלל" בבני ברק, באותו יום ממש התקימה הנחת אבן הפינה לבנין הישיבה בית מאיר, כבדו את הרב מפוניבז' זצ"ל לנאום.

הוא נעמד ליד מקום הנחת אבן הפינה וקרא בקול גדול: "תאמינו לי, כאשר אני רואה שנבנות ישיבות נוספות, כאשר אחרים בונים ישיבות - אני שמח עוד יותר מאשר כשאני בונה לבד. ואם תשאלו מה פתאום יותר? אסביר לכם: בישיבה שלי יש לי שמחה אבל גם עול כבד של חובות. ומאידך כאשר אחרים בונים, השמחה שלי גדולה ובלי עול של החובות, כל כך שמח לי בלב... גלייבט מיר - האמינו לי כי אני שמח יותר מבעת בנית הישיבה שלי!".

זו דוגמא של 'עין טובה'! ואפשר להאמין לו - לרב מפוניבז'.

(מתוך 'יחי ראובן' - במדבר)

>>> המשך מעמוד 5 | הגאון רבי אליהו אבא שאול שליט"א

ישיבה גדול וגם מורה הוראה גדול. מורה הוראה בכל מקצועות התורה. זה דבר פלא פלאות. הוא ענה בכל נושא ונושא. שאלות סת"ם, שאלות בטריפות...

למה האבא שלח אתכם ללמוד בפוניבז'?

"אבא שלח אותי ללמוד ב'קול תורה' ואחר כך בפוניבז'. הוא לא רצה שאלמד ב'פורת יוסף'. הוא חשב שזה לא טוב שאני אלמד בישיבה בה אבי הוא ראש הישיבה. הוא הכניס אותי ל'קול תורה' כי רצה שאלמד אצל הגרש"ז אויערבך, ולפוניבז' כי רצה שאלמד אצל הגרא"מ שך ואצל הגר"ש רוזובסקי...

"אבל אני רוצה לספר לכם סיפור שהיה ממש לאחרונה: יש יהודי חשוב, משגיח בכמה ישיבות, שהיה לו קשר חזק עם הג"ר דב קוק מטבריה. יום אחד הוא קיבל פריצת דיסק חמורה מאוד, עד שלא יכל לעמוד בכלל. היו לו נעליים מיוחדות אבל גם זה לא עזר, מצב נורא. הוא נסע במיוחד לגר"ד קוק כדי שיברך אותו.

"הוא אמר לו: 'יש לך את חכם בן ציון בירושלים, מה אתה בא לכאן?' היהודי ענה: 'אבל חכם בן ציון כבר נפטר'... הגר"ד אמר: 'אז מה אם הוא נפטר? לך לקבר שלו. אבל אני מציע לך, שאל תלך לפני שתתקשר איתו, תלמד את התורה שלו בספרי 'אור לציון' ואז תלך להתפלל. מכיוון שאני כהן ואינני יכול ללכת לבית הקברות, אני מבקש שתתפלל גם עלי'...

"אותו יהודי עשה כך, למד כמה סימנים ב'אור לציון', ולמחרת הלך לקבר של אבא, אמר תהילים וגם למד קטעים גדולים של ספר 'חכמה ומוסר'. כבר במקום הרגיש שינוי, אך עדיין הוא חזר הביתה בקושי רב. הוא הלך לישון ובבוקר אומר לרעייתו: 'תביאי לי את הנעליים'. היא הביאה את הנעליים המיוחדות, אבל הוא ביקש להביא את הנעליים הרגילות ואפילו התכופף ושרך אותן לבד...

"הוא נסע לגר"ד קוק, ואמר לו בקשר למה שאמר, שאינו יכול להגיע בעצמו כי הוא כהן, כי הציון נמצא ממש בסמוך לדרך שבה גם כהנים יכולים ללכת. למחרת בשעת בוקר מוקדמת הוא מקבל טלפון, על הקו היה הנהג של הגר"ד שאמר: 'אנחנו בירושלים, איך מגיעים בדיוק אל הציון?'"...

(מתוך דברים שנמסרו ל'לקראת שבת', וראיון ל'מוסף שבת קודש' ו'קולמוס')

אמי ילידת סלוצק, היא מאוד לא היתה מרוצה - בלשון המעטה - מעבודתי בנ.ק.ו.ד., 'דינך שתישרף בגיהינום' - היא היתה אומרת לי - 'אנא ממך! עשה פעם מעשה טוב ליהודי שומר מצוות'

י"ב בתמוז - יום ההצלה של כמה מבחורי ישיבת קמניץ

הרב ישראל ליוש

"מֶה עָשִׂיתִי לְךָ כִּי הִכִּיתָנִי זֶה שָׁלֹשׁ רְגָלִים" (במדבר כ"ב, כ"ח)

רש"י מבאר שהוא רמז לו בזה: 'אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה!', מדבריו נראה שקיום מצוות שלש רגלים עמד לזכות עם ישראל להגן עליהן מפני קללותיו של בלעם. ואילו בפסוק הקודם הביא רש"י מדרש אגדה שעמידת המלאך בשלושה מקומות, רמזה לו על האבות הקדושים שהם יגנו על עם ישראל.

לכאורה - שואל הגאון רבי יצחק פנחס גולדוסר שליט"א בספרו מי זהב - הדברים נראים כעין סתירה, מה הגן על ישראל מפני קללותיו של בלעם, העובדה שהם חוגגים שלש רגלים, או האבות הקדושים?

עוד הוא שואל: מה יש במצוות שלוש רגלים יותר מכל שאר מצוות התורה, שדווקא היא בכוחה להגן על עם ישראל?

הרב גולדוסר מאריך בספרו ליישב את הדברים, נביא כאן את תמצית הדברים בקצרה.

'זכות האבות' - אומר הרב גולדוסר - אין הכוונה רק שזכותם של האבות עומדת לבנים, אלא 'זכות אבות' פירושה שהליכותיהם של האבות, ודרך הישר שהם דבקו בה, הושרשו בבנים. אברהם, יצחק ויעקב - כל אחד בדרכו - דבק במידה אחרת (כפי שיבואר בהמשך) ואת המדות הללו ינקנו אנו הבנים, והם הפכו לטבע המוטבע בבשרינו ודמינו.

הטור (או"ח סי' תי"ז) מביא בשם אחיו הרב יהודה שהמועדים נתקנו כנגד האבות: פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וסוכות כנגד יעקב. אברהם אבינו השריש בבניו אמונה בבורא העולם, וגם בפסח התחזקה האמונה ע"י ניסי יציאת מצרים. יצחק הנחיל לבניו יראת שמיים, והוא כנגד חג השבועות בו קיבלנו תורה, ותקעו אז בשופר מאיילו של יצחק. יעקב לימד את בניו את יסוד ההשגחה - שהעולם מונהג ומושגח ע"י הקב"ה, וגם בסוכות חווה עם ישראל את ענין ההשגחה ע"י חזרתם של ענני הכבוד.

מעתה נבין את הקשר בין שלושת הרגלים לאבות הקדושים, אומר המלאך לבלעם הרשע: אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלוש רגלים ומחזקת ע"ז את זכות האבות המושרשת בהם, לא תוכל לעשות זאת, כי השורשים חזקים וקשים לקציצה.

והיא - האמונה האיתנה שינקנו מאבותינו ומאבות אבותינו, עמדה לעמנו בכל דור ודור. ספגנו מהלומות מאויבים שניסו לכלות את גופנו, נגזרו עלינו גזירות ע"י צוררים שהתיימרו להשבית את רוחנו, ובכל זאת, נשארנו איתנים בדרכנו.

ספור של אמונה וגבורה והצלה בדרך נס, מספר הרב יצחק זילבר זצ"ל בספרו 'להישאר יהודי', אותו שמע מכלי ראשון מאחד מגיבורי הספור - הרב טוביה גולדשטיין.

היה זה בשנת תש"א, מספר בחורי ישיבה נקלעו תוך כדי מנוסתם למחנה עבודה מקומי, בחורים אלו למדו תחילה בברנוביץ אצל הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, ולאחר מכן בקמניץ אצל הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל.

העבודה שהיתה מוטלת עליהם לעשות היא 'סחיבת קרשים'. בימות החול עשו את עבודתם בנאמנות, אך כאשר הגיעה השבת הם נתקלו בבעיה: הרי אסור לטלטל! וכיצד יסחבו את הקרשים? ביודעם היטב הלכות שבת החליטו כי כאשר יגיע לידם קרש קטן שראוי למשא אדם אחד, יישאו אותו שני אנשים, ובכך אין זה מלאכה גמורה, ואין בזה חילול שבת גמור. ואם יהיה זה קרש גדול הראוי למשא שני בני אדם, הם יעבירו אותו כל פעם פחות מארבע אמות, ואף זו עצה להינצל מעשיית מלאכה גמורה. כך הם עשו במשך כל השבת, אך הם לא ידעו כי במגדל הפיקוח היה מי שצפה עליהם וראה את צורת עבודתם המוזרה בעיניו.

בסיומו של יום עבודה קשה ומפרך, הבחורים התכוננו ללכת לחדר האוכל כדי להשקיט את רעבונם במעט לחם ומים - המוצרים היחידים שלא היה בהם חשש מאכלות אסורות. והנה עוצרים אותם השומרים ומפנים אותם לחדר ההנהלה של המחנה. 'האנשים הללו' - אמרו השומרים - 'נותרו בחיים רק בזכותנו, את קרוביהם מן הסתם כבר רצחו הנאצים, הענקנו להם מגורים ועבודה, והנה הם משלמים לנו בכפיות טובה ממדרגה ראשונה. רואים אתם את הקרשים הקטנים הללו?! בעבורם הם גדולים מדי. הם עוצרים כל שלושה צעדים תוך כדי העבודה, זו חבלה באיכות העבודה!'

מיד החליטו אנשי ההנהלה להעמידם לדין באשמת חבלה בעבודה. המשפט נמשך ומרט את עצביהם של הבחורים, או אז קם אחד הבחורים, שכבר לא יכול היה עוד להתאפק וצעק: 'אנחנו דתיים! ועבדנו כך כדי להקטין את חטא המלאכה בשבת!'

כוונת הבחור היתה טובה, הוא חשב שבכך הוא ייקל את המצב, אך המנהל התפרץ: 'את מי אתם חושבים לרמות? מכיר אני את דתכם! משה רבכם לא היה טיפש כדי להורות דברי שטות כאלו, אתם שקרנים!.

הכל היה נראה אבוד, מצב המשפט נעשה עתה חמור עוד יותר, תקוות הבחורים כמעט ונמוגה, והנה לפתע הגיעו למחנה ששה אנשים, היו אלו אנשי ההנהלה ממוסקבה. הביקור הזה היה ממש לא צפוי, בדרך כלל הם היו מגיעים בשעות הצהריים, ובדיוק היום הם הגיעו בערב.

אחד המבקרים מאנשי ההנהלה קרא לאחד הבחורים הצידה, כביכול כדי לברר פרטים אודות המקרה, ובשקט, שאיש לא ישמע אמר לו באידיש: 'אגוטע וואך' (שבוע טוב). הבחור הביט בו בהלם, ועוד טרם התאושש, אמר לו האורח: 'גם אני יהודי! היכן למדתם?' וכאשר שמע שהם למדו בקמניץ אצל רבי ברוך בער, החל לספר ספור מדהים:

'אמי ילידת סלוצק, היא מאוד לא היתה מרוצה - בלשון המעטה - מעבודתי בנ.ק.ו.ד., 'דינך שתישרף בגיהינום' - היא היתה אומרת לי - 'אנא ממך! עשה פעם מעשה טוב ליהודי שומר מצוות'. עד היום לא הזדמן לי למלאות את בקשתה, כנראה כעת הגיע הזמן, לא בכדי מכוניתנו התקלקלה באמצע הדרך ונקלענו לכאן בשעת ערב מאוחרת כל כך, כנראה שיד האלוקים כיוונה אותי לכאן, ספר לי מה הענין ואשתדל לעזור!'.

לאחר ששמע את כל הספור פנה האורח אל מנהל המחנה וביקש ממנו: 'התרשה לי לערוך את המשפט בעצמי?' כמובן שהוא הסכים, ומעתה עבר המשפט לניהולו של האורח.

מתי הובאו האסירים למחנה? שאל, 'ביום שלישי' - ענו השמורים.

ואין הם עבדו? - מצוין!

וביום רביעי? - המשיך האורח לחקור, 'גם ביום רביעי הם עבדו מצוין' - ענו השומרים - 'ולא זאת בלבד אלא שביום חמישי ארעה לנו איזו תקלה, והם פשוט הצילו את המצב'.

'אם כן' - פסק השופט האורח - 'ברור שלא מדובר כאן בחבלת עבודה מכוונת, יתכן שהם נחלשו, לכן, יש להמשיך במעקב במשך שלושה ימים, בימים ראשון שני ושלישי אם הם יעצרו בכל שלושה צעדים - הרי זו חבלת עבודה ויש לדון אותם בכל חומרת הדין. אך אם הם יעבדו בצורה סבירה - יש להוסיף למנת האוכל היומית שלהם מאתיים גרם לחם...'

היה זה ביום י"ב בתמוז, ומני אז נהגו הבחורים הניצולים לחגוג מידי שנה את היום הזה כיום הצלתם.

>>> המשך מעמוד 4 | מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

באמצע היום בחצר. למרות זאת שאל האברך רב שפסק כמובן שאין כל בעיה. הוא חזר למרן שליט"א עם הוראת הרב. מרן שליט"א קרא פעם נוספת את הסעיף האחרון ונבהל מחדש. פשוט נבהל: "זה עושה רעש לשכנים!... מציק להם... חלילה! תתרחק משם! אל תצער יהודים!".

באחד הימים שאל אותו אברך שאלה רגישה. באחד ממוסדות ה'חינוך העצמאי' פוטרה מורה בגלל חוסר-התאמה. לאחר פיטוריה התבקשה רעייתו למלא את מקומה. "חלילה!" נרתע מרן שליט"א, "דם יהודי עדיין מבעבע שם בכיתה...". "אבל המורה פוטרה ללא כל קשר לרעייתי! היא פוטרה לפני שהוצעה לה המשרה!..." טען האברך. "זה אמנם נכון", השיב מרן שליט"א. "מן הסתם גם נאלצו לפטר אותה... אבל אברך כמוך! נו, שמור על עדינות הנפש, דם יהודי נשפך שם!".

לפני שנים אחדות, כאשר אחד מגדולי מתנגדיו של מרן שליט"א, שפעל נגדו רבות בעקיפין ובמישרין, נקלע לחובות אדירים, על סך מיליוני שקלים, ונודע הדבר למרן שליט"א, מחל על עלבונו בצורה פלאית ובכל מרצו נרתם לסייע לו ולהשיג עבורו את הסכומים האדירים. גם כינס במעונו כמה אסיפות חירום עבורו. כשתמהו בפניו מה זה ועל מה זה? השיב: "יהודי נקלע לחובות צריך לעזור לו, מה אני קשור כאן בתמונה".

כך גם כאשר נכנס למעונו אחד המתנגדים הבולטים שלו, הידוע כגברא אלימא, מרן שליט"א קיבלו בחביבות יתירה ודיבר עמו ממושכות. בני הבית הוזעקו למקום לראות שלא יזיק למרן שליט"א, אך למרבה הפליאה ראו את מרן שליט"א יושב עימו בסלון הבית, ומשוחח עימו בענין רב, ונפרדו בלחיצת יד חמה. אחד מבני הבית שהיה המום מיחסו של מרן שליט"א לאותו אדם, ניסה לשאול את מרן שליט"א על הנהגתו, אך מרן שליט"א לא רצה לשמוע שום מילה רעה אודותיו, וכל העת אמר: "זה אדם טוב מאד, פנימיותו היא טובה מאד, מה שהוא מזיק זה כי הוא כמו שיכור, ומפני שיש לו סבל אישי רב ממילא הוא משתולל". כך לימד עליו זכות מבלי לקבל עליו שום תלונה כזאת או אחרת.

אחד מתלמידיו הקרובים של מרן שליט"א, משתף אותנו בסיפור מופלא שהתרחש עם מרן שליט"א לפני שנים אחדות: "באתי עם מרן שליט"א להשתתף בחתונת יתום מאב ומאם שהתקיימה באחת האולמות המוכרים, באמצע החתונה לחשתי על אוזנו של מרן שליט"א כי בהיות שצריך הוא אחר כך להשתתף בחתונה באולם השני הקיים באותו מתחם, יוכל לחסוך בזמן על ידי שיכנס ישירות לאולם השני מהכיוון האחורי ולא יצא החוצה לרחוב לעשות את כל הסיבוב. מרן שליט"א הנהן בראשו כאות הסכמה. לאחר כמה רגעים רואה אני את מרן שליט"א רוקד עם החתן עד לפתח הראשי של האולם ויוצא לכיוון הרחוב ולא כפי שדובר קודם. לאחר השמחה שאלתי את מרן שליט"א מדוע לא נכנס ישירות לאולם מאחור ובחר לעשות את כל הסיבוב. השיב לי מרן שליט"א תשובה מדהימה: "הן ידוע לך שחתן זה יתום, רציתי שהוא ירגיש את ההנאה המושלמת שהגעתי במיוחד עבורו לשמחו, ולא שיחשוב שהגעתי לשמחה באולם השני ובדרך עברתי אצלו. על ידי כך שיצאתי מהכניסה הראשית לא ישים החתן לב כי נכנסתי לשמחה השניה". יצוין, כי אחר כך כששאלו אנשים אחרים את מרן שליט"א מדוע לא נכנס מאחור, ענה בפשטות: "כאן היא דרך המלך ומדוע לצאת מיציאה אחורית". כך העלים במודע את הסיבה האמיתית ברוב ענווה.

(מתוך 'אדיר במלוכה')

>>> המשך מעמוד 10 | הרב יעקב א. לוסטיגמן

ענה לו ר' חיים: "ס' איז א בפירוש'ער רמב"ם!" [הרי זה רמב"ם מפורש!].

תהה התלמיד ולא הבין, היכן מצא רבינו ברמב"ם שצריך כך להסתגר באפלה ועלטה?

פתח לפניו ר' חיים את 'היד החזקה', ב'ספר המדע' בפרק השישי מהלכות 'דעות' (הל' א), והחל ללמוד עמו יחדיו בלשונו הצח של הרמב"ם ז"ל: "דרך ברייתו של אדם, להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו - לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים, ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמוד ממעשיהם וכו'. אם היה במדינה שמנהגותיה רעים, ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה, ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים. ואם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה כמו זמנינו, או שאינו יכול ללכת למדינה שמנהגותיה טובים מפני הגייסות, או מפני החולי, ישב לבדו יחידי, כענין שנאמר (איכה ג', כ"ח) 'ישב בדד וידום'" עכ"ל.

"הרי לפנינו" - סיים ר' חיים - "מפורש מוגדר ברמב"ם - זה המצב שאנו נתונים בו כעת, שמפני הגייסות שבבריסק אין אנו יכולים כעת לחזור למקומנו, בין חבורת התלמידים יראים ושלמים, ונאלצנו לעבור לתקופת מה לעיר זו שמנהגותיה רעים, והמראות הפרוצות שבחוץ מזיקים מאוד לנפש ולנשמה - לפיכך הוכרחנו לקיים פסקו של הרמב"ם ז"ל, לישב לבדו יחידי בדד, ולהסתגר מפני כל הרוחות הרעות".

>>> המשך מעמוד 15 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

כשאנו אומרים מדי בוקר 'שעשה לי כל צרכי' - ננצל את הרגע הזה להיזכר כי התוכנית להיום ולמחר ולעולמי עד כבר קבועה והוכרעה, ובורא עולם סידר אותה באופן הטוב ביותר עבורנו!

'ברוך הגבר אשר יבטח בהשם' - ויידע כי הכל כבר קבוע ומוכרע עבורו ולטובתו, ואז 'והיה השם מבטחו' - כי אין מישהו שדואג לנו ולטובתנו כמו אבא הטוב שבשמיים!

איך נמכר הרכב לבסוף?

כבר שלושה שבועות, שר' משה משכונת 'נווה שאנן' בחיפה מנסה למכור את רכבו. השלט תלוי על החלון, מתאר ומפאר את מעלות הרכב, מספר הטלפון הנכון כתוב בגדול, אך איש אינו מתקשר...

ר' משה נרדם למנוחת צהריים קצרה, ולפתע צלצול טלפון. 'לגבי הרכב' - אמרו המתקשרים, ור' משה ניעור מיד, סוף סוף מישהו מתעניין ברכב... הם שאלו כמה שאלות, והסבירו כי הם ליד הרכב, ומבקשים אם יוכלו לבדוק את הרכב במוסך בירכתי העיר, סמוך לצומת הצ'ק פוסט.

ר' משה פיהק קלות, התאכזב משנת הצהריים הקצרצרה, ונכנס לרכב יחד עם המתעניינים, לכיוון הצומת המדובר, מרחק נסיעה משמעותי למדי. כשהגיעו סמוך לצומת, שמע ר' משה את השניים מתלחששים ביניהם, ואז אמר האחד: 'תודה, מיצינו את הבדיקה, איננו רוצים ברכב. הורד אותנו כאן בבקשה!' הוסיף בחיוך מסתורי...

ר' משה הבין מיד, כי זוג הנצלנים הלזה, חשק בטרמפ לכיוון הצומת, וניצל את תמימותו... 'עד שמישהו התעניין ברכב - היה זה למזימת ניצול אפילה... גם העירו אותי מהשינה, גם הורידו אותי מהבית, גם לקחתי אותם כמונית חינמית, ועכשיו אני צריך לעשות את הדרך חזרה בפקקים כחום היום... איזה יום משובש, איזו אכזבה צורבת!'

הוא מיהר לעשות פרסה ולחזור, כשמישהו נפנף בידו לעברו. לא היה לו חשק לעצור, האם זה ליצן נוסף המבקש טרמפ בחזרה? אך כשראה כי הלה נכנס לרכב משלו ונוסע אחריו, הבין כי דברים בגו ועצר בשולי הדרך. 'אני רוצה לקנות את האוטו,' אמר הלה, 'זה המחיר?' - שאל והצביע על שמשת הרכב...

'אכן', אישר ר' משה, והלה לא התמקח. 'זה בדיוק הרכב המתאים לאח שלי', אמר, 'בוא נסגור עניין בזריזות'. הם נכנסו יחדיו למכון בדיקת רכב סמוך, הרכב נבדק ואושר, ומשם יצאו לדואר, להעביר את הבעלות על הרכב כשהרוכש משלשל את הכסף במזומן לידיו של ר' משה...

את הדרך חזור - כבר עשה ר' משה במונית, הרכב כבר לא היה שלו. כל הדרך חזור לא הפסיק להרהר, איך שני נערים עשו ממנו לעג וקלס, אבל כך כיוון בורא עולם - כדי שיגיע ברכבו לרוכש הרכב המיידי ללא עיכובים נוספים...

את הסיפור הזה, המופיע בספר 'האמנתי ואדברה' ממקור ראשון, כדאי שנזכור כשתוכניות משתבשות, כשהיום לא מצליח, כשמישהו ניצל אותנו או כשחווינו כישלון צורב. בורא עולם מסדר ומכוון הכל לטובתנו, הוא מכוון את צעדינו, והשיבושים שבדרך - הם חלק מהתוכנית האלוקית המופלאה להצלחה הכבירה באמת!

יו"ר הג'וינט שומע את הסיפור המזעזע ממחנה ההשמדה, ומתחיל להחוויה. הוא זע בכסאו באי נוחות... הוא היה שם, ראה ושמע...

הלומד תורה - נשארת נפשו מרוממת על כל המעשים

הרב בנימין גולד

"וַיֵּרָא בָּלָק בֶּן צִפּוֹר" (במדבר כ"ב, ב')

תמיהה גדולה תמה רש"י: מפני מה השרה הקב"ה רוח הקדש על גוי רשע? ומתרץ רש"י שכל זה כדי שלא יהיה פתחון פה לאומות העולם לומר: אילו היו לנו נביאים כמו לישראל, היינו חוזרים למוטב. העמיד להם נביאים, והם פרצו גדר עולם, והחטיאו את בני עמם.

ויש להמשיך ולתמוה: הלא עדיין נשאר פתחון פה לאומות העולם, שיאמרו אילו נתת לנו נביאים צדיקים והגונים, היינו חוזרים למוטב, ונתת לנו נביא מושחת ורשע, חוטא ומחטיא. מה הועיל במה שנתן להם נביא כבלעם?

אלא ראיתי מפרשים, שבלעם בתחילת דרכו היה בדרגתו של משה רבינו, כמו שהביאו חז"ל (ע"ז, ב, ב) 'ולא קם עוד נביא בישראל כמשה'- בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ואיזה הוא? -בלעם בן בעור. אלא שברבות הימים ירד ממדרגתו, טבע בתהום התאווה ונעשה רשע.

הכיצד? אלא שמי שאין בו תורה, אף אם יהיה בדרגה גבוהה מאד של חכמה ומידות, אין לזה קיום כלל! התורה היא זו שמגדלת ומרוממת את האדם, כפי שכתב הרמב"ם "שמגדלתו ומרוממתו על כל המעשים", ואם אין בו תורה אז קורה בדיוק ההיפך - חכמתו משפילתו ומורידתו לתהום תחתיות.

העמיד להם הקב"ה את בלעם שהיה במדרגה גבוהה, אבל בלא תורה זה לא החזיק כלום! ואדרבא, גרמה מדרגתו הגדולה להורידו לבאר שחת!

בלי תורה - אין קיום למדרגת האדם, רק התורה מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים!

◆◆◆

מעשה נורא שקרה בימי השואה, יכול ללמדנו עד כמה בזמנים הכי קשים, בימים בהם איבדו היהודים צלם אנוש, אבל אלו שלמדו תורה - שמרו על מדרגתם הרוחנית והאנושית גם בימי צרה ומצוק.

בסוף השואה האיומה, היה ארגון שחילק מזון ובגדים לניצולי המלחמה, הוא ה'ג'וינט'. נציגי הג'וינט חילקו באירופה חבילות מזון לנצרכים, אבל סרבו בתוקף להעניק חבילות מזון לפליטי בני הישיבות, כבר אז נזרעה המלחמה בלומדי התורה, וטענתם היתה שאין להעניק עזרה לבני הישיבות, שהם סתם 'בנק קוועצרעס' ('כובשי ספסלים' - זה היה ביטוי משכילי ידוע לזלזול בבני הישיבות), ולא מועילים כלום.

הגאון ר' יונה ברומברג זצ"ל, היה משרידי בני הישיבות בליטא, ומינו אותו כמה מנהלי ישיבות לשארית הפליטה, לשליח לועד הגו'ינט היושב בגרמניה, על מנת לתבוע את המזון לבני הישיבות. הוא מספר שהוא הגיע לאסיפה, וביקש את רשות הדיבור. אלו היו דבריו: "אני רוצה לספר לכם סיפור שקרה עם הרב סיגעט, שהיה הרב הראשי של צבא ליטא, ואחרי המלחמה נתמנה לרבה של קובנא. הנאצים ימ"ש בנו מחנה עבודה למרגלות גבעה, שעליה עברה מסילת הרכבת. כל רכבת שהגיעה למקום עם יהודים - עצרה בראש הגבעה, ומשם השליכו את היהודים להתגלגל למרגלותיה, ישר אל המחנה. משהסתיימה המלחמה, שוב הגיעה רכבת לראש הגבעה והפעם עמוסת מזון, לצלליות האדם, שנשארו במחנה אחר שהנאצים ברחו. התעוררה בעיה - הרכבת עצרה למעלה והמחנה היה למטה, מי יוריד את כל חבילות המזון? לכן העבירו הודעה לכל תושבי המחנה, כי מי שיעלה למעלה הגבעה לקחת מזון - יקבל ארבע חבילות. הרב סיגעט שהיה חלוש עד מאד, לא היה מסוגל לטפס על הגבעה. הוא פנה לבחור צעיר שנקלע בדרכו, וביקש ממנו: "הלווה לי חבילה אחת משלך, אוכל ואתחזק ואחר אעלה לראש הגבעה, אקח חבילות בשבילי ואחזיר לך את שלך". אך הצעיר סירב!

כאן עצר הרב ברומברג ואמר: "את הסיפור הזה של הרב סיגעט, אני שמעתי ממקור ראשון מפי הצעיר עצמו! שאמר לי: 'אתה חושב שנתתי לו? ודאי שלא!' וגם סיים אותו צעיר: 'הפכו אותנו מבני אדם לחיות רעות, לא היה אכפת לנו אחד מהשניי'" [אכן א"א לדון את היהודים האומללים האלו ח"ו]. כאן החלו לזוז חלק מהאנשים בכסאותיהם מחוסר נוחות, וכבר תבינו למה...

המשיך הרב ברומברג וסיפר לחברי הוועד המרותקים: "ועכשיו אני אספר לכם סיפור נוסף: יום אחד ראה אסיר יהודי בשם 'גרשון ליבמן' (שהיה לאחמ"כ לראש ישיבות 'בית יוסף' של נוברדוק, והיה מגדולי תלמידי הסבא מנוברדוק), שגוררים יהודי בשם 'יואל זוילער' ברגליו, אל תוך חדר המתים שבמחנה. ר' גרשון נכנס אחריהם, וגילה כי יואל זוילער עדיין נושם, בו בזמן הוא שומע את הכרוז על חלוקת המרק לאסירים. את מנתו של יואל זוילער כבר לא נתנו, כי מבחינתם הוא היה נחשב כמת, אבל ר' גרשון קיבל מנת מרק (שזה היה האוכל הכמעט יחיד, שנכנס לפיהם המורעבים של אסירי המחנה). לקח ר' גרשון את הצלחת שלו, שכה היה זקוק לה למחיתו, ואץ רץ אל חדר המתים, התיישב ליד יואל זוילער, והתחיל להאכילו טיפין טיפין בכפית. לאט לאט התחזק יואל זוילער, עד שהצליח להתיישב, וכך הם חמקו מחדר המתים והוא ניצל!".

וממשיך הרב ברומברג: "סיפרתי את שני הסיפורים הללו לאנשי הג'וינט שישבו מרותקים, ואמרתי להם: 'הצעיר שלא נתן אוכל לזקן - היה סטודנט, ואילו השני, ר' גרשון, היה בחור ישיבה'", וסיים: "בעוד אתם דנים מי נקרא 'סטודנט' שראוי להעניק לו מזון - תדונו מי נקרא 'בן אדם' ומי לא!!!".

יו"ר האסיפה היה הסטודנט הצעיר, והוא סיפר זאת לרב בלומברג להראות לו עד כמה הנאצים ימ"ש הפכו אותם לחיות טרף, וכאן, כדי שלא ימשיך הרב ברומברג לדבר ולגלות מי הוא הסטודנט היושב לידם, הוא העביר מיד החלטה לחלק חבילות מזון גם לבחורי הישיבות.

הנה לנו עדות, כי לימוד התורה מעדן ומרומם את האדם, משאירו בדרגתו הגבוהה לבל יפול, גם במצבים הקשים ביותר, בו בני אדם הפכו, ה' ירחם, שלא ברצונם, לחיות אדם. הלומד תורה - נשארת נפשו מרוממת על כל המעשים.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

הרה"ג רבי בנימין בירנצוויג שליט"א

*נדונים הלכתים אלו נכתבו על מנת לעורר לב הלומדים, ולהלכה למעשה יש לעיין במקורות.

על איזו הלכה שרווחת בבין המצרים התבטאו גדולי הפוסקים ש'אין לה טעם וריח והיא טעות גדולה'?

הלכות והליכות לימי בין המצרים

על איזו הלכה בבין המצרים התבטאו גדולי הפוסקים 'שאין לה טעם וריח'?

נוהגים ישראל בימי 'בין המצרים' שלא להכניס עצמם למקום סכנה, מפני הפורענות שבימים אלו. מקור לזה הוא בדברי השו"ע (סי' תקנא סעיף יח), שיזהרו שלא יכו התלמידים בימים אלו, ומפני שימים אלו מועדים לפורענות, ואין לאדם להכניס עצמו לסכנה.

הלכה הנודעת למעשה מאד, היא השאלה האם מותר לרחוץ בים בימים אלו, שהרי הים הוא מקום סכנה? ה'מקור חיים' (לבעל החוות יאיר סי"ד) כתב, שיש להמנע מלרחוץ בנהרות בימי בין המצרים מפני הסכנה והעת המסוגלת לרעה. וכן הורה הגר"מ פיינשטיין ('שמעתא דמשה' עמ' תכח), והגרי"ש אלישיב ('הלכות ומנהגי בין המצרים' פ"ג עמ' לד הע' 33), ואף בעל ה'קהילות יעקב' (אורחות רבינו ח"ב עמ' קכט) לא נתן לילדיו לנסוע לים בבין המצרים, משום סכנה דאיתרא מזליה.

אכן דעת הגרש"ז אויערבך ('הליכות שלמה' בין המצרים פי"ד ס"ה ודבר הלכה אות ז) וכן הגר"ש וואזנר (קובץ 'מבית לוי' חי"ג עמ' כב ס"ד), שמותר ללכת לרחוץ בים או בברכה בימים אלו, אלא שיש להזהר ביותר שלא להכניס עצמו למצב של סכנה.

ויש דעות שאם נוסע לצורך בריאות ורפואה, מותר לרחוץ בים או בבריכה גם בימים אלו, כן הורה הגר"ח קנייבסקי (אורחות רבינו שם, תורת המועדים ס"ג אות ב), והביא שכן נהג החזו"א לצורך בריאותו, לרחוץ בים עד ראש חודש אב.

הלכה שהשתרשה בטעות בפי ההמון, שמי שנסע לים קודם י"ז בתמוז - יכול להמשיך לנסוע גם בשלושת השבועות ומי שלא נסע קודם י"ז בתמוז לא יוכל לנסוע, ועל זה אמר הגרש"ז אויערבך (שם 'אורחות הלכה' הע' 13), שאין לכך יסוד כלל והיא טעות גדולה. וכן אמר הגר"ח קנייבסקי ('קרא עלי מועד' הערות הגר"ח קניבסקי אות ח) שאין להלכה זו טעם וריח והיא טעות גדולה.

באלו ימים, מי ששולח חברו לשליחות [שאין בה עבירה] עובר על 'לפני עיור'?

אחת ההלכות של בין המצרים שלא כ"כ מצויה בימינו, אך נפסקה להלכה בשו"ע (סימן תקנא סי"ח), זו ההלכה שיש להיזהר מי"ז בתמוז עד תשעה באב, שלא לילך יחידי מארבע שעות ביום עד תשע שעות, משום קטב מרירי השולט בהם.

הסיבה שהלכה זו אינה מצויה כ"כ, כיון שהיא לא נאמרה לדעת רוב הפוסקים בכל מקום שהולך יחידי, אלא דווקא בהולך יחידי שלא במקום ישוב אנשים, אלא בדרך, אבל בהולך בעיר אין חשש זה, כן דעת ה'ערוך השולחן' (סל"ט) וכן דעת החזו"א ('דינים והנהגות' פ"כ ה"ה). וכן כתב ב'אשל אברהם' (בוטשאטש), שדברי השו"ע בזה לא נאמרו על מקום שלא מצויים אנשים ובתוך העיר, ואף כל מקום שנכלל בעיבורה של עיר לא נאמרה הלכה זו.

אכן, בשו"ת 'התעוררות התשובה' (סי' שמח) כתב, שהלכה זו נאמרה גם לגבי הולך יחידי בתוך העיר, שהרי על ההלוך יחידי מחוץ לעיר כבר נאמר במסכת אבות (פ"ג מ"ד) שבכל השנה המהלך בדרך יחידי הרי זה מתחייב בנפשו. אלא שהוא עצמו כתב שם, שאם הולך לדבר מצוה, אין צריך להיזהר בזה, כי 'שומר מצוה לא ידע דבר רע' [והגר"ח קניבסקי ('נחמת ישראל' פ"ח הע' 161) כתב שגם בהולך לדבר מצוה אולי יש להזהר בזה].

הלכה מעניינת הוסיף בשו"ת 'התעוררות התשובה' (שם), שכיון שהלכה שאסור לילך יחידי [לדעתו גם בעיר ולדעת רוב הפוסקים רק מחוץ לעיר], א"כ מי ששולח חברו לשליחות מסוימת בימים ובשעות אלו, ויודע שחברו לא נזהר בזה, אז יעבור על 'לפני עיור', כי מכשילו באיסור זה.

על איזו הנהגת המקובלים הקפיד מרנא החפץ חיים לעשותה בימי 'בין המצרים'?

ידוע שהחפץ חיים בספרו ה'משנה ברורה', לרוב לא הביא להלכה את הנהגת הקבלה, אבל יש הלכות בהן הביא כן את דברי האר"י להלכה ולמעשה. אחד מהם הוא בהלכות 'בין המצרים' (סי' תקנא ס"ק קג) שם כתב ה'משנה ברורה', שבכוונות האר"י כתב שיתאבל בימים אלו אחר חצי היום, ויבכה כמו חצי שעה.

אכן בעדות ממרנא החפץ חיים (כל כתבי הח"ח, שיחות החפץ חיים עמ' יט) הובא שבימי בין המצרים הקפיד החפץ חיים לומר תיקון חצות, בכל יום לאחר חצות היום, אף שבשאר ימות השנה לא הקפיד על כך, אף שהביאם בספרו ה'משנה ברורה', בסימן א (ס"ק ט).

הלובש בגד חדש בשבת בין המצרים כדי לברך 'שהחיינו', האם יכול לברך כשלובשו קודם השבת?

"טוב להיזהר מלומר 'שהחיינו' בבין המצרים על פרי או בגד חדשים" - כך לשונו של השו"ע בהלכות בין המצרים (סי' תקנא סי"ז). וטעם הדבר הביא ב'משנה ברורה' (ס"ק צח) שכיון שימים אלו הם זמן של פורענות, אין כדאי לומר 'שהחיינו לזמן הזה'. והוסיף ה'משנה ברורה', שהגר"א בבאורו חולק על דין זה וכתב שהוא חומרא יתירה, וכן הט"ז מפקפק בדין זה, ולכן הסיק ה'משנה ברורה', שבשבת אין להחמיר לברך 'שהחיינו', אחר שעוד אחרונים מסכימים להקל בשבת.

ספק מעניין מאד יוצא מהלכה זו, שהרי אם יש לאדם בגד חדש ורוצה ללובשו בשבת שבבין המצרים, הרי דרכו של אדם ללבוש בגדי השבת קודם השבת, וברכת 'שהחיינו' הרי לכתחילה יש לברכה בעת לבישת הבגד [ראה שו"ע סי' רכג ס"ד], וא"כמ נשאלת השאלה האם יוכל לברך ברכת 'שהחיינו' מיד כשלובש הבגד קודם השבת, אף שרק בשבת עצמה הותר לברך 'שהחיינו'?

ספק זה כבר נדון בתשובת הריב"א (או"ח סי' כד), והוא הסיק שלא הקלו לברך 'שהחיינו' אלא בשבת עצמה ולא בזמן שהוא עדיין חול, אף שלובש הבגד לכבוד שבת. מאידך דעת הגר"נ קרליץ (גליון באר מים חיים מהגרא"י דינר מס' 89) שמכיון שלובש את הבגד לכבוד שבת, נחשב הדבר כצורך השבת, ויכול לברך 'שהחיינו' מיד כשלובשו, אפילו שעדיין לא שבת ולא קבל עליו את השבת. אכן, דעת הגר"ח קנייבסקי ('באר מים חיים' שם) שמותר לברך 'שהחיינו' קודם השבת, רק אם קיבל עליו את השבת.

יש לציין, שהגר"ש וואזנר (קובץ 'מבית לוי' חי"ג עמ' כא) כתב שבארץ ישראל המנהג להחמיר שלא לברך 'שהחיינו' גם בשבתות, וכמו שהביא המג"א (סי' תקנא ס"ק מב) בשם כתבי האר"י שאוסר גם בשבתות.

(הובא בחפץ חיים מהדורת 'דרשו' הקדמה הערה)

info@dirshu.co.il | 02-560-9000 | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

איזה דיבורים דיבר שור ע"י כישוף בתקופת החיד"א?

"וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאָתוֹן" (במדבר כ"ב, כ"ח)

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל בפירושו 'אהבת יהונתן', שואל: למה לא חרד בלעם מיד כאשר נפתח פי האתון?

וכתב: "זה יובן שנודע שיש מכשפים הקוסמים, ומשביעים את השד בגופן, ואז יפלו לארץ משוללי הדעת, כמו חולי הנכפה רחמנא ליצלן, והשד יגיד להם לפעמים עתידות מה שנודע לו, אכן הם לא יבינו מה שיגיד להם השד, רק אחד יושב וכותב דבריהם, כי הם אינם שומעים דבר בהיות שהם בעת ההיא נעדרי החושים.

"וזהו היה ג"כ ענינו של בלעם שהיה 'נופל וגלוי עינים' (במדבר כ"ד,ד') כמו אותם המנחשים הנזכרים למעלה שנופלים והשד מגיד להם.

"אמנם בינם לבינו, שהם משביעים השד בגופן, מזמנים להם סופר הכותב דברים עד כי יקיצו משנתם, ואז יגידו להם מה שדברו.

"משא"כ בלעם גם רוח הלך שפי לבדו (שם כ"ג ג') שלא היה כבודו ליקה סופר, וזהו היה עניינו שהשביע השד באתונו, להגיד מתוכו עתידות והוא עצמו היה שומע מה שהאתון מדבר, משא"כ אם ישביע השד בגופו, אז יודע הסופר טעם שהוא יודע.

"ולפיכך כאשר נפתח פי האתון לא חרד, כי זהו דרכו כל הימים תמיד ע"י כישוף השד באתונו, ולכך בתחלת דמיונו סבר שגם עכשיו יבוא הדבור מפאת הנ"ל", ע"כ.

והנה בגמ' מגילה (ג.) אמרינן: גמירי (מסורת מאבותנו) שהשדים אינם מוציאים שם שמים לבטלה.

והחיד"א בס' פתח עינים, הקשה על זה: שבזמנינו העידו מגידי אמת, שרשע מכשף עשה ששור אחד ידבר חצי שעה בשם ה' שישמעו לרשע, ומוכרח שהכריח לשד אחד שיכנס שם וידבר.

וא"כ רואים שהשדים כן יכולים להוציא שם ה' לבטלה.

ולכן כותב שנראה שמה שלא מוצאים שם שמים לבטלה, זה רק כשהן בבחירתם, אך בכח השבעות וכישופים, שמכריחים אותם לעשות כן, זה לא נחשב שם שמים לבטלה.

מדוע רש"י הקדים קריאת שמע להנחת תפילין?

"הֲן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא" (במדבר כ"ג, כ"ד)

וכתב רש"י: "כשהן עומדין משינתם שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי, לחטוף את המצות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין".

והקשו המפרשים, מהא דאיתא בגמ' ברכות (יד:) כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, ואיך כתב רש"י דקורין ק"ש ואח"כ מניחין תפילין. וכמה תשובות נאמרו בענין.

תשובה מעניינת אמר הרב צבי הירש פרבר זצ"ל רב קהילת ישורון בלונדון, בדרשה לבר מצוה בקהילתו (מובא בספרו כרם הצבי כאן) שאולי יש לומר שרש"י מונה את הדברים לפי סדר שנות חיי האדם, כי בילדותו כשמתחיל לדבר ילבישוהו ציצית, וקוראים עמו שמע, ואח"כ כשנעשה בן י"ג למצוות יניח תפילין.

השאלות בפרשת השבוע

- **מדוע דווקא בלעם נבחר לנביא אומות העולם?**
- **מה טעם החטיא זמרי את הרבים בלא שהרויח מכך דבר?**
- **מדוע נהגו ישראל לצטט את נבואת בלעם בכל יום?**
- **כיצד חפץ בלעם לקלל את ישראל, בעודו יודע את האמת?**

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה והמועדים' לרכישה התקשרו 02-5609000

אדם שלא מקפיד על עין הרע האם יכול לפגוע בו?

"כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל" (במדבר כ"ג, כ"ג)

נדרים (לב.) אמר רבי כל המנחש לו נחש שנאמר "כי לא נחש ביעקב",

ובר"ן שם ביאר, שהנחשים והקסמים רודפין אחריו שנזוק בכל דבר וכדאמרינן בפרק ערבי פסחים (קי:) מאן דקפיד קפדין ליה שנאמר כי לא נחש וגו'.

הנה בערבי פסחים שם מדובר על ענין של זוגות שמי שלא מקפיד על זה הם אינם מקפידים עליו אלא שבעי למיחש.

ומבואר מהר"ן כאן שאין דבר זה רק בעניני זוגות אלא גם בניחושים.

ובאגרות משה (אהע"ז ג' סי' כ"ו) כ' שגם לגבי עין הרע אומרים כן שמי שלא מקפיד אין זה פועל בו, רק שצריך לחוש.

איזה יסוד בלימוד התורה, לומדים מבלק מלך מואב?

"וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת" (במדבר כ"ג, כ"ט)

וברבינו בחיי להלן (כב,מא) כתב: בשלשה מקומות בנה כ"א מזבחות, שבעה בבמות בעל, ושבעה בשדה צופים ראש הפסגה, ושבעה בבעל פעור, הרי כ"א, והיה מקריב על כל מזבח פר ואיל ונמצא שכל קרבנותיו בשלשה מקומות אלו מ"ב קרבנות.

ובסוטה (מז.) לומדים את הענין של "מתוך שלא לשמה בא לשמה", מבלק שהקריב מ"ב קרבנות שזכה ויצא ממנו שלמה (בנו של דוד מצאצאי רות שהיא בת בתו של עגלון בן בנו של בלק) שהקריב אלף עולות, שהרי מטרתו של בלק בהקרבת הקרבנות היתה שלא לשמה כדי להכחיד את כלל ישראל (ועי' מהרש"א הוריות י:)

ומכאן הקשה הגר"י הוטנר זצ"ל (בפחד יצחק שבועות מאמר ו') על יסודו של הגר"ח מוולאזין זצ"ל ברוח חיים (פרק א,משנה יג ד"ה נגד שמא) על מה שאחז"ל לעולם יעסוק אדם אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, רצה לומר שילמוד אפי' שלא לשמה אך על זה האופן והכוונה שמתוך כך יבוא לידי מדרגת לשמה, דהיינו כשלומד שלא לשמה צריך לחשוב שהלימוד הזה יביא אותו ללשמה.

ומקשה הגר"י זצ"ל שאם ילפי' מבלק, בוודאי לא שייך לומר דבלק הקריב שלא לשמה בכדי שיזכה להקריב לשמה, וצ"ע.

היכן התנבא בלעם על מייסד דת הנוצרים, ועל מייסד דת הישמעאלים?

"לֹא אִישׁ אֵל וִיכַזֵּב וּבֶן אָדָם וְיִתְנֶחָם" (במדבר כ"ג, י"ט)

רבינו בחיי מביא מהמדרש: "לפי שצפה בלעם שעתיד אדם אחד בישמעאל להטעות את העולם ולומר שהוא נביא, התחיל צווח: איש נעשה נביא עתיד הוא להתנחם, ואומר דבר ואינו יכול לעשותו, שנאמר ההוא אמר ולא יעשה", ע"כ.

ובס' עץ הדעת טוב עה"ת (לרבי חיים ויטאל זצ"ל) הביא שמדרש זה הוא בתנחומא (א"ה - ולא מצאתי הדברים בפנים המדרש הנמצא לפנינו).

ומרחיב שם המהרח"ו - איך יש"ו הנוצרי, וכן נביא הישמעאלים מרומזים כאן בנבואת בלעם:

שכנגד הראשון אמר: "איש", שהיה יש"ו ילוד אשה, ואי אפשר שאיש יהיה "אֵל", ואם הוא אומר שהוא אל, דעו כי "ויכזב", ולכן אל תטעו אחריו.

וכנגד השני שהודה שהוא בן אדם ואינו אֵל, אמנם עשה עצמו נביא מחדש דתות, גם זה שקר וסופו להתנחם ממה שעשה.

והנה בישו"ע כולם מודים שהוא "איש" - ילוד אשת מרים, אבל אומרים שאינו בן אדם אלא מאליו נולד, ואדם לא ידעה.

וכנגד זה אמר בלעם כי אע"פ שאמר שאינו בן אדם, עכ"ז הרי אמר שהוא "איש", וא"כ אי אפשר שהאיש יהיה "אֵל".

אבל בהישמעאלים שלא די שהודה שהוא איש אלא כי גם בן אדם הוא ולזה קראו בן אדם.

ועי"ש שהאריך עוד, וכ' בסוף: "ואחר שהתנבא על שני אלה התנבא על ביאת המשיח", וזה שאמר "כעת יאמר" וכו'.

Dirshu
דרשו ד' ועיזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

'דורשי הדף'
מענה טלפוני לשאלות בעניני 'הדף היומי'

אנחנו מחכים לך

מחפש להבין משהו ב'זבחים'? אתה לא עובר יום בלי דף היומי!
אנחנו מחכים לך!!

חדש: מוקד 'דורשי הדף' של 'דרשו' מעניק מענה בכל שאלה ועניין ב'דף היומי בבלי'

כל יום בין השעות: 8:00-24:00

התקשר עכשיו, והכל יהיה הרבה יותר בהיר ומובן

4992* או 077-2222666

שלוחה 6 ל'דף היומי בבלי'

MAKOVER

ללומדי
"הדף היומי בהלכה"

מוקד 'משיבי הדף' פעיל בכל יום

כל יום בין: 8:00 בבוקר עד 24:00 בלילה

4992* או 077-2222666

שלוחה 8 למענה ב'דף היומי בהלכה'

הרה"ג רבי יהודה לב שליט"א
בעמח"ס "לב המועדים"

מהי הסגולה באמירת "רבונו של עולם הריני מוחל וסולח"? והאם הישן ביום מברך ברכת 'המפיל'?

הלכות וטעמים בקריאת שמע שעל המיטה

קריאת שמע

"אמר ר' יהושע בן לוי: אע"פ שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת מצווה לקרותו על מיטתו" (ברכות ד, ב).

קורא קריאת שמע על מטתו פרשה ראשונה של שמע, ומברך "המפיל חבלי שינה" (שו"ע רלט א).

הטעם: מפני המזיקים, ששליטת המזיקים היא בלילה וכוחם אז גדול להזיק לאדם, ע"כ תקנו שיקרא אדם ק"ש ובזה יסלק המזיקים (ברכות ה, א).

רמז לקורא ק"ש שניצול מן השד: 'שמע' מתחיל ב-ש' ומסתיים ב-ד' (ספר התניא הובא בהגהות מוהר"א אזולאי רלט א).

טעם אחר: כדי שישן אדם מתוך דברי תורה, שנאמר (תהילים ד,' ה'): "אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה", וק"ש הרי היא כדברי תורה (ברכות ה, א).

טעם אחר: לפי ששינה היא אחת משישים ממיתה, וראוי שתצא הנשמה בקבלת עול מלכות שמים (סדר היום סדר ק"ש על מיטתו).

טעם אחר: כדי להצילו מן היצר הרע, לפי שעיקר זמן עבודתו הוא בלילה, כי ביום שכיח איניש ויש מורא בשר ודם, וע"י אמירת ק"ש ינצל מן היצר (צל"ח ברכות ה, א ד"ה אם נצחו).

טעם אחר: להבריח המזיקים, ומהם המזיקים הם הדעות הכוזבות, והזקיקוהו בשעת הפנאי ליחד את השם, שלא יטעה באמונות השניות, וכשיקרא ק"ש בכוונה הראויה, תהא מיטתו בטוחה מהם (מאירי ברכות ה, א ד"ה אע"פ).

טעם אחר: לפי שבדורות הקודמים היו מתפללים תפילת ערבית קודם צאת הכוכבים, ולא היו יוצאים בה ידי חובה לפי שקראוה קודם זמנה, על כן תקנו לקוראה שוב קודם השינה, כדי לצאת ידי חובת ק"ש של לילה (כל בו סימן כט).

קריאה מתוך סידור

יש שכתבו לקרוא ק"ש מן הכתב ובקול רם, והטעם: שע"י כך מעורר הכוונה ולא יבא לטעות (ספר יוסף אומץ אות קפא).

ברכה על אמירת ק"ש שעל המיטה

אין מברכים ברכה על קריאת שמע זו (שו"ע רלט א), והטעם: לפי שק"ש שעל המיטה נתקנה משום שמירה מהמזיקים, ואין מברכים על דבר שנתקן משום סכנה (הגהו"ת אושרי ברכות סימן א).

טעם אחר: דאף שאמרו שמצווה לקרותו על מיטתו, מ"מ אין זה בכלל מצוות דרבנן שיהא שייך לברך עליה (ביאור הלכה רלט ד"ה ואין מברכים).

טעם אחר: לפי שהברכות עצמן לא נתקנו על ק"ש (פרמ"ג מ"ז שם ב).

טעם אחר: לפי שעיקר החיוב אינו אלא ברכת 'המפיל' ולא שייך ברכה על ברכה (ערוה"ש רלט ס"ק ו).

נשים באמירת ק"ש

י"א דנשים צריכות לקרוא ק"ש שעל המיטה (ספרי מוסר א"ר רלט ד, שעה"צ רלט טז), וי"א שאינן צריכות לקרוא ק"ש, והטעם: משום דהוי מצוות עשה שהזמן גרמא (מג"א רלט ב),

וכתב בא"ר שאינו נכון, וכי גברים בעי שמירה ונשים אינן צריכות שמירה (רלט ד).

וכתב בתשובות והנהגות, דאפשר להקל לאשה כעיקר הדין, דהיינו שתקרא פרשה ראשונה של שמע, "ויהי נועם", "בידך אפקיד", ו"המפיל", (ח"א קצח).

ברכת 'המפיל'

מקורו בגמ' בברכות: "הנכנס לישון על מיטתו אומר מ'שמע ישראל' עד' והיה אם שמוע' ואומר ברכה 'ברוך המפיל חבלי שינה על עיני... יהי רצון... שתשכיבני לשלום.. ותצילני מפגע רע... ברוך אתה ה' המאיר לעולם כולו בכבודו'" (ס, ב).

זמן אמירתה

מלשון השו"ע משמע, שברכת 'המפיל' אומר אחרי ק"ש, והטעם: כדי שתהא הברכה סמוכה לשינה, ומה שקורא אחר כך 'יושב בסתר' ושאר פסוקים לא הוי הפסק, הטעם: כיון דהוי משום שמירה, טעם אחר: דק"ש אריכתא חשיב (הגר"א).

ויש שאמרו, שיקרא 'המפיל' קודם ק"ש ושאר פסוקים.

ולדינא, ינהג האדם כפי טבעו, כלומר אם יבוא להירדם באמצע ק"ש - יותר טוב שיקדים ברכת 'המפיל', ואם אין טבעו בכך - יותר טוב לאחר 'המפיל' עד הסוף (משנ"ב רלט ס"ק ב).

הטעם שיש מקילים מלברך ברכת 'המפיל'

לפי שחוששים לשיטת ה'סדר היום' שכתב (סדר ק"ש על מטתו) שלא תקנו לברך ברכה זו כשהולך לישון, אלא כשחבלי שינה כבר באו, וקשה לקבוע הזמן (תשובות והנהגות ח"ב קלא).

והטעם דמ"מ מברך, ולא חושש שמא לא ישן, והא מטעם זה אין מברכים בסוכה על השינה שמא לא ירדם: לפי דברכת 'המפיל' היא ברכת הודאה על טבע השינה, שא"א לו לאדם ללא שינה, אבל בסוכה אם מצטער - לא ישן כלל בסוכה.

טעם ב': דברכת 'המפיל' הוי ברכת השבח על מנהגו של עולם, כמו ברכת "הנותן לשכוי בינה", שאפילו לא שמע קול תרנגול מברך (שירי כנסת הגדול הגהות טור אות ה', הובא בא"ר רלט ג).

ישן ביום

הישן ביום א"א 'המפיל', וטוב שיאמר 'ויהי נועם' ו'יושב בסתר' (משנ"ב רלט ס"ק ח).

והטעם: לפי שחוששים שמא לא יוכל לישון, אבל בלילה גם אם לא יישן לא הווי ברכה לבטלה, די"א שלא נתקן אלא על מנהג העולם.

טעם אחר: משום שאסור לישון ביום כדאיתא בשו"ע (סימן ד י"א), אם כן לא שייך לתקן ברכה על זה.

טעם אחר: דלא שייך לומר "המפיל חבלי שינה" דדווקא בלילה דאיברא לשנתא, ומה שייך לומר ביום שאדם מגרה בעצמו שינה (חיי אדם כלל לה ד).

זמן הקריאה

קורא ק"ש סמוך למטתו (שו"ע רלט א). ב'סדר היום' (סדר ק"ש על מטתו) מבואר שלא יקרא ק"ש כשנכנס לישון אלא כשרואה שהשינה באה עליו, וב'כנסת הגדולה' כתב שיש לקרותה מיד, והטעם: שמא תחטפנו שינה ואח"כ לא יקרא, ואין לחשוש להפסק, דהפסק הווי רק כשעושה דבר אחר בינתים (משנ"ב רלט ס"ק ד).

צורת הקריאה

מותר לקרותה בשכיבה, והטעם: לפי שיצא ידי מצוות ק"ש בתפילה, וקריאה זו היא רק לשומרו (מג"א רלט ה). ולכתחילה יש מחמירים לקרותה בעמידה או בישיבה, ואם כבר שכב לכו"ע מותר לקרוא בהטיה על צידו (משנ"ב רלט ס"ק ז).

סדר קריאת שמע (שו"ע רלט א)

ראוי למחול לכל מי שחטא כנגדו וציערו (משנ"ב רלט ס"ק ט). ולכן יש האומרים "רבונו של עולם הריני מוחל וסולח", והטעם: כדי שישא לו הקב"ה עונותיו (סידור השל"ה סדר הלילה).

בסגולתיו: בזכות זה מאריך ימים (משנ"ב שם). ומנין? מהגמרא מגילה (כח ע"א): שאלו תלמידיו את רבי נחוניא בן הקנה במה הארכת ימים אמר להם... ולא עלתה על מטתי קללת חברי" - ומבארת הגמרא את הנהגת רבי נחוניא, כי הא דמר זוטרא כי הוה סליק לפוריה אמר שרי לכל מאן דצערן.

להתקשר לתורה מסביב לשעון

מאת הרבנים הגאונים שליט"א

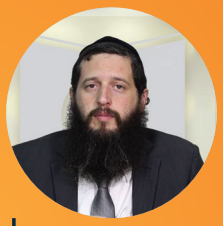

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2

הרב **מאיר שפרכר** שליט"א
הדף היומי בבלי • עברית
שלוחה 2

הרב **אריה זילברשטיין** שליט"א
הדף היומי בהלכה • עברית
שלוחה 1

הרב **אפרים סגל** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 2

24 שעות ביממה

הרב **מרדכי שלמה פריינד** שליט"א
הדף היומי בהלכה • אידיש
שלוחה 2

הרב **יוסף מגנוז** שליט"א
הדף היומי בהלכה • צרפתית
שלוחה 2

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

info@dirshu.co.il | 02-560-9000 | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

הרה"ג מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
מורה הוראה נאות שמחה - מודיעין עילית

ומצאנו באחרונים שדנו במאפה 'לעקך' שהוא קמח עם הרבה דבש וסוכר, האם חייב בהפרשת חלה?

והאם שאר התבלינים מצטרפים לשיעור חלה?

מסכת זבחים עח.

הפרשת חלה מעוגת טורט

דנו הפוסקים במיני מאפה, המכילים מעט קמח והרבה סוכר ושמן ושוקו ושאר תבלינים, כגון עוגת טורט האם חייבים בהפרשת חלה? והאם שאר התבלינים מצטרפים להשלים לשיעור חלה, או שמא צריך שתהא כמות גדולה כל כך שהקמח לבד הוא כשיעור חלה.

עיסה מחיטים ואורז

הנה מבואר בסוגייתנו בדף עח. שהעושה עיסה מחיטים ואורז - אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה, ויש בזה כמה ספיקות:

א. האם דווקא חיטים עם אורז או גם תערובת של שאר מינים?

ב. האם האורז מצטרף להשלים לשיעור חלה, או שצריך שמהחיטים לבד יהיה שיעור חלה, ונתחדש רק שהאורז לא מבטל את החיטים.

ג. מה הדין בקמח חיטה שמעורב עם שאר מינים והקמח הוא מיעוט?

ויש בכל זה אריכות בראשונים ובפוסקים, ונבאר השיטות בתמצית בעזהשי"ת.

דבר הבבלי וירושלמי

בגמרא בסוגייתנו, מבואר טעם הדין שעיסה מחיטים ואורז חייבת בחלה אף כשהחיטים מיעוט, משום שכלל גדול בתערובות מין באינו מינו ש'טעם כעיקר', כלומר מאכל שנתערב במאכל אחר בשיעור שמורגש טעמו בתערובת, אינו בטל ברוב מן התורה, ומתחייבת כל התערובת בדיני המיעוט.

ואילו בירושלמי חלה מבואר הטעם, מפני שעיסת חיטים גוררת את האורז להיות כמותה, וזה דווקא בחיטים ואורז, אבל מינים אחרים אינם נגררים זה אחר זה.

מחלוקת הרמב"ן והרא"ש

הרמב"ן בהלכות חלה שלו כתב, שיש לתמוה איך מיעוט חיטים יגרום חיוב חלה כאשר הרוב אורז, וביאר הטעם על פי הירושלמי, שהחיטים גוררים את האורז להיות כמותם, ופסק כמ"ד בירושלמי שדווקא חיטים עם אורז, וגם שבחיטים לבד יהיה שיעור חלה, אז חייב אף שהאורז הוא רוב, אבל כשאין בדגן לבד שיעור - לא מצטרף האורז להשלים חלה, עוד כתב שבשאר מינים אם החיטים הן רוב ויש בחיטים שיעור חלה - בודאי חייב כיוון שאז אין צריך לטעם של גרירה, אבל אם אין רוב דגן פטורה מחלה.

ולפי טעם הירושלמי יש להקשות איך הגמרא ב'זבחים' מוכיחה מזה שטעם כעיקר ומין כשאינו מינו לא בטל הרי זה מטעם גרירה. ותירץ ע"ז הרמב"ן שאם היה המיעוט בטל, לא יכול להיות שדבר שנתבטל יגרור אחרים עכ"ד הרמב"ן.

הרא"ש בהלכות חלה שלו (סי' ט"ו) השיב על הרמב"ן, וכתב שמשום טעם כעיקר מתחייבת התערובת בחלה, אף שהחיטים הן מיעוט, כי מדין טעם כעיקר, כאשר החיטים נותנים טעם באורז- הפך הטעם את האורז להיות כמו חיטה לשיטת ר"ת עד ששים כנגדו, כיון שנתינת טעם היא עד ששים ולשיטת רבינו חיים כהן, רק כשיש כזית מהחיטים בשיעור אכילת פרס, שזה שלש כביצים או ארבע כביצים, ומה שאמרו בירושלמי הטעם משום גרירה, כי הוקשה לו שאם הרוב אורז אינו בא לידי חמוץ, ואיך מועיל למצה? לכן תי' שהחיטים גוררות את האורז וגורם לבוא לידי חמוץ, עוד כתב הרא"ש (סי' ח') שגם אם אין בדגן שיעור חלה רק בצירוף האורז- חייב, ופירש ה'דברי' חמודות של הרא"ש לגבי חלה אין הבדל בין חיטים ואורז לשאר מינים, אלא הכל חייב בחלה מדין טעם כעיקר, ורק במצה שצריך טעם דגרירה בזה דוקא חיטים ואורז ולא שאר מינים, וכ"ד תוס' בסוגייתנו (דף עח. ד"ה אלא), שגם בדגן ותבלינים מועיל להתחייב בחלה מדין טעם כעיקר, אלא שהם סוברים שגם לגבי מצה מועיל אף בשאר מינים.

הרמב"ם (פ"ו מבכורים הי"א) כתב שהעושה עיסה מחיטים ואורז - אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה, והראב"ד השיג שבירושלמי מבואר שצריך שיהא בדגן שיעור חלה, אכן המהר"י קורקוס והכס"מ למדו בדעת הרמב"ם שא"צ שיעור חלה מן הדגן, אלא האורז משלים לשיעור.

הש"ך (סי' שכ"ד סקי"ז) כתב שלפי הטעם דגרירה דוקא חיטים ואורז, אך לפי הרא"ש שזה משום טעם כעיקר ה"ה שאר מינים וכ"ד הטור שגם שאר מינים.

החזו"א (דמאי סי' י"ג סקי"ג) כתב שגם הרא"ש סובר שדוקא חיטים ואורז, כיוון שצריך גם טעם דגרירה לגבי מצה שיקרא לחם, וא"כ גם לדיני חלה ילפינן ממצה וצריך טעם דגרירה.

הכרעת המשנ"ב במצה

המשנ"ב בהלכות פסח (סי' תנ"ן ס"ק י"ד) הביא דעת הרא"ש, שגם בשאר מינים אם יש כזית בכדי אכילת פרס- אם אוכל כזית מהתערובת יצא ידי חובת מצה, והביא שיש חולקים וסוברים שבשאר מינים דוקא אם הרוב דגן, ונכון להחמיר לכתחילה בדין מצה דאורייתא ובשעת הדחק יש לסמוך על סברא ראשונה.

לפי דבריו לגבי חלה ודאי יש להפריש גם בשאר מינים כשיש כזית בכדי אכילת פרס.

אחר שבארנו יסודות הראשונים נשוב לנידון עוגת טורט, ומצאנו באחרונים שדנו במאפה 'לעקך' שהוא קמח עם הרבה דבש וסוכר, האם חייב בהפרשת חלה? יעוי' צמח צדק סי' רל"ו מש"ב ללמד זכות על המקילים וכן ב'ערוך השולחן' סי' שכ"ט, אך ב'אבני נזר' (יו"ד סי' תי"ג) וכן ב'מנחת שלמה' (סי' ס"ח) כתבו דחייב בחלה.

עתה נבאר את העולה מן האמור להלכה:

א. עוגה העשויה מקמח ושאר תבלינים, והרוב קמח, ויש שיעור חלה בקמח, יש להפריש חלה בברכה.

ב. אם אין בקמח לבד כשיעור, רק בצירוף התבלינים, לדעת רוב הפוסקים מצטרף המיעוט להשלים לשיעור, אך יש לחוש לשיטות שצריך שיעור חלה בדגן עצמו (עי' חזו"א דמאי סי' י"ג סק"י) ומספק לא יברך.

ג. כאשר הקמח הוא מיעוט ואין בו שיעור חלה, ובצרוף המינים האחרים יש שיעור כפי שמצוי בעוגות טורט - לדעת הרמב"ן פטור ולדעת הרא"ש חייב (ולחזו"א גם הרא"ש פוטר) ויפריש בלי ברכה, וכן אם עושה כמות גדולה באופן שהקמח לבד הוא שיעור חלה, מ"מ לא יברך מספק.

ד. כיון שעוגת טורט בשעת לישת הבצק הוא נוזלי, בבלילה רכה אין להפריש חלה עד לאחר אפייה ואם הפריש בלישה צריך לחזור להפריש לאחר האפיה.

ה. לשיטת רבנו תם שהובאה ברא"ש, כל מוצר אפוי המכיל קמח אפילו מעט, כגון מוצרי טבעול, כל שאין ששים נגדו (כלומר משתי אחוז בערך) נותן טעם בכל התערובות והכל מתחייב בחלה, ומדינא רב האנשים פוטרים, והרוצה להחמיר יכול להפריש פרור קטן ולומר 'הרי זו חלה' כדי לצאת ידי כולם.

ו. מי שקונה עוגת טורט במאפיה, אף אם קנה עוגה קטנה שאין בה שיעור, כיון שבמאפיה אופים כמות גדולה חייבת בחלה - הנוהגים לעשר בבית, יקפידו להוציא פרור נוסף לשם חלה.

info@dirshu.co.il | 02-560-9000 | יו"ל ע"י 'דרשו' - קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

שרוליק 052-7181253

שנים שעשו מלאכה יחד - האם עוברים באיסור דאורייתא?
האם מותר לצוד בעל חיים פצוע? • האם יש איסור 'צידה' באדם?

מכללי מלאכות שבת

- מותר לעשות בשבת פעולה המותרת גם כאשר יתכן שאגב כך תֵּעשה מלאכה אסורה. ויש מהאחרונים שכתב שהיתר זה נאמר גם באופן שאדם מתכוון לעשות מעשה מסוים, והספק הוא על מעשה זה עצמו האם הוא מעשה של מלאכה, או של היתר.
- שני אנשים שכל אחד מהם יש בכוחו לעשות מלאכה האסורה בשבת לבדו, ללא סיוע חבירו, ועשו את המלאכה יחד - הרי זה נדון כאילו כל אחד עשה רק חלק מהמלאכה, ושניהם פטורים מחטאת.
- מלאכה שלצורך עשייתה נדרשים שני אנשים, ועשאוה שנים יחד, אין זה נחשב שכל אחד עשה רק את חלקה, אלא עשיית המלאכה כולה מתייחסת לכל אחד מהם כאילו עשאה לבדו.

מהלכות מלאכת 'צידה'

- בעל חיים שאינו יכול לברוח כשרוצים לתופסו, וכגון שרגלו פצועה - אין בו איסור מלאכת 'צידה' מדאורייתא, כיון שנחשב כנצוד ועומד; אבל אסור לצודו מדרבנן.
- אחת הצורות של מלאכת צידה, היא תפיסת הנצוד על ידי כלב ציד. צידה זו אסורה בשבת מדרבנן, ואם האדם מסייע לצידה - הרי היא אסורה מדאורייתא.
- צידה לשם שחוק ושעשוע אסורה אף בימות החול, משום 'מושב לצים', שהוא איסור הכולל דברי שחוק שונים, המוציאים את זמנו של האדם לריק.
- איסור מלאכת צידה מדאורייתא אמור רק בבעל חיים 'שיש במינו נצוד', דהיינו שבני אדם רגילים לצודו לצורך שימוש מסוים; אבל בעל חיים 'שאין במינו נצוד', אין צידתו אסורה אלא מדרבנן.
- יש מהאחרונים שכתב שאיסור מלאכת צידה אמור גם באדם. ומדברי הפוסקים שהתירו במקרים מסוימים לכלוא אדם בשבת, נראה שאין איסור צידה באדם.
- בעל חיים הנמצא במקום סגור שבו הוא נחשב כנצוד, ונפתח במקום פתח שדרכו יכול בעל החיים לצאת, וכגון שנמצא בבית ונפתחה הדלת - אסור לחזור ולסגור את הפתח.
- מלאכת צידה נחשבת 'צריכה לגופה' רק כאשר צד את בעל החיים לצורך שימוש בגופו, כגון לייצר תרופה מבשרו, או בגד מעורו, או כדי להשתעשע בו. אבל צידה שאין מטרתה לשימוש בבעל החיים, וכגון שמטרתה לשם שעשוע בעלמא בעצם הצידה - נחשבת כמלאכה שאינה צריכה לגופה.
- צידה לצורך מניעת נזק נחשבת כמלאכה 'שאינה צריכה לגופה'. ובעל חיים שנזקו קשה, וקיים חשש ממשי לנזק, אף כשאין חשש סכנה בדבר, וכן בעל חיים שאין נזקו קשה אבל רודף אחריו להזיקו - התירו לצודו בשבת, ובלבד שכוונתו למניעת הנזק.

מהלכות מלאכת 'החובל'

- החובל באדם או בבעל חיים בשבת, ויצא הימנו דם, או נצרר תחת העור, עובר על איסור דאורייתא.
- ככל מלאכות שבת, אין איסור דאורייתא בחבלה אלא כאשר יש בה 'תיקון', כי ה'קלקול' במלאכת שבת אסור רק מדרבנן, ורק כאשר היא 'צריכה לגופה', שאם לא כן אסורה רק מדרבנן.
- בזריקה תת עורית תוך ורידית, מוציאים מעט דם אל המזרק לפני הכנסת החומר לגוף, כדי לוודא את החיבור לוריד; ונחלקו הפוסקים אם איסורה בשבת מדאורייתא או מדרבנן.